1119

ATEITIS

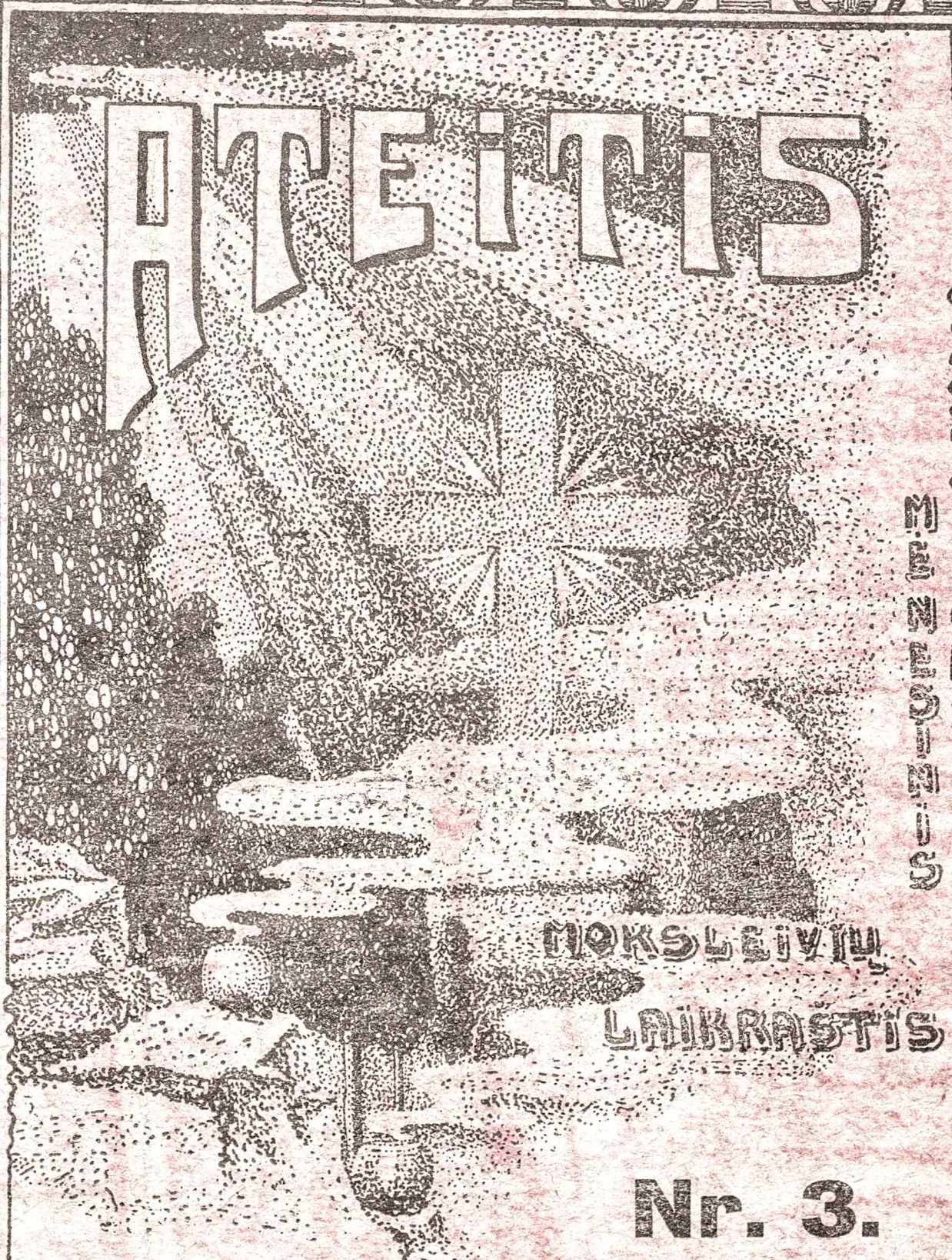

MĖNESINIS

MOKSLEIVIŲ

LAIKRAŠTIS

Nr. 3.

1924 m. Kovo mėn.

TURINYS.

		Pusl.
1.	Į mūsų brangiuosius mirusius, *Pr. D.*	131
2.	Juodoji Viešnia, *Vyt. Svajonio*	133
3.	Vytautas Endziulaitis, *Dr. L. Bistro*	135
4.	Jurgis Krasnickas, *K. Š.*	139
5.	Ignas Vaitekūnas, *Stud. A Valavičiaus*	144
6.	Leit. Vytautas Rauba, *J.*	147
7.	Leit. Jonas Stapulionis, *Pr. V.*	148
8.	Leit. Petras Styra, *Pr. V.*	148
9.	Leit. Pranas Telksnys, *Pr. V.*	148
10.	Leit. Juozas Kumpis, *Pr. V.*	148
11.	Leit. Antanas Matulaitis, *J.*	150
12.	Leit Jurgis Sideravičius, *Keblaičio*	154
13.	Vyr. leit. Kazys Taruška, *Untės*	156
14.	Vyr. leit. Aleksandras Urbelis, *A. Valavičiaus*	158
15.	Leit. Serafinas Oželis, *Pr. V.*	158
16.	Juozas Šapalas, *A. Kučinsko*	159
17.	Vincą Dovydaitį atmenant, *prof. Pr. Dovydaičio ir stud. A. Kizevičiaus*	161
18.	Tėvynė, *V. Jasaičio*	167
19.	Ignas Urbšys, *Br. Gurskio*	169
20.	Antanas Laucius, *J. Griniaus*	170
21.	Iš atsiminimų (apie L. Jackūną), *A. Balčiūno*	171
22.	Valerijus Užubalis, *R. Klasčiaus*	172
23.	Mirtis, *J. Vaitkevičiaus*	173
24.	Mirties filosofija, *Pr. Dovydaičio*	177
25.	Mūsų avangardas, *M. Pučkoriškio*	182
26.	Ateitininkų gyvenimo kronika	184
27.	Knyga ir menas	185
28.	Mūsų veikimas.	189
29.	Pranešimai.	191
30.	Redakcijos atsakymai	192

„Ateities“ adresas: **Kaunas, Laisvės Alėja Nr. 3.**
Kalb. val. 12—1 šeštadieniais.

Gauti raštai.

P. Šalčius, **Partinė ar neitralinė koperacija?** 1924.

A. Čechovas, **Trys seserys.** Keturių veiksmų drama. Vertė Balys Sruoga. 1923. Šviet. Min-jos leidinys.

Alkohologija. Vadovėlis pradžios mokyklų mokytojams. Pirmoji dalis. 1924. Liet. Kat. Blaivybės dr-jos leidinys.

Kartu su mumis idealo keliu žengusiems,

anksti mus vienus palikusiems

mūsų mirusiems draugams paminėti

šį numerį skiriame.

„ATEITIES“ REDAKCIJA.

Nr. 3. 1924 m. Kovo mėn. XIV.

Į mūsų brangiuosius mirusius.

Mūsų brangieji: Vytautai, Vincai, Antanai, Jurgi ir jūs visi mūsų idėjos vienminčiai, visi mūsų kraujo draugai ir visi mūsų vienos tėvynės sūnūs jūs visi, kurie prieš penketą, trejetą ir vienerius metus nuo mūsų atsiskyrėte, jūs visi ne tik mūsų artimieji draugai, bet ir visi, kurių net vardų nežinome, — jus visus šiandien mes norime prisiminti!..

Aukščiausias jūsų ir mūsų Leidėjas atsiėmė jus pas save čia nevienodą darbą dirbusius. Bet visų jūsų darbas buvo lygiai nukreiptas vykdint didžiausiąjį Viešpaties įsakymą — mylėti savo artimą.

Ir todel vieni iš jūsų aukojote savo gyvybę, dirbdami savo broliams vaduoti iš gyvenimo skurdo ir įspėdami juos pasisaugot plėšriųjų vilkų, einančių į jų tarpą nekaltų avinėlių kailiuose, kiti ginklu rankoje skubėjote ginti savo tėvų žemę nuo pikto nepriteliaus, nešusio jai nelaisvės pančius, dar kiti žadėjote būti uolūs aukščiausių tiesos, gėrio ir grožio idealų skleidėjai ir jau tuos idealus kiek išgalėdami skleidėte savo dar jaunutėmis pajėgomis.

Jūs visi esate lygūs mūsų didvyriai, mūsų nenuilstami pavyzdžiai, mūsų garbė ir pasididžiavimas!

Jūs savo pasiaukojimo, pasiryžimo ir ištvermės pavyzdžiais davėte ir duodate mums didžiausio paraginimo, kokio niekas iš gyvųjų mums negali duoti.

Jūs tatai esate mums brangesni už mūsų gyvuosius draugus ir prietelius.

Jūsų darbo vaisiais per jūsų mirtį mes šiandien ir tiesioginai naudojamės.

Jus atlankiusi mirtis dar vieną kartą viršaus mus pamokė tikrosios gyvenimo išminties, kurios nepamoko nė gudriausia žmonių išmintis.

Jūs atsistoję prie neilgo savo gyvenimo galo galėjote ištarti uoliausio Kristaus darbininko žodžius: „Gyvenimą pabaigiau, tikėjimą išlaikiau, o dabar palieka man teisingumo vainikas, kurį suteiks man Viešpats, teisus teisėjas“.

Jūs visa padarėte, o dabar mūsų, jūsų draugų, eilė pasirodyt vertais jūsų papėdininkais gyvųjų tarpe.

Mes žinome jus gyvus esant per Kristaus nuopelnus, kančią ir mirtį.

Ir mes su jumis tarame: „Mirtie, kame tavo geluonis!?“

Jūs gyvenote Kristų išpažindami ir norėdami būti verti jo sekėjai.

Jūs nesvyruodami stojote į darbininkų būrį, kurio vėliavoj išrašyta obalsis: „Visa atnaujinti Kristuje!“

Jūs, Kristui dirbę, stiprinotės ir gyvąja Kristaus duona, užtatai esate amžinai gyvi.

Jus, savo kovotojus, Kristus tiktai atėmė iš mūsų tarpo, kad priskirtų į savo amžinai ištikimųjų būrį.

Jus paėmė jaunus, nes ir trumpą gyvenimą gyvenę buvote to verti.

Į jus Viešpaties Dvasia pratarė: „Jau laikas, kad pailsėtumėte nuo savo darbų“.

Ilsėkitės tat, brangiausieji, nes buvote uolūs Kristaus vynyno darbininkai.

Viešpatie! tešviečia jiems amžinoji šviesa su tavo šventaisiais amžinybėj, nes esi galingas.

O mums, gyviesiems, iki mus iš čia nepašauksi, prašome tavo pagalbos būti vertais mūsų brangiųjų mirusiųjų pradėtų darbų dirbėjais.

Ilsėkitės ramybėje lengvindami mums su jumis pasimatymo kelius.

Tešviečia jums amžinoji šviesa su Viešpaties šventaisiais!

Pr. D.

Vyt. Svajonis.

Juodoji Viešnia.

I.

Mes galvas nulenkę,
Lyg gėlės prieš audrą,
Mes sielą sutelkę —
Per amžių neilgą
Vis laukiam to mirksnio,
Kai durys slaptybės
Į Rojaus skaistybes
Mums kelią atvers.
Ir žvaigždės šviesuolės,
Tą sielą klajūnę
Pasveikins meiliai,
Ir rimstanti tyla
Apglobs amžinai.

II.

Nevėrkit langinių ateinančią naktį! —
Pro atdarą langą jums žvaigždės žėrės,
Jei Juodajai Viešniai reiks kelią atsekti,
Juk skląstis vistiek nepadės.

Nudrėkskit nuo veido pajuodusią kaukę
Ir Viešniai pažvelkit stačiai į akis!
Kam liūsti? juk Viešnią ramybės sulaukėt,
Tesuplaka džiaugsmu širdis!

Nebėkit į kalnus iš prigimto namo,
Jos šaltas žvelgimas visur juk suras;
Ji žemėj ramybę jau sėja nuo seno
Ir mūsų numaldo kančias.

III.

Mirtis juodasparnė,
Nužengus nuo tyliojo sosto,
Padange skaisčia nuplasnojo.
Ir žvaigždės suvirpo,
Mėnulis užtemo,

Ir erdvės išgirdo —
Tamsybių tamsybėj —
Niūniuojantį balsą
Mirties juodasparnės.
Maldyklos ramybėj —
Prie aukuro švento,
Kur smilkalai rūko —
Nusilenkė minios.
Kas gyvas sukniubo ir laukė
Ką ranka šalta jos nuskins.
O tyli Griovėja vis slenka pirmyn,
Griovimas — jai mirksniai kūrybos didžios.
Bet veidas jos niaukias tamsyn ir tamsyn:
Griūvėsiai atgyja — iš jų gilumos
Pasauliai vėl gema kiti.
O ji, apsiniaukus, baisi
Vėl lekia žvaigždžių ir gyvybių gesinti,
Bet liaurų vainiką dar negreit nuspinti
Jai teks...

IV.

Taip tyliai šlama kiparisai; —
Jie meldžias amžinai ramybei.
Ir tas, gyvenimas didysai,
Čia ilsis ūksmėj amžinybės.
Čia naktį lankos mėnesiena,
Ir saulė tekanti kas dieną
Nuplauna kryžius — sodo sargus.
Nurimsta siela čia, pavargus.
Sparnūs suglaudus iš kelionių
Šešėliuos mirtų Viešnia rymo,
Čia sostas jos, čia nėr dejonių, —
Nėr ilgo, slėgiančio laukimo...

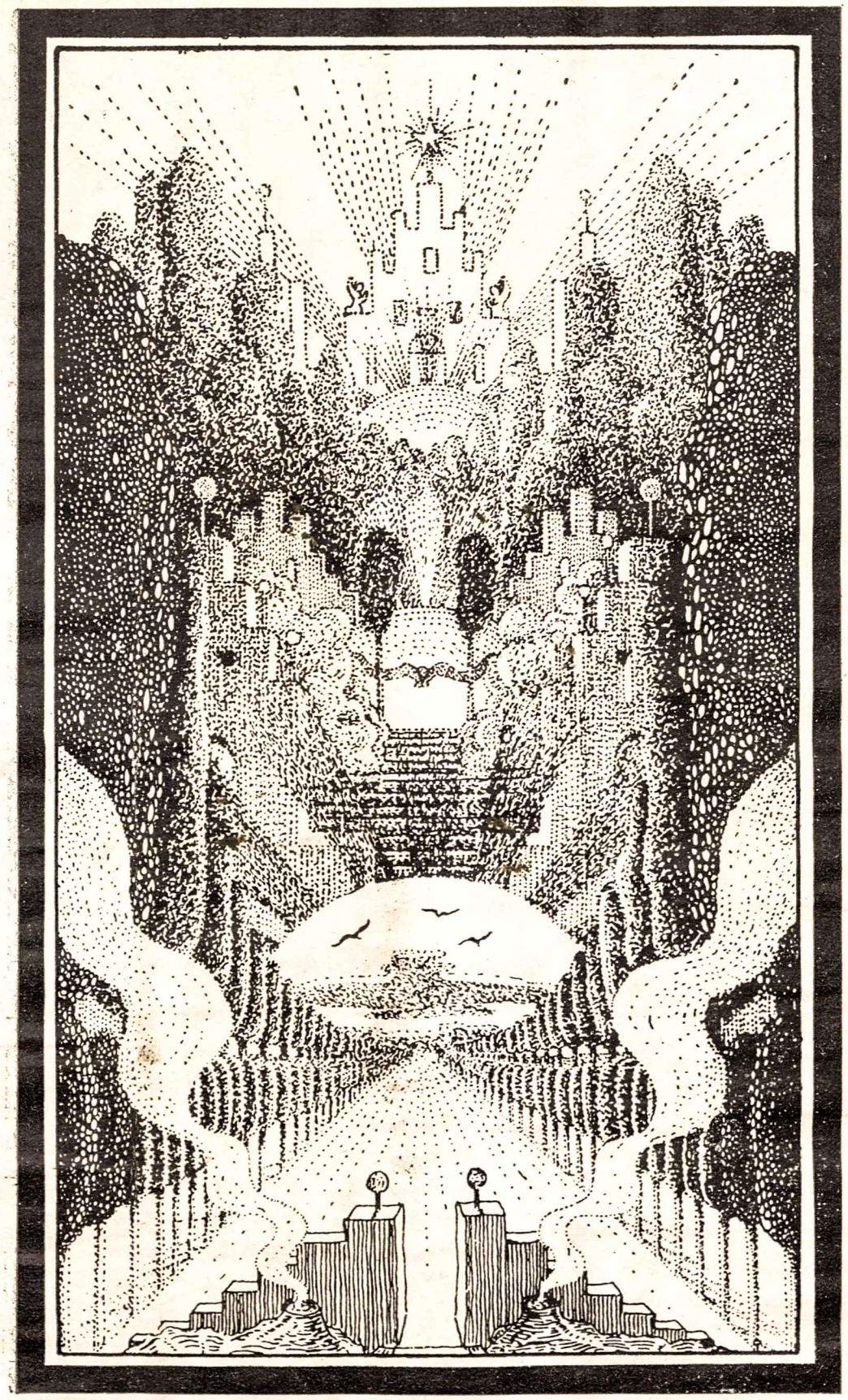

„Svajonės“. *J. Kaminskas.*

Vytautas Endziulaitis.

Pažinau Vytautą Voroneže 1917 m. Tiesa, ir prieš tai buvome girdėję ir matę viens kitą, bet tikros pažinties nebuvo. Tad ir minėti a. a. Vytautą tegalėsiu tik iš tų laikų, kada kartu bedirbdami ir gyvendami geriau susipažinome.

Tie, kurie anais laikais buvo Voroneže ir vėliau Kaune, gerai žino, ką ir kaip veikė Vytautas, kam jis gyveno. Jį ir jo darbą galima trumpai charakterizuoti šitaip: gyveno ir dirbo artimo naudai. To mano pasakymo prašau neaiškinti priimtu papročiu apie mirusį rašyti tik gera. De mortuis aut bene aut nihil. Ne; pakartoju: jis kitiems tegyveno. Esu įsitikinęs, kad už vis tas pasišventimas ir savęs nebojimas jį pastūmė į mirties duobę pirmiau, negu tat būtų galėję įvykti, Vytautui kiek rūpestingesniam esant savo reikalams.

Jo gyvenimo įvykiai ir darbai geriausiai jį charakterizuotų; tam tikslui reikėtų aprašyti jo visas gyvenimas. Bet, deja, nei vieta nei laikas to padaryti neleidžia; to ir padaryti negalėčiau, jį tik prieš mirsiant gerai tepažinęs. Tad pasistengsiu, atsiminimais pasiremdamas, jį charakterizuoti galimai objektingai ir tai charakteristikai pavaizduoti kelius jo gyvenimo epizodus paminėti.

Vytautas — tai žmogus, kurs visų mažiausia turėjo egoizmo, puikybės. Jo širdies niekad nevargino rūpesnis savo materialiu būviu. Jam nerūpėjo, teisingiau tarus, jis nepastebėdavo, kaip jis dėvi, kaip valgo ir ar valgo, kaip miega, kaip gyvena. 1918 metais Kaune darbas buvo neįmanomai sunkus; vos keli darbininkai - lietuviai būdami, turėjome kovoti ir už savo ideologiją su įvairaus plauko „pirmeiviais“ ir už lietuvybę su tuomet labai nelietuvišku Kaunu ir, pagaliau, su įsidrąsinusiais vokiečiams beirant bolševikais. Nežinota kurio darbo pirmiau imtis. Apie poilsį, patogumus nebuvo laiko pamanyti. Gyvenom šv. Kazimierio D-jos namuose kartu vienam kambary. Kambarys nepakenčiamai šaltas — buvo ruduo; — kuras čia pat, tik reikėjo pasirūpinti, paprašyti kad ir kaimyno tarnaitės, kad krosnį pakurtų, bet kur tau, jam nė galvoj, ir tik man griežtai pareikalavus ir nuolat spiriant jo rūpesniu — aš buvau jo įnamiu — pradėta šildyti mūsų kambarys. Darbui šitaip kunkuliuojant, tekdavo liktis be pietų; bet Vytautui tokie atsitikimai pasitaikydavo, jei ne klystu, kas antrą dieną. Tai jis užmiršęs (sic!), tai laiko neturėjęs, tai, pagaliau, pinigų pritrūkęs. Ir tai tiesa; klausiamas vakarą ar pietavęs, jis kai kada negalėjo tikrai prisiminti ar valgęs ar ne pietų. Pusryčių niekad,į vakarienės tik retkarčiais tevalgėm, už tat apie tai ir nesiginčydavome. Pinigų gi pritrūkdavo labai dažnai, nes nemokėjo jų savo kišenėje nešioti. Ėmėm labai mažą algą iš Kat. Veikimo Centro; jos būtų jam vienam ir užtekę, jei ne tas jo beribis geo rumas? Sutiko vargšą—kišt jam pinigą ir ne bet kokį, bet rubl, du ir tris, anais laikais ir ypač jam labai didelį pinigą; sutik

pažįstamą skurstantį draugą vedasi pietų, duoda ir kitai dienai pinigų, pats gi nė nežino, kad jau visą algą visu mėnesiu pirmyn jau yra išleidęs ir kad pats rytoj bus be pietų, nes neturės kuo užsimokėti. Nepažinęs gerai jo, bandžiau jį stabdyti, kiek sutvarkyti, bet, nieko nepešęs, lioviausi. Ruduo buvo šaltas, drabužį turėjo labai menką, kreipiau jo domės, kad pasirūpintų savimi, ypač nepamirštų turįs chronišką ausies uždegimą. Veltui, teisinosi neturįs laiko su manim apie tai kalbėti. Tad ir dirbome toliau; aš pripratęs, mažai tekreipiau domės kaip jis maitinasi, tik retkarčiais jį įspėdamas del būsimų tokio elgesio padarinių, o jie šiandien jau visiems yra žinomi.

Kaltinimo akto nerašau, tat ir nekaltinsiu, betgi turiu pasakyti, kad šitoks jo gyvenimas, nereikalingas savęs kankinimas ir nebojimas pagreitino jo mirties valandą.

Dar Maskvoje profesoriai jį buvo įspėję, kad būtų atsargus del savo ausies ligos, kad peršalimas jojo ligai yra labai pavojingas. Jis turėjo daugiau rūpintis savo sveikata ir ja nežaisti, nes ji buvo mums brangi ir šiandien visuomenei labai reikalinga.

Nenorėčiau, kad mano jaunesnieji draugai iš tos mano pastabos darytų išvadą jį buvus tik apsileidėliu ir daugiau nieko. Klysta, kas taip mano. Neneigiu jį buvus kiek apsileidus ir už tai nukentėjus, bet tas apsileidimas, gal kam rodosi keista, tas ėjo iš jo pasišventimo. Tas žmogus juk nieko kito nežinojo, kaip tik savo idealą, Dievą, katalikybę, artimą, Lietuvą; savo asmens reikalų jis neturėjo šioje žemėje. Žinant gi, kaip sunku yra žmogui būti visapusiu ir išlaikyti pusiausvirą įvairius reikalus tenkinant, nenuostabu kad ir Vytautas, idealams tarnaudamas, pamiršo rūpintis savo kūnu bent tiek, kiek tas kūnas, sielos įrankis, to reikalauja savo sveikam ir sielai naudingam veikimui. Iš čia tik nedidelis žingsnis į neleistiną apsileidimą.

Kūno egoizmą pamynęs jis lygiai nepažinojo ir sielos egoizmo. Prisipažinsiu, kad ligi šiolei nesu dar užtikęs tokio žmogaus, kurs tiek puikybės teturėtų, kiek Vytautas. Jo paprastumas, kuklumas, nusižeminimas buvo tiek nepaprastas, jog kartais norėdavosi jam pasakyti: esi bebūdis, pastumdėlis, šluota. Jis nesigindavo, nesiteisindavo; jis stengdavos išaiškinti, kodel su tokiu, kitų manymu netinkamu, nusižeminimu taip yra padaręs. Paaiškinimas visados būdavo toks: jam rūpėję, kad tas ir tas būtų atlikta ir tuo o ne kitu būdu ir kad todel jam negalėję rūpėti savas asmuo, kurs nekartą tokiais atvėjais kitų be reikalo buvo užgaunamas, nepaisomas. Bendrai, Vytautas nemėgdavo tuo reikalu kalbėti, šypsodamasis tik ranka pamodavo, — jis negalėjo suprasti, kaip galima užsigauti, kas tai yra savimeilė, puikybė. Ar tai paprasčiausis juodo darbo darbininkas ar inteligentas buvo, jis vienodai, paprastai, kukliai, mandagiai kalbėdavo, elgėsi. Nesu nei karto girdėjęs, kad būtų kam į akis griežtą, smarkų žodį taręs, net tokiam, kurį jis pats žinojo esant niekšą; savo teisingą pyktį

tik man, savo incidentus atpasakodamas ir išreikšdavo, kai kada pridėdamas prie charakteristikos vieną trumpą žodį: „prachvostas“ (niekšas). Tuo ir pasibaigdavo jo pykčio apsireiškimas.

Tokia buvo Vytauto siela; be ambicijos, be puikybės, gryna ir nekalta. Iš jos grynumo ir nekaltybės augo, kaip galingi ąžuolai iš geros dirvos, nenuilstamas, pilnas pasišventimo darbštumas. Nuvargęs, nusikamavęs per dieną, įvairiais visuomenės reikalais po miestą tevaikščiodamas ir susirinkimuose bedirbdamas—neužmirškim, kad visa tat buvo daroma okupacijai tebėsant slaptai— jis vykdavo pėščias į Šančius, į Marvos dvarą už kelių kilometrų vėlai vakare lietingo, biauraus 1918 metų rudens laiku, darbininkams susirinkimą vesti dažnai nepietavęs, menkai teapsirengęs, peršlapusiomis kojomis. Retai kas jį tepavaduodavo; nesu girdėjęs, kad būtų kada atsisakęs vykti, nors matyti buvo, kad žmogus jau vos pastovi iš nuovargio. Tik vieną kartą mane paprašė pamainyti, bet ir tai buvo pirmas ir paskutinis kartas: tą pat vakarą atsigulė lovon ir jau nebesikėlė. Tas kitam nepakeliamas darbas, ypač su liaudimi jam, aukštąjį Maskvoje gamtos mokslą baigusiam nieko be vargo nesiūlė: iš jo jis net apsirengti ir pavalgyti padoriai negalėjo, bet jis dirbo nepaisydamas savo ateities; dirbti, krutėti — tai jo gaivalas, prigimtis. Negaliu pasakyti, kad jo darbas buvo organizuotas; jis mokėjo takus praskinti, mokėjo pirmas dirvonus išdraskyti, bet buvo reikalingas pagelbininko, kurs eidamas jo skinamuoju taku jo darbo vaisius rinktų, tvarkytų; kitiems reikėjo organizuoti visas tas didelis darbas, kurį jis atliko Kauno ir jo priemiesčių darbininkuose. Kiek jis padarė jų tarpe galima numanyti, kad ir iš to, jog Kauno Miesto Taryboп 1918 metų rudeny, jam bemirštant, išrinkom 12 lietuvių (11 katalikų ir 1 „pirmeivių“), nekiek mažiau, kaip kad šiandien turim toje pat Taryboje. Pav. Aleksotas beveik visus, išskyrus žydus, balsus davė už mūsų (krikšč. dem.) parengtąjį sąrašą. Dabar gi, rodos, viskas atsimainė. Su darbininkais dirbti Vytautas buvo nepamainomas, mes tik per jį jų sielas tepasiekdavome. Jis buvo pradėjęs organizuoti ir lenkiškai kalbančius lietuvius, bet mirtis sukliudė, neabejoju, kad būtų savo tikslo pasiekęs, tiek jis mokėjo darbininką suprasti.

Tas nepaprastas darbštumas jį ir nukamavo; patariamas pasilsėti, ypač matant, kad biškį negaluoja, jis niekad nepaklausydavo; „Niekai, praeis“—ir eidavo dirbti. Tik kada liga ne juokais jį suėmė, tada teatsigulė, manydamas kelias dienas pasilsėti, bet buvo jau vėlu, mirtis jau artinosi.

Štai Vytautas, jo vaizdas. Ką gi begalėčiau dar apie jį pasakyti? Kad buvo doras, nekaltas, geros širdies, giliai tikįs, dievobaimingas, praktikuojąs katalikas? Bet tai savaime aišku iš to, kas pasakyta. Nejaugi galima pašvęsti savo kūno reikalus ar visas sielos jėgas idealui, Dievui, žmonėms, Bažnyčiai, netikint Dievą, neturint širdies artimui, nešant doram, nekaltam? Ne, tokį

pasišventimą idealams Dievas teikia šventai, nekaltai sielai. Tai nereiškia, kad Vytautas buvo be ydų, bet tai buvo tik ydos, tokios ydos, kurios ir šventąjį lydi, bet kurios nesudaro jojo būdo, kurios nėra jam charakteringi, esminiai bruožai. Ar turėčiau dar paminėti, kad jis buvo gerai išlavintas, daug skaitęs ir galvojęs. Taip, toks jis buvo. Dar prieš mirsiant jis man pasakojo savo sumanymą, jei pasveiksiąs, tęsti biologijos studijas ir parašyti veikalą apie Dievą gamtos mokslo daviniais pasiremiant (jis buvo gamtos fakultetą Maskvoje baigęs). Kiek menkas išteklius leido, jis pirkosi knygų ir miręs geroką krūvą jų paliko; kita žymi dalis liko Rusijoje.

Apie jo mirtį nepasakosiu; savo laiku apie tai esu „Ateity“ plačiau parašęs. Tiek tepasakysiu, kad ausies uždegimas išsiplėtė; spaudimas mažųjų smegenų sukėlė tokį skausmą, jog skaudu buvo žiūrėti, kaip tą žmogų mėtė lovoje. Ir taip buvo tris savaites; pagaliau 30. XI. Vytautas pasimirė, atkentėjęs jau čia už savo nuodėmes ir susijungęs čia žemėje per Švenčiausiąjį Sakramentą su Aukščiausiu Dievu, kuriam jis gyvas būdamas dirbo taip, kaip galėjo ir mokėjo. Mums žmonėms tik gaila, kad per anksti jis mus apleido, nes dar daug darbo, o mažai darbininkų turim.

Gera, žinoma, ir tai, kad mes likę žemėje turim tokį užtarėją danguje: be Dievo juk ir pačiam Dievui tarnauti nesugebėsim, nepajėgsim. Vytauto gi gyvenimas lai mus moko, kaip reik Dievui ir žmonėms tarnauti.

Dr. L. Bistras.

Jurgis Krasnickas.

I.

Brangieji Draugai, Draugės! *)

Pamilo liūdną mūsų šalį
mirties juodasis angelas pamilo...
aprūko mūs veidai išbalę
nuo šermenų graudingojo smilkylo.
Užpūs, taryk, netyčiomis tam iš mūsų žvakę,
kuriam kaitriausiai dega šviesia draugų vilčia,
išplėš tą širdį jauną, kuri karščiausiai plakė,
pagrobs kai nieks nelauks ir nusineš slapčia.

Liūdas Gira.

Taip, jisai išnyko iš mūsų tarpo, ateitininkų būrio slaptomis... Slaptai... Visai slaptai, kad nieks nė nepastebėjo. Tik tada tesusgodojome, kada pamatėme kad jo jau nėra, kad jis jau peržengė amžinybės slenkstį — atsivėrė ano pasaulio durys. Norėjos vytis, eiti paskui jį... Bet, kur jis ėjo, usnelės dygo, o kur sustojo erškėčiai augo... Usnys spygliuotos mums kojas badė, erškėčiai kelią pastojo. Mes nemokėjom usnelių rauti, erškėčių laužti, dyglių kapoti. Vai rodos rėktum, Vytautą šauktum, bene sugrįžtų ir usnis rautų, dyglius kapotų — kelią lygintų. Bet nieko iš ten neatšauksi. Du kartu tuo keliu neinama, du kartu šiame pasaulyje negyvenama.

„Užmigo... užmerkė akis amžinai...“ Nieks jau jo nepakels — nepažadins iš to miego, niekas akių neatmerks — nei miško ūžimas, nei giružės šlamėjimas, nei rūstus vėjo kaukimas. Veltui šauksim, veltui žadinsim, jau

„...milžinas pakirstas tapo“
— „Mes parstovėtum kalne duobelę
ir parrymotum uosio tvorelę“ —

bet nesulauktum draugo Vytauto. Ir kas padės mums Vytauto gedėti? —

„...ir atsiliepė šviesioji saulelė:
aš jums padėsiu Vytauto gedėti, —
devynius rytus miglužėj tekėsiu,
o šį dešimtą visai netekėsiu“.

Ne! Mes nenorime gedėti. Ne to mus Vytautas mokė, ne to pratino. Darbo, darbo ir darbo — štai Vytauto obalsis! Tavo

---

*) Ši kalba pasakyta 1919 m. jam, kaipo kuopos pirmininkui atidarant visuotinį Mariampolės at-kų susirinkimą metinėms Vytauto Endziulaičio mirties sukaktuvėms paminėti.

kūnas ir siela turi būti paaukoti „visa atnaujinti Kristuje“ obalsiui — štai Vytauto mintis.

Šiame pasauly daug bloga. Reikia taisyti jį, reikia vesti iš tos klampynės, į kurią jis yra įklimpęs. Vytautas puikiai suprato, kad „Viešpats Kristus jau prieš du tūkstančiu metų mokė meilę prie visų žmonių“. Ir tat supratęs vadavosi tuo. Na, o mes?! Ar mes suprantame tad? Ar mes persiimame tuo? Sakot, suprantame. Bet ar nėra tai tik dienoraščio vartojamoji frazė? Ar nėra tai tik paprastas dalykas, kuris mums jau jokio įspūdžio nedaro. Mes mokame reikalauti lygybės, mokame reikalauti meilės, bet mes reikalaujame pirmiausiai, kad mus mylėtų, o patys į save domės nekreipiame. Ego ir pirmiausia ego!

Ne taip Vytautas! Jis viską nuo savęs pradėdavo. Ir todel šiandien kiekvienas ateitininkas Miško Sakalo lūpomis turi tarti — pasižadėti: „Tavo prakilnios idėjos, kurios įkvėpei man... rusės mano širdy, it šventos senovės lietuvių amžinos ugnies kibirkštėlė ir virs galinga liepsna. Aš prižadu ant tavo kapo, kaip senovės Vaidilytė, sergėti tą šventą tavo idėjos kibirkštį savo širdies žaizdre, kol liūdnas varpų gaudimas paskelbs man paskutinį sudie!...

Ir iš tikro, yra tiesa, kad „geresnio paminklo didvyriams nebus, kaip vykdymas jų idealo“. Ateitininkai turi pastatyti tąjį paminklą! Visur turi skambėti — „visa atnaujinti Kristuje!“

II.

Ateitininkų obalsis „Visa atnaujinti Kristuje“ ateitininkui uždeda pareigą ne vien tik pačiam tobūlintis, bet pasirūpinti ir viso gyvenimo tobūlinimu. Ateitininkas negali apsiriboti tik savimi. Jis turi akyliai sekti, kas vyksta jį apsupančiame gyvenime, turi pažinti jo ydas netobūlybes ir turi dėti visas pastangas, kad tas ydas netobūlybes iš gyvenimo prašalinti. Kiekvienas nuoseklus ateitininkas turi būti drauge ir didelis visuomenininkas. Gyvenimo ydos, tai ateitininko ydos, gyvenimo žaizdos, tai ateitininko žaizdos, nes ateitininkų obalsis iš ateitininko reikalauja ne tik prašalinti visas savo paties netobūlybes, bet ir visą gyvenimą padaryti tobūlą.

Tatai labai gerai žinojo a. a. Vytautas Endziulaitis ir savo gyvenimu mums gyvą pavyzdį parodė. Jisai, turėdamas didžių proto gabumų, kilnią širdį, geležinę valią, neieškojo aukštų vietų, garbingų paskyrimų, bet ėmėsi pačio juodžiausio darbo, metėsi į tą gyvenimo pusę, kur didžiausios žaizdos buvo, kur daugiausiai pagalbos reikėjo.

A. a. Vytautą Endziulaitį stengėsi pasiekti a. a. Jurgis Krasnickas. Jis, nors apleido šį pasaulį gana anksti, vos dvidešimtį metų tesulaukęs, tačiau jau buvo giliai persiėmęs ateitininkų idealais ir, būdamas akylus, turėdamas aštrų protą, gana anksti pa-

matė tą skirtumą, kuris yra tarp ateitininkų idealo, gyvenimo ir jo pačio asmenybės. Ir griežtai buvo pasiryžęs visus skirtumus, visus ten esančius prieštaravimus, kiek tik jo jėgos leis, šalinti. Ryžosi išauklėti savy tvirtą valią, kilnią širdį, kad labiau prisiartintų prie tobūlybės idealo ir, kad visą gyvenimą tobūlesniu padarytų. Dar tebebūdamas šeštoje gimnazijos klasėje, štai ką jis apie tai savo dienoraštyje rašo: „Daug, labai daug, negero, netiesos matau aš dabartiniame pasaulio sutvarkyme. O tuo tarpu aš silpnutis žmogus, net savęs negaliu tvarkyti, kaip norėdamas. O, kad nors greičiau tapus laisvu, savystoviu, nepriklausomu! Čia visos priklausomybės smerktinos! Ir aš, žemės dulkė, turiu kuo veikiausiai likti nepriklausomas. Dabar, esant supančiuotu, reikia mokytis rengtis prie to". Jis buvo pasiryžęs tobūlybės siekti, neatsižiūrėdamas į visas kliūtis, kurias sutiks, neatsižiūrėdamas į sunkenybes ir vargus, kuriuos gyvenimas patieks. Tais pačiais metais, tik kiek anksčiau, savo dienoraštyj rašo: „Gyvenimo obalsis „kova". Kiekviename žingsnyje kova. Tad ir nestebėtina, kad kovoje gyvenimas kai kada visiškai nepaglosto, bet, priešingai jis skaudžiai nuplaka. Bet tasai gyvenimo plakimas, manau, užgrūdins mane taip, kad neužilgo gyvenimo smūgiai man atrodys visiškai silpnais. Tad, pūskit vėjai, siauskit audros, šelki kova, o aš laikysiuos prieš juos... Nenoriuaš šiltumo, ramumo. Ir tuomet, kai Vaičaitis... paskelbia: „Pūskit vėjai, pūskit žiaurūs, pūskite be paliovos,—ir išpūskit kančią žiaurią iš mano jaunos galvos" — aš... paskelbiu, kad ne išpūskite kančias, bet atpūskite jas. Kovos, kovos, ir kovos. Ne romantiškos kovos, ne kokios nors klasių kovos, bet kovos aukštesniojo su žemesniuoju žmogaus „ego", tojo „ego", kuris turi būti ir tojo „ego", kuris yra. Kada gyvenimas žmogų plaka, jis plaka, beabejo, esamąjį „ego", — tada pagerėja būtinojo „ego" padėjimas. Tad, gyvenime, plaki mane, o aš džiaugsiuos! Niekumet tu nuo manęs neišgirsi ano:

„Oi varge, varge,
Vargeli mano,
Kada aš tave
Jaunas išvargsiu".

Bet tegul:

„Vargai šakoja,
Vargai lapoja,
Vargai vartus kilnoja",

o aš niekumet nenusileisiu ir niekumet nepradėsiu skųstis. „Būkite tobūli, kaip tobūlas yra jūsų Dangaus Tėvas" — pasakė Kristus. Ir aš to tobūlumo sieksiu". Duoto savo pasižadėjimo a. a. Jurgis Krasnickas laikėsi ir tuo nusistatytu keliu, gal kartais ir suklupdamas, paslysdamas ėjo. Visi jojo mirtį minėjusieji draugai tatai pastebėjo, jie pažymėjo jojo sielos kilnumą, valios tvirtumą, didelį darbštumą*). Ankstyboje jaunystėje uždegta idealizmo ki-

*) Žiūr. „Ateities" 1923 m. Nr. 1.

birkštis nenyko, bet liepsnojo kas kart skaidresne ir didesne šviesa. Paskutiniais savo gyvenimo metais, rašydamas „Ateity“ apie gyvenimo meną, išreiškia mintį, kad žmogaus gyvenimas turįs būti, kaip tobūlas meno kūrinys, turįs gilią mintį, atvaizduojąs aukštą idėją. Toji aukštoji idėja, toji gilioji mintis, yra Kristus, Kristaus sekimas. Gyvenime nieko neprivalo būti nereikalinga, bet drauge nieko neprivalo trukti. Štai jo pačio žodžiai: „Menas yra gebėjimas kurią nors medžiagą taip sutvarkyti, taip išdirbti, kad ji kiek galima tobūliau išreikštų kokią nors mintį, idėją... Aplinkybės, visuomenė, luomas, mes patys, mūsų būdas, patraukimai, norai geiduliai, kūnas su savo ydomis ir silpnybėmis — koks įvairumas ir painumas! Tačiau žmogui visa tat reikia sutvarkyti, sugrupuoti, kad visa toji paini medžiaga rodytų jo mintį, įdėją, kad ji būtų jam, kaip poetui — žodžiai, tapytojui — dažai, architektoriui akmens, žodžiu, kad jis ją valdytų... Gyvenimo menas yra sunkiausias menas, tai menų menas. Svarbiausias dalykas menui — idėja. Idėja jungia žodžius į veikalą, idėja daro iš akmens bažnyčią, idėja, derindama dažus, duoda paveikslą. Ir, kaip menka tų žmonių buitis, kurie neturi jokios idėjos, sulig kuria galėtų tvarkyti savo gyvenimą. Jie blaškosi į visas puses, kaip laivas, be vairo, tai vėl jie stovi vietoje, kaip laivas be būrių, ir laukia kol bangos juos kur nors numes. Jų gyvenimas — tai akmenų krūva, o ne bažnyčia, tai dažų košė, o ne paveikslas, tai netvarkinga žodžių srovė, o ne veikalas. Ne jie, bet juos gyvenimas tvarko, kūnydamas aklo chaoso idėją...

Meno veikalas neturi nieko nereikalinga ir nieko jam netrūksta... Lygiai tokį reikalavimą gyvenimo menas kelia gyvenimui. Žmogus nieko neprivalo daryti nereikalinga, bet ir nieko nepalikti nepadaręs, kas reikalinga. Tad pirm ką darydami, pasižiūrėkime, ar tat mūsų didžiausiam kūriniui reikalinga, ar ne. O gyvenimui reikalinga tat, kas reikalinga jo idėjai išreikšti... Kristus — va didžiausio meno kūrinio, gyvenimo idėja... Mes ruošiamės būti įvairių sričių menininkais. Visų pirma turime būti gyvenimo menininkais*)“.

Šie ir anksčiau iš dienoraščio cituotieji jo karšti žodžiai, tai nėra vien ekstazės padaras, bet, laikui bėgant, susidėjusių minčių ir jausmų atvaizdas. Jis savo idealizmą pareiškė ne vien raštais, gražiomis ir karštomis kalbomis, bet ir gyvu darbu. Nors gana anksti apleido ši pasaulį, bet jau buvo giliai pažinęs savo pasaulėžiūrą, plačiai apsiskaitęs religijos, filosofijos, visuomenės mokslų klausimais. Neužmiršo anot jo širdies, jausmų peno, — dailiosios literatūros. Stengėsi susipažinti su gamtos ir apskritai visų mokslų išvadomis ir su žymesniais pasaulio asmenimis ir su jų darbais, kad jo pačio žodžiais betariant, nepasilikus, kaip toji „Dumblynės“ panelė, kuri Darvino romanus skaitanti. Mokslo veikalais lavino protą, religine praktika ir religinio turinio knygomis stip-

*) „Gyvenimo menas“. „Ateitis“ 1922 m. Nr. 6.

rino valią, tobūlino širdį. Kaip jis tuo buvo susirūpinęs gali paliūdyti kad ir jo trumpytė aštuntoje klasėje tebėsant dienotvarkė: $4^1/_2$ keltis, $4^3/_4$ iki 5 „Kristaus sekimas“, 5 — $7^1/_2$ pamokos, 8 — $1^1/_2$ gimnazija; $1^1/_2$ — 3 pietūs, laikraščiai; 3 — 6 pamokos susirinkimai, 6 — 10 skaitymas, rašymas; 10 — $10^1/_4$ „Kristaus sekimas“ $10^1/_2$ gulti. Viršuje savo dienotvarkės buvo užrašęs „Instaurare omnia in Christo“ ir „Ora et labora“.

Neužmiršo ir visuomeninio darbo. Ateitininkų organizacijoje nuo pat ketvirtosios klasės stovėjo pirmosiose darbininkų eilėse. Voroneže buvo jaunesniųjų ateitininkų pirmininkas, vėliaus ateitininkų (vyresniųjų) kuopos valdybos narys. Sugrįžęs į Lietuvą, Mariampolės kuopos, filosofijos, ekonomininkų ir kitų sekcijų ir komisijų pirmininkas. Gana daug dirbo pavasarininkų ir kitų katalikiškų organizacijų tarpe. Beveik nebuvo šventadienio, kad į pavasarininkų, krikšč. darbininkų ar kitos organizacijos susirinkimą nebūtų atsilankęs. *)

Jo darbštumą, akylų gyvenimo sekimą liūdija ir daugybė jo straipsnių, tilpusių: „Ateity“, „Pavasary“, „Tėvynės Sarge“, „Laisvėje“, „Talkoje“, „Vade“ (Rusijoje ėjęs), „Ganytojuje“, “Amerikos Drauge“ ir kit.

Jis gyvai atsiliepia ir į visos Lietuvos svarbesniuosius momentus. Kada lenkai užėmė Vilnių ir pradėjo giliau brautis į Lietuvą, tuoj jis apleidžia gimnaziją ir važinėja po Lietuvą organizuodamas Gynimo komitetus, rinkdamas aukas. Per rinkimus į Seimą taip pat nepalieka aktingai neprisidėjęs.

Baigiant, reikia pasakyti, kad ne daug kam pavyksta ankstyboje jaunystėje, taip sutvarkyti savo gyvenimas, tiek daug nudirbti ir taip suderinti savo asmenybės lavinimą, tobūlinimą su visuomeniniu veikimu. Gyvenime daugiausia matome kraštutinybes, o jis įstengė eiti vidurio keliu. Todel, tebūnie jis mums pavyzdis.

K. Š.

---

1) Apie jo gyvenimą ir darbus plačiau žiūr. „Ateitis“ 1923 m. N. 1.

Ignas Vaitekūnas.

1919 m. pradžioje, rusų bolševikai, užėmę Panevėžį, ieškojo sau pritarėjų ir moksleivių tarpe. Dauguma mūsų aušrininkų patapo jų tarnais. Pats aušrininkų pirmininkas K. S. ir kai kurie nariai Vl. B., V. tuojau metė gimnazijos suolus ir užėmė bolševikų pasiūlytas tarnybas; kiti D. P., Vl. Š., J. G., A. M., lankydami pamokas, turėdavo ryšių su komisariatu,

Ateitininkai bėgo Lietuvos kariuomenėn. Kas dieną „pranykdavo“ iš miesto po kelis. Bėgo ne tik vyresnieji, bet ir iš jaunesniųjų kuopelių. Kad suturėtų bėgimą, auš-kai stengėsi atkalbinėti, niekino Nepriklausomos Lietuvos idėją. Galop, sausio pabaigoje, gimnazijos salėje, patys karštieji auš-kai sušaukė moksleivių mitingą. Gerai prisimenu, kaip buvo šaukiama: „Nebėkite į baltąją armiją, kunigų, ponų organizaciją!“ O laikomas tolerantingu vienas iš auš-kų P. P., ramiai svarstydamas bėgimo klausimą, kalbėjo: „Nemeskime mokslo, o jeigu susidarys sąlygos, kad negalėsime mokytis, tai verčiau dėsimės prie raudonųjų.“

Diskusijose dalyvavo Ignas. Drąsiai drožė visiems į akis tiesą. Draugai at-kai traukė Igną už skverno, kad nustotų kalbėjęs.

Šiose diskusijose auš-kai pamatė Igną esant aiškiu savo norų priešininku, ir kaipo tokį, pasiryžo pirmutinį iš gimnazijos iššluoti.

Apie arešto dieną Ignas taip pasakodavosi. Sausio 27 d., vakare, į Igno butą atėjo Vladas Bistrickas, mokinys jo gimtojo sodžiaus kaimynas, artimas draugas, su kuriuo maži būdami kartu žaisdavo, vėliau Panevėžy ilgą laiką viename bute buvo gyvenę, vienoje klasėje sėdėję. Svečias pastebėjo Igno lentynoje ryšulį propogandinės literatūros, iš kaimo atgabentos. Ignas nė neabejodamas, kad artimas jo draugas galėtų jam ką bloga padaryti, atsisveikinęs, ramiai atsigulė. Po poros valandų, atėjo lietuvių bolševikai, paėmė literatūrą ir nuvarė Igną komisariatan; čia gerokai primušė ir uždarė kalėjiman.

Sujudo Igno draugai ateitininkai. Kreipėsi į socialistus mokytojus, kad šie gimnazijos ar savo vardu darytų į komisarus įtakos. Prašė tų pačių aušrininkų, užimančių komisarų vietas, — nieko nepadėjo. Dar pasityčiodavo atsakydami.

Išsiblaškė at-kai. Vasario 23 d. 9 val. vak. veik visi pastarieji 12 at-kų pabėgo. Tą pačią naktį, vietiniai lietuviai bolševikai, auš-kų A. M. ir J. G. užrodyti suareštavo ir mane; išpėrė kailį, klausdami kur pabėgo drauge su manimi gyvenantieji mokiniai ir nuvarė pas Igną. Vėliau adv. Valiukas turėjęs Justicijos komisariate kaž kokią vietą, ištardė ir nebeišleido.

Parašėme su Ignu ilgiausią ir graudingiausią laišką buvusiam draugui Vl. Bistrickui, Justicijos komisaro padėjėjui, prašydami ateiti į mus. Išklausė prašymo. Ignas su ašaromis prašė savo

draugo pagalbos. Bet kietaširdis komisaras pakeltu tonu atsakė: „Aš, kaipo idėjinis komunistas, su jumis, priešininkais, kitaip ir negalėjau pasielgti“.

Lietuvos kariuomenei besiartinant prie Panevėžio, kovo 11 d., sugrūdę į prekinį vagoną 21 politinį areštantą, išvežė į Dvinską. Išvežtųjų tarpe buvo baronas Alf. Ropas, du broliai stud. Gosceviičiai, du broliai stud. Poškovičiai. Tik 4 šiaip ūkininkai buvo.

Čia jau padėtis pakitėjo. Svetimas kraštas. Nieks neaplanko. Valgio iš šalies nieks nepristato. Tūkstančiai kalinių. Vaitojimai, verksmai, šaudymai. Storos mūro sienos, storomis geležimis apkaltos durys, pliki narai; $^3/_4$ svaro avižinės duonos parai, per trijų mėnesių laiką nusilpnino Igno organizmą. Paskutinėmis gyvenimo valandomis vargais negalais begalėdavo per kamerą pereiti. O dvasia buvo stiprus. Nusiminimo nesimatė. Vis dar vylėsi kada nors išeiti į laisvę. Nekeikė nė auš-kų, nė išdavusio jį draugo Bistricko Rytą vakarą melsdavosi po porą valandų. Prisimindamas arešto dieną sakydavo: „kaip Kristų Judas, taip mane artimas draugas pardavė.“

Išaušo pavasaris. Gamta atbudo. Saulutė maloniai šypsojosi per geležinias grotas. Buvo matyti, kaip laisvi žmonės gatve vaikšto. Tai Igno nė kiek negraudino. Tyliai, ramiai, susimąstęs leisdavo dienas. Tik kalbant, apie ateitininkų idėjas, apie besitveriančią Nepriklausomą Lietuvą, susijaudindavo. Trykšdavo noras Tėvynei darbuotis. Kartais, ryto metą, iš miego, šokdavo prie lango grotų ir čiupdavo, norėdamas įsitikinti, ar iš tikrųjų uždarytas esąs.

Atėjo sunkesnės dienos. Gegužės 20 d. lenkų kariuomenė užkirto bolševikams prie Riežicos kelią. Mieste ištiko panika. Komisarai, nenorėdami areštantų gyvų savo priešininkams palikti, ėmė smarkiau šaudyti. Per keturias dienas visame kalėjime beliko į 120 žmonių. Likusieji jautė, kad ir jų eilė laukia. Per tas dienas kaliniams visai nedavė duonos. Ignas nusilpo. Po kojų oda ligi kelių atsirado baltas skystimas — artinosi mirtis iš bado. Gulėjusieji šalia jo ant narų vieną rytą atrasta trys nebegyvi.

Kiti kaliniai, grįždami palaidoję kalėjimo darže sušaudytuosius, atsinešdavo žmogaus kraujo. Norėdami gelbėti, siūlė Ignui gerti. Ignas atsakydavo: „aš dar nesužvėrėjęs, verčiau iš bado mirsiu.“ Tai vienintėlis žmogus buvęs tokios stiprios valios toje kameroje.

Gegužės 25 d. 4 val. p. p. į panevėžiečių kamerą atėjo gauja komisarų; pertikrino visus, nuspręsdami kas trečią palikti gyvą. Ignas papuolė pasmerktųjų skaičiun. Atsiklaupė ant kelių, susiėmė rankas ir, žiūrėdamas pro langą į Lietuvos šalį, ilgai ilgai meldėsi. Toliau, nusiprausė burną, susišukavo plaukus, ir, pasižiūrėjęs į veidrodėlį, pradėjo sau vienas kalbėti: „oi, jūs akelės, greit būsite kulkos išmuštos... o motinėlė — auginfojėlė... kad tik su kulka man gyvybę atimtų.“ [1]) Pakrypo ant lango, atsirėmė liesa,

[1]) Mat kalinių tarpe buvo žinia, kad kiniečiai kartais durtuvais nudurdavo o nesunaudotus šovinius parduodavo.

ranka galvą ir susimąstė. Veidas geltonas, akys įdubusios, plaukai ilgi, drabužiai nuplyšę, be baltinių. Sėdi 23 metų jaunuolis ir laukia, laukia žiaurios mirties del savo idėjų. Neverkia, nešaukia, kaip kiti čia esantieji kaliniai.

8 val. vakaro raudonarmiečiai su plikais kardais, revolveriais rankose, atidarė panevėžiečių kamerą ir iššaukė dvylika žmonių, drauge ir Igną. Tas tylus, ramus, giliai idėjinis žmogus, susidėjo rankas ant galvos ir silpnu balsu man ištarė: „aš žūstu už Dievą ir Tėvynę, tu, Antanai, jei gyvas liksi, dirbki.“ Vienintėlį Šv. Mergelės Marijos paveikslėlį turėdamas įdaviau jam ir, pasibučiavę, atsisveikinome, pasisakydami, „lig pasimatymo.“

Tą naktį buvo paskirta sušaudyti 28 politiniai areštantai. Visus suvarė į atskirą kamerą. Iš visų atėmė viršutinius drabužius. Stovėdami mirties akivaizdoje pasmerktieji šaukė nežmoniškais balsais, rovė plaukus, draskėsi paskutinius baltinius. 11 val. nakties, atvažiavo kiniečių kuopa. Paėmė po keturis, surišo užpakaly rankas ir, įguldę į prekinius automobilius, išvežė už tvirtovės į šaudymui paskirtą vietą.

Taip buvo išplėštas iš mūsų tarpo daug kankintas ir žiauriai nužudytas daug Tėvynei žadėjęs draugas Ignas. Jo įskundėjas Bistrickas, nūdien yra Lietuvos valdžios išsiųstas Bolševikijon. Buvęs auš-kų pirmininkas S. iš Rusijos pabėgo ir, nusipirkęs Brazilijoje arbatos plantacijas, plačiai sau gyvena. Kiti, bolševikam tarnavusieji auš-kai dabar ramiai sau lanko Lietuvos Universitetą ir dedasi esą geriausi Lietuvos Nepriklausomybės ramsčiai.

Stud. Ant. Valavičius.

Leitenantas Jonas Kukleris.

25 metų amž., kilęs iš Veiverių, Mariampolės apskr.

Karo metu buvo Rusijoje ir tęsė mokslą Voroneže. Būdamas Voroneže priklausė ateitininkų organizacijai. Kariuomenėn pastojo savanoriu. Baigė karo mokyklą 1919 m. gruodžio m. kulkosvaidininku.

Nukautas mūšyje su lenkais ties Vadugiriais 1920 m. 22 d. lapkričio.

Palaidotas Veiverių kapuose. Pr. V.

Leit. Vytautas Rauba.

Į ateitininkų gyvenimą Vytautas įeina dar III kl. tebebūdamas, tai buvo 1911—12 mokslo metais. Mariampolės ateitininkų kuopa tuo laiku ir skaičiumi ir dvasia buvo jau stipri. Zemesnėsėse klasėse, pradedant nuo trečiosios, jau labai maža aušrininkų bebuvo. Bet karas viską sutrukdė. Vytautas iš Mariampolės keliasi Vilniun, iš ten — Voronežan. Ateitininkams į gausingą būrį susibūrus, matome ten Vytautą. Čia jis pasižymi kaipo muzikas, organizuoja ir veda stygų orkestrus. Šiaip organizaciniame gyvenime, tebūdamaš tik vidurinėse klasėse, nesuspėja pasireikšti.

Karas baigiasi. Visi grįžta Lietuvon. Vytautas sugrįžęs stoja Mariampolės gimnazijos VII ton klasėn tęsti toliau mokslą. Bet neilgai teko būti: pradžioj 19 metų prądeda Kaune organizuotis pirmieji kariuomenės būriai iš savanorių jaunuolių. Vytautas su dideliu skaičium draugų meta visa ir važiuoja ten, kur Tevynė šaukia...

Vytautas jau kareivis. Greit patenka aviacijos dalin ir pastoja karo aviacijos mokyklon.

Reikia pasakyti, kad skraidyti oro bangomis, pakilti virš žemės, lakioti ten, kur tik arai telakioja buvo Vytauto svajonė!.. Ir štai ji pildosi!

1919 m. pabaigoj baigia sekmingai karo aviacijos mokyklą ir išeina iš jos karininku.

Čia jis atsiduoda savo mylimajam darbui su visa siela, su visa energija. Jis stebina gabumais draugus ir savo lakūnus—mokytojus. Jis jaučiasi gyvenąs savo gaivale.

Kauno gyventojai, mėgstą pasižiūrėti kaip nardo oro bangose aeroplanai, jau žino, kuris aeroplanas Vytauto; tai tas drąsusis; tas miklusis, kuris tik žaidžia, tik skraido, darydamas kas kart vis įvairesnes figūras, kurias tik matant, šiurpas per kūną eina.

Tik štai vieną gražią 1920 m. pavasario dieną girdime, kad Vytauto aeroplanas nukritęs žemėn.... Jis krito... ir Vytauto beliko tik šaltas bedvasis kūnas...

Taip tai neteko Tėvynė vieno drąsiųjų savo sūnų, daug jai ateity žadėjusio, o mes — širdingo draugo, kuris mums buvo atsidavęs visa savo jauna siela.

J.

Leit. Jonas Stapulionis.

Joniškėlio vals. Pasvalio — Biržų apskr. Gustonių kaimo stambaus ūkininko sūnus, gimęs 1896 metais. Mokėsi Mintaujos gimnazijoje. Karo metu buvo pabėgęs Rusijon ir mokslą tęsė M. Yčo gimnazijoje Voroneže 1916 metais. Baigęs gimnaziją, pastojo Maskvos žemės ūkio akademijon ir čia išbuvo iki 1918 metų. Būdamas Voroneže ir Maskvoje priklausė ateitininkų kuopoms.

1918 metais grįžęs tėviškėn, energingai organizavo vietinius gyventojus gintis nuo užplūstančių bolševikų, bet matydamas, kad neprityrusiam sunku karo žygiams vadovauti, Jonas su būreliu vyrų iš savo krašto sausio men. 1919 m. atvyksta savanoriais Kaunan. Stoja Karo Mokyklon ir baigia ją artileristu 1919 m. liepos mėn. Dalyvavo mūšiuose su lenkais, bolševikais ir bermontininkais. 1920 metų pabaigoje vyko žutbūtinė kova už mūsų nepriklausomybę su lenkais. Smurto keliu lenkai veržiasi Vilniun, iš Suvalkų pusės taip pat leidžia nagus Lietuvos kūnan. Jonas su batarėja operuoja Suvalkų fronte. Smarkioje kovoje prie Kapčiamiesčio 1920 metais 23 d. lapkričio Jonas, pervertas lenko kulkos, nustoja gyvybės. Velionies lavonas palaidotas, ten pat karo brolių kapuose. Po ilgo laiko, kovoms aprimus, a. a. Jono lavonas iš karo brolių kapų buvo iškastas, artimesniųjų ginklo draugų karininkų ir kareivių lydimas, atgabentas Joniškėlin ir palaidotas tėviškės kapuose. Pr. V.

Leitenantas Petras Styra.

20 metų amž., kilęs iš Rokiškio apskr., Pandelio vals., Pandelio kaimo.

Karo metu gimnaziją ėjo Petrapilyje ir priklausė at-kų organizacijai.

Nukautas mūšyje su lenkais ties Lendvariu 1920 m. 9 d. spalio m. Palaidotas Pandelio kapuose. Pr. V.

Leitenantas Pranas Telksnys.

Baigęs Ukmergėje 4 klases, kilęs iš Rumonių kaimo, Aluntos vals. Utenos apskr. Nukautas mūšyje su lenkais ties Giedraičiais lapkričio m. 21 d. 1920 m.

Leit. Juozas Kumpis.

Gimęs 1900 met. Šiauliuose. Gimnazijos mokslą pradėjo ten pat. Karo metu išvyko Rusijon ir tęsė mokslą M. Yčo gimnazijoje Voroneže. Buvo uolus ateitininkas, mėgo muziką. Voroneže vedė jaunųjų ateitininkų „kankliečių“ stygų orkestrą. Turėjo didelių gabumų paišybai; ateitininkų rengiamiems vakarams piešdavo dekoracijų ir t t.

1918 met. grįžęs iš Rusijos pastojo 8-on Šiaulių gimnazijos klasėn. Begyvendamas Šiauliuose uoliai darbavosi, spiesdamas Šiaulių miesto ir apylinkės jaunimą į katalikų organizacijas.

1919 m. sausio m. siaučiant tame krašte bolševikams Juozas palikęs gimtąjį miestą ir tėvus, turėdamas vos 18, metų išeina ir keliauja Kauno link, kur tada renkasi jaunuoliai, pasiryžę savo krūtinėmis sulaikyti besiveržiantį priešą.

15 d. sausio Juozas jau buvo dar negausingų pirmojo gusarų eskadrono savanorių tarpe.

Pirmos dienos sunkios, bet Juozas nenusimena, dirba su dviguba energija ir ragina kitus nenuilstamai dirbti.

Išbuvęs apie mėnesį eskadrone susitaria su savo draugu Vytautu Rauba ir persikelia abudu aviacijon dalin. Jis pasiryžta mokytis aviacijos, kad galėtų besikesinantį ant mūsų laisvės priešą iš padangių smūgiais sutikti.

Trumpu laiku Juozas sugebėjo jau lyg tas galiūnas aras skraidyti padangėse ir gavo karo lakūno vardą. Bereikėjo įgytąsias žinias pavartoti priešui atremti, kuris lindo Lietuvon ir nešė Tėvynei vergovės pančius.

Nereikėjo ilgai laukti. Greitai Juozas gauna įsakymą vykti Varėnos frontan ir ten iš padangių padėti mūsų besikaujantiems pėstininkams. 1920 m. 10 d. spalio skraido, Juozas padangėse, mato lenkus mūsų brolį puolančius, užmiršta gimtąjį kampelį, užmiršta senus tėvus ir vien pergalės ir Tevynės laisvės minties vedamas suglaudžia sparnus, leidžiasi žemyn ir su nepaprastu narsumu retina kulkosvydžio ugnimi puolančias lenkų eiles. Valanda svarbi, mūšys verda, Juozas dar su didesniu įnirtimu leidžiasi žemyn, neabejodamas pergale: bet štai lenko kulka perveria Juozo Tevynės meile degančią širdį, skraiduolio aparatas nebevaldomas, jis krenta ir Juozas mirtinai užsimuša.

Mūšis baigtas, lenkas perblokštas, Juozas užsi brėžtąjį pergalės tikslą pasiekė.

Juozo lavonas palaidotas ginklo brolių kapuose Kaune. Amžiną atilsį duok Dieve jaunojo kario vėlei.

Pr. V.

Leit. Antanas Matulaitis.

(Kelios nuotrupos iš jo gyvenimo).

Mūsų organizacija, nors dar antrą savo metų dešimtį tebeina tačiau yra jau daugelio savo narių nustojusi. Daug iš jų yra jau sudėję savo gyvybę ant Tėvynės aukuro. Tėvų žemei ginti jie yra paaukavę savo turtą, ginti nuo tų, kurie nori mus amžiais vergais matyti. Jie nenuvylė savo bočių, nenuvylė motinų, kurios juos laimina į žygį einant. Tik, gal, nuvylė mergelę, kuri gailiai verkė, rūtelę prie jo kepurės segdama, kuri vylėsi savo bernužėlį pamatyti nugalėtoju grįžtant. Ji ir šiandien tebebraukia dar gailią ašarėlę nuo jau padžiuvusių iš skausmo veidelių. Neverk, mergužėlė, nebsulauksi jo širdužė! Jis nebsugrįš, nors nugalėjo. Jo pergale mes šiandien džiaugiamės. Mes turim laisvę! Laisvė gi kiekviena krauju perkama, kraujų brangiausių Tėvynės sūnų. Garbė jiems!...

Antanas—vienas iš tų mūsų organizacijos narių, kurie nebegrįžo iš karo lauko. Liūdna tai buvo žinia prieš 3 metus, bet liūdna ji ir dabar. Ir ilgai dar mes minėsime jo vardą, atsimindami, kuo jis buvo mums ir mūsų organizacijai. Mums buvo draugas, draugas kuris nemokėjo vieną sakyti, kitą daryti. Jis ką manė, tą ir sakė, ką sakė, tą ir darė.

Mūsų organizacijai buvo vadas. Vadas, kuris nedvejodamas ir nesvyruodamas žengė tvirtu žingsniu ir tiesiu keliu. Jo gyvenimas tampriai surištas su ateitininkų gyvenimu, ypač Rusijoj. Ateitininkų organizacijon Antanas įstoja dar 1913 metais, tebebūdamas 4 klasėje. Didysis karas sutinka Antaną jau perėjusį 6 klasėn 1914 — 15 mokslo metais, besistumdant kariaujančiom pusėm po Suvalkiją, mokslas neina Antanui, nepasitraukusiam iš tėviškės, kaip daugelis buvo padarę, metai sugaišta. Tat, žiūrėdamas, kad ir kiti neprapultų, iš anksto, dar vasarą, pasitraukia Vilniun. Tų pačių metų rudenį atsiduria Voroneže. Šiek tiek susitvarkius, pradedama galvoti apie ateitininkų būrimąsi. Organizavime Antanas gana ryškiai pasireiškia. 1915—16 mokslo metais organizavimas eina daugiau Voroneže, nors santykiai mėginama megsti ir su kituose miestuose išsklaidytais moksleiviais. Darbas iš lengvo slenka pirmyn. Būrys didėja. 1916 m. pavasary pasirodo jau galima šaukti visos Rusijos ateitininkų konferenciją. Apie tos konferencijos reikšmę čia nekalbėsiu, tik pridėsiu, kad visas darbas įgauna jau tvirto pamato. Organizacija jau tvirta. Beabejo, visas centras ir toliau liekasi Voroneže, jame spiečiasi jėgos. Visam darbui varyti renkama Vyriausioji Taryba. Antanas, pasižymėjęs jau Voroneže at-kų gyvenime, išrenkamas Tarybon, kur eina sekretoriaus pareigas. Pirmininkauja Karvelis. Visas darbas varomas dabar organizuotai, sistemingai. Bet Antanas dirba ne tik kaip V. Tarybos narys, bet ir kaip eilinis kuopos narys. Tuo laiku įvedamos, tuomet dar naujas lavinimosi būdas, sekcijos.

Kuopelėmis jau buvo pasiskirstyta. Antanas suranda laiko parašyti referatų ir sekcijai ir kuopelei, punktualiai lankosi ne tik į savo posėdžius, bet eina ir į kitas kuopeles, kaip vyrų taip ir mergaičių, kūria naujas kuopeles žemesnėse klasėse. Tuo laiku imama kurti Susišelpimo Fondas. Antanas ir prie šio darbo aktyviai dedasi. Jį tais laikais Voroneže visur matysi, jo visur pilna. Gyvas, linksmas, energingas, visur ir visada jis mielai buvo sutinkamas. Buvo dar viena darbo šaka, tai vakarų-pasilinksminimų rengimas. Darbas sunkus ir nedėkingas. Šiam darbui Antanas, kaip ir kitiems, atsiduoda visas. Ir nesuklysiu pasakęs, kad dauguma Voroneže rengtų vakarų buvo jo triūsas ir darbas.

Taip eina darbas paslaptom ir įtemptai. Skubinamasi, lyg ruošiamasi į kaž kokį nežinomą dar žygį, aiškiai nesuprantant, daugiau gal tik nujaučiant, kad tas darbas, tas visas triūsas, tas įpratimas į jį bus ateity labai ir labai reikalinga. Ir tikrai. Iškyla revoliucija. Ir lietuvių akys nušvinta. Laisvės dvelkimas paliečia juos gal daugiau, negu kitus. Bet džiaugtis ir gėrėtis nėra kada: darbas laukia. Tiesa, jau platesnis, atsakomingesnis, reikalinga daugiau patyrimo ir pasirengimo. Tai liaudies tremtinių organizavimas. Tame tat organizavime matai Antaną su mūsų vadais: a. a. Vytautu Endziulaičiu, Krupavičium ir kitais. Kūriamos įvairios draugijos bei sąjungos. Norima suimti visa liaudis, grąžinti ją Lietuvon lietuviais, o ne leisti jai parsivežti svetimos dvasios, kurią taip uoliai jai skiepijo mūsų „pažangioji“ moksleivija ir inteligentija, pati tais laikais jau toli nuvažiavusi internacionalizmo pusėn. Darbas buvo karštas ir skubus. Antanas spėja visur. Tankiai nedavalgęs, nedamiegojęs eina į susirinkimus, mitingus, drąsiai ir sekmingai grumiasi su to laiko viešpačiais-socialistais. Bet toji kova ėjo diena iš dienos vis sunkyn. Pastarieji, matydami nepaimsią viršaus vieni, tankiai kviečia talkon jau ir valdžios atstovus —ima vartoti ir prievartą. Bet darbas nuo to nenukenčia, jis varomas su dar didesniu pasiryžimu ir pasišventimu.

Organizacijos viduje revoliucija iškėlė taip pat gyvesnio darbo ir platesnio užsimojimo. Nebereikia slapstytis, nebereikia eiti miškan susirinkimų daryti. Viskas daroma viešai, atvirai. 1917 m. vasarą šaukiama antra at-kų konferencija. Praeina ji rimtai, iškilmingai. Organizacijos dvasia stipri. Visos organizacijos pryšaky stoja Antanas. Pareigos atsakomingos ir sunkios, bet Antanas eina jas sekmingai. Skyrių įvairiose Rusijos vietose jau gana daug. Nesitenkinama laiškais, raginimais—Antanas ir kiti Tarybos nariai važiuoja į vietas, padeda organizuotis patiems at-kams, organizuoja liaudį. Bet darbas, kaip sakiau, diena iš dienos sunkėja. Revoliucinė valdžia, lietuvių revoliucionierių siundoma, tai vienur, tai kitur mėgina stabdyti „lietuviškų kontrevoliucionierių“ darbą. Galop areštuojama ir Lietuvių Taryba. Manoma areštuoti dar daugiau, tarp jų ir Antanas. Turi pasišalinti, bet, ir iš Voronežo pasišalinęs, nepameta dirbęs. Atmosfera jau karšta. Valdžios sferos vis labiau pyksta ir šnairiai žiūri į mūsiškių pasisekimus.

Bet nauji vėjai papučia — vakarų vėjai. Atsiranda galima palikti Rusija, ir kas tik gyvas skubinasi, kad tik greičiau iš jos ištruktų. Važiuoja visi, važiuoja ir Antanas.

* * *

Grįžęs Lietuvon, Antanas neatsisėda tėviškėje, kaip kiti tai padaro, bet apsigyvena Mariampolėj. Mariampolė ir tada, kaip ir dabar, buvo Suvalkijos centras. Nors vokiečiai ir labai akyliai žiūrėdavo, bet ir tuo tarpu draugijų keletas gyvavo. Jos tatai ir traukė Antaną į save. Apsigyvena ir pradeda dirbti. Dirba, kiek vokiečiai leidžia, bet dirba ir ten, kur jie nemato. Jau tuomet jis kreipia ypatingo dėmėsio į darbininkus. Ir juos slapta organizuoja. Slaptumas išeina aikštėn ir vokiečiai Antaną su kitais jo draugais tupdo šaltojon. Sėdėjo, tiesa, neilgai.

Bet jam ne tik Mariampolė terūpi. Rūpi visa Suvalkija. Žinodamas savo draugus esant išsisklaidžiusius po visus užkampius rašo jiems karštai raginamų laiškų—kad organizavimo darbą pradėtų, kur yra pradėję tolyn varytų. Duoda patarimų, teikia instrukcijų kaip tinkamiau darbas varyti.

Ir štai čia jau pilnu maštabu daroma tai, prie ko Rusijoj buvo tik pratintasi. Ten buvo mokykla, čia — platus gyvenimas. Kas toje mokykloje daugiau dirbo, tam čia lengviau jau buvo prie to darbo prieiti ir jį stumti pirmyn. Ir tiesa, visoj Suvalkijoj organizuojamasi: čia jaunimo kuopelės, čia darbininkų, čia ūkininkų sąjungos, ten grynai politinės partijos, dar ten kultūrinės organizacijos. Kas ką sugeba, kas kam labiau dera, tą ir dirba. Kilus Vokiečiuose revoliucijai, pasidaro laisviau. Gyvenimas greitesniu tempu žengti pradeda. Paleidus Pirmajai Vyriausybei atsišaukimą, kviečiantį tverti vietos savivaldybes, visur energingai to darbo imamasi. Mariampolėj, kur buvo nemaža ir socialistų, katalikams tenka gerokai su jais pasigrumti. Grumiamasi sekmingai. Antanas patenka į miesto tarybą. Prasideda vėl naujas darbas, bet Antanas su dar didesniu pasiryžimu ir energija į jį eina. Organizacijos auga ir skaičiumi ir savo viduje. Taip Antanas dirba irgi 1919 m. sausio m. apie šį laiką pastoja į Generalio Štabo Spaudos skyrių; dirba daugiau Kaune. Dirbdamas čia, neužmiršta nė organizacijų, ir gyvai prisideda prie besikūriančios tuomet Darbo Federacijos. Vasarą 1919 m. pastoja į Karo Mokyklos II laidą. Baigia ją gruodžio m. ir važiuoja į 1 atsargos batalioną, stovintį tuomet Mariampolėj. Atvažiavęs čia, tuoj pamato, kas turėtų būti daroma. Tai kareivių švietimas. Tuo laiku apie jokį švietimą nesirūpinta. Matydamas tokią spragą, surenka iš vietinių inteligentų, knygynų įvairių knygų, ir knygelių ir sudaro nedidelį knygynėlį. Tai buvo pulko knygyno pradžia. Bet neilgai Antanui teko vietoje pabūti. Jį išreikalauja į naujai tuomet steigiamą švietimo skyrių, kuriį buvo pradėjęs organizuoti Karvelis. Dėdamas daug savo darbo ir triūso, Antanas ši-

tame skyriuje išbuvo ligi Steigiamojo Seimo rinkimų. Seiman Antanas patenka Darbo Federacijos sąrašu, kurios frakcijoj ir dirba Seime. Seimo Darbo Federacijos frakcijos ir buvo pirmutinis pirmininkas. Dirba Seime ligi Želigovskijadai. Užgulus ant Lietuvos nuo klastingo lenko padangės juodiems debesiams grasinusiems Lietuvą visiškai sunaikinti, Antanas meta Seimą, palieka Kauną ir važiuoja frontan. Nestoja kariuomenėn, kur vadų jau buvo, bet stoja šaulių eilėsna, kur daugiausia buvo jaučiama vadovybės ir tvarkos stoka.

Išvažiavo ir nebegrįžo... Nebegrįžo prie savo numylėto darbo, dar tik pradėto darbo. Negrįžo, nes priešo ranka pakirto jo gyvybės siūlą...

Mirė Antanas... mirė ne laiku, mirė kaip tik tada, kada Tėvynei reikėjo tiek daug drąsių gynėjų, kada draugai iš jo laukė dar daug darbų, o jis pats daug dar jų nudirbti tikėjosi.

Taip tai griuvo vienas iš šulų Bažnyčios, Tėvynės ir darbo žmonių.

Nors neilgai Antanui teteko gyventi, bet taip jau atsitikdavo, kad sunkiausiomis Tėvynei valandomis visada mes jį sutinkame kur reikia — pačiose pavojingiausiose vietose, pavojų sūkuriuose. Ir tuose sūkuriuose, kur daug kam galva svaigsta ir akys temsta, kur daugelis pradeda mėtytis į šalis ir pameta kelią, kuriuo privalėtų eiti, Antanas nepasimeta. Jam aišku, kur jis turi eiti. Ir jis eina nedvejodamas, nekraipydamasis į šalis, eina ne vienas, bet rodydamas kelią šimtams silpnesnių. Ta dalis, kuri Antanui teko ne visų dalis, dalis tik vadų. Vadas turi žinoti kur einąs, kokį tikslą turįs, koki keliai į tą tikslą veda, kas bus taip ar kitaip pasielgus, vadas turi numatyti. Antanas buvo vienas iš tų mūsų vadų. Gyvenime jis ėjo tvirtu žingsniu, neabejodamas, kaip vienu, ar kitu atveju pasielgus. Jis turėjo tikslą ir tas tikslas jam nebuvo tik retkarčiais tesumirgsinti žvaigždelė, ne, jam tai buvo aiškiai šviečianti saulė, kurios šviesoje nepaklysi ir nenueisi į tamsias gyvenimo klampynes.

Suprantama tat, kodel jis taip tvirtai žengė ir turėjo gyvenime pasisekimo. Suprantame iš čia ir jo asmenybės savumai: atvirumas, širdingumas, energija, patvarumas, altruizmas. Antanas ne vien žodžiais tebuvo krikščionis, ne, jis buvo juo ir gyvenime, pilkajame kasdieniniame gyvenime. Jis mokėjo sugyventi geruoju netik su savo idėjos draugais, bet ir su priešingų srovių žmonėmis. Todel kaip vienų taip ir kitų buvo mylimas ir gerbiamas. Gerbė jį, gerbė ir jo tikslą. O jis buvo tai „Visa atnaujinti Kristuje“.

J.

Leit. Jurgis Sideravičius.

Daug ateitininkų prisidėjo tėvynės laisvę beginant. Daugelis kraują praliejo, daug kas ir gyvybę už tėvynę paaukavo. A. a. Jurgis Sideravičius bus, rodos, pirmutinis karininkas savo jauną galvelę už tėvų žemelę paguldęs.

Leitenantas J. Sideravičius yra kilęs iš Šakių apskrities, Lukšių val., Liepalotų kaime *). Tėviškė jo gan turtinga, ūkis nemažas, taip kad Sideravičiai galėjo savo vaikučius į mokslus leisti. Jurgis gimnazijon patenka, rodos, 1912 metų rudenį. Tada vienas jo brolis buvo jau studentas, o kitas mokės, rodosi, penktoje klasėje.

Aš ir tais pat 1912 metais patekau į tą pat gimnaziją. Būdami vienos klasės mokiniai, mudu tada su Jurgiu ir susibičiuliavova.

Atsimenu, kad Jurgis iš pirmų dienų buvo vienas iš rimčiausių mokinių. Jam maža terūpėjo draugų baikelės. Jam rūpėjo mokytis. Ir mokėsi tenai gerai: iš lietuvių jisai buvo savo mokslo laipsniais pirmutinis. Keliant iš antrosios klasės į trečiąją, gavo net pagyrimo lapą. Rusų laikais tai ne menkas daiktas buvo.

Karo siaubui užėjus, teko mudviem palikti gimnaziją ir kuriam laikui persiskirti. Į Rusiją Jurgis neišbėgo, bet pasiliko tėviškėje. Namie būdamas dirbo ūkio darbus, kada-ne-kada prie knygų beprieidamas. Tada jis spėja išaugti į sveiką, stiprų, raudonskruostį jaunikaitį. Štai pasklysta gandas, kad Mariampolėje vėl atsidarysianti gimnazija. Ir tai jau ne rusiška, tik lietuviška. Nudžiunga Jurgis ir rengiasi į tolimą Mariampolę. Taip 1918 metų pradžioje mudu vėl pasimatova, kaipo vienos (ketvirtosios) klasės mokiniai ir vieno kambario gyventojai.

Jurgis buvo vis toks pat rimtas, toks pat gabus mokinys. Kaip stiprus buvo jo kūno sudėjimas, taip buvo stipri, tikrai geležinė jo valia. Būdavo pasiryš ką nors daryti, ar nedaryti, pasiryš ką išmokti — tai visados ištesės. Jurgis buvo stiprus ir tikėjime. Kaip tik įsikūrėme Mariampolėje ateitininkų kuopą, jis tuoj jon įstoja ir uoliai joje dirbo.

Buvo matyt, jog Jurgis daug žada Tėvynei ir Bažnyčiai.

Tais pat (1918) metais gyvenimas mudu amžinai perskyrė. Mat tų metų rudenį Jurgis išsikėlė į Kauno gimnaziją, ir mudviem pasimatyti gyviems jau nebuvo lemta.

1919 metais mūsų tėvynė pradėjo stoti ant savųjų kojų. Bet spaudė dar ją vokiečio nagai. Jos gi silpnumu pasinaudodami raudonųjų rusų išbadėję pulkai visai pradėjo ją ryti. Sudejavo

*) Maža laiko turėdamas negalėjau sužinoti Jurgio gimimo tikros datos. Gimė, rodos, 1899 m., žuvo 1919 metais, 24 d. rugp. mėn.

Tėvynė, ėmė šauktis sūnelių pagalbos. Daug ištikimųjų sūnų paklausė; jų tarpe buvo ir Jurgis Sideravičius. Jis meta mylimąjį mokslą ir stoja į Karo Mokyklą. Karo Mokyklą baigęs, atvyksta tuoj (rugpiūty 1919 m.) į pozicijas ir lieka priskirtas prie bataliono *). Jo kuopa buvo paskirta po Bružais, Vienogiškių bare, ginti labai svarbios pozicijos. Bružai, del gamtos padėties ir senųjų apkasų buvo laikomi iš pryšakio neprieinami: juos paimti buvo galima tik apėjus bolševikus iš šono. Kitoms kariuomenės dalims beriečiant priešą iš šonų, karužas Jurgis Sideravičius susidūrė su daug gausingesniu priešu. Įvyko karšta kova. Sideravičiaus būrys tuoj liko apsuptas. Kulkos ūžė. Viena pataikė Jurgiui į ranką. Kuopa sumišo, norėjo trauktis. Tačiau Sideravičius, žinodamas punkto svarbumą, nors ir krauju pasruvęs, sušunka: „Draugai! Apsikaskime! Geriau visi mirsime, bet nebėgsime!“

Kareiviai drąsinami paklauso. Kulkų debesiai zvimbauja. Štai viena įsmenga į drąsaus karininko koją. Jis pargriūva. Bet tuoj vėl pakyla ir vėl šaukia: „Draugai, geriau visi mirsime, bet nepasiduosime ir nebėgsime“. Kareiviai neapleidžia drąsaus vado ir kaujas daugiau kaip valandą.

Bolševikai tuo tarpu ir iš užpakalio užeina, prisitraukia arti kulkosvydį. Mato Sideravičius neliksiąs gyvas, bet drąsos nepameta. Suplėšo jis žemėlapį, sudaužo binoklį ir vis kareivius drąsina. Neįstengia jis jau ant kojų pastovėti. Tad gula ant žemės, pasiima nukauto kareivio šautuvą ir šūvį po šūvio leidžia į priešą. Kareiviams gailu į jį žiūrėti; jie norėtų jį išnešti iš šūvių ugnies. Bet jis nesiduoda nešamas. Iš visų pusių bolševikai artinasi. Girdėti šauksmai: „Sdavaites, buržuiskije sinki! Sdavaites!“ „Sdavaisia, panok!“ Tačiau jaunas narsuolis vis kartoja: „Draugai, geriau visi mirsime, bet nepasiduosim ir nebėgsim“! Taikosi mesti dar bombą, bet tuo momentu keliolika kulkų jį perveria. Narsingasis jaunuolis amžinai akis užmerkia.

Išmušus iš Bružų bolševikus, narsusis karininkas rasta paliktas nuogas, pasižymėjimo žvaigždutės susmaigytos žiauriai į kūną.

Bekovojančioje kariuomenėje ilgai Jurgis Sideravičius minėta, ilgai jo žygis kitus žadino.

Jurgio kūnas ilsisi Daugailių kapinėse (tarp Utenos ir Ežerėnų).

Keblaitis.

---

*) Šias paskutiniąsias žinias imu iš „Lietuvos“ 1919 m., rugsėjo 19 d. (N.205).

Vyr. leit. K. Taruška.

A. a. Kazys Taruška augo Stetiškių kaime, Panevėžio apskr. ir valsč. Prieš karą mokėsi Panevėžio realinėj mokykloj. Dar mažas tebebūdamas pasižymėjo jau karštu patriotiškumu ir kur galėdamas stodavo už lietuvybę. Prasidėjus karui ir užėmus vokiečiams Panevėžį, jis į Rusiją nepabėgo, bet pasiliko Lietuvoj, nenorėdamas palikti savo šeimynos. Pasilikęs nesnaudė; dirva buvo plati ir jis ją tinkamai išnaudojo. Įsikūrus Panevėžy „Saulės“ real. gimnazijai, tuojau į ją įstojo, kad nenutrauktų savo mokslo. Sąlygos buvo labai sunkios. Tėvų ūkis, kaip ir visas kaimas, prieš karą į trumpą laiką buvo du syk degęs ir du syk atstatytas. Per karą trečią syk sudegė ir vėl reikėjo atstatyti. Tas vargas, kurį iš pat mažens Kaziui reikėjo pakelti, tiek jį įgrūdino, kad paskui joks darbas jam nebebuvo sunkus ir jis negalėjo nė vienos minutės be darbo pabūti. Bendros su kaimynais nelaimės ir pakeltieji vargai davė progos susiartinti su savo kaimo žmonėmis, o ypač — su jaunimu. Tampresnių ryšių palaikymui jis ir gimnaziją lankė iš namų, užuot apsigyvenęs Panevėžy. Pats būdamas ateitininkas, ir kaimo jaunimui stengėsi įkvepti krikščioniškos dvasios. Matydamas neužtektiną jaunimo išsilavinimą, suorganizavo suaugusiems vakarinius kursus, ragino skaityti knygas, laikraščius, ruošė vakarėlius ir t. t. Taip veikdamas, trumpu laiku įgyjo didelio jaunimo prisirišimo ir pasitikėjimo.

1918 metais atsidaro nauja veikimo dirva. Vokiečių okupacija baigiasi, artinosi jų išsikraustymas. Kyla reikalo patiems į savo rankas šalies valdymą paimti.

Visa tai, negalėjo nerasti atbalsio gimnazijos mokiniuose ir jie visai pasineria į visuomenės darbą. Deja, ne visi vienon pusėn žiūrėjo ir nevisi vienodų tikslų siekė. Ateitininkai visi iki vienam rėmė Nepriklausomosios Lietuvos idėją. Aušrininkų vieni svyravo, kiti svajojo apie socialistinę respubliką, o treti, kurių buvo gana daug stovėjo už proletariato diktatūrą ir prisijungimą prie bolševikų. Gimnazijoj pertraukomis tik ir girdėdavai ginčus momento politikos temomis. Visai aiškiai aušrininkai pasirodė per suruoštą, prieš vokiečiams išeinant vietinių bolševikų manifestaciją. Kai kurie iš jų tiesiog iš kailio nėrėsi, kad tik daugiau žmonių suagituotų ir pritrauktų prie bolševikų. Tai matant, buvo aišku, kad gražiais žodžiais ir karštais ginčais Tėvynės Nepriklausomybės neapginsi. A. a. Taruška viens iš pirmųjų griebėsi kurtį slaptą teroristų organizaciją, kuri, ištikus bolševikų okupacijai, galėtų viduje veikti. Parinkta buvo nedaug, bet ištikimų vyrų. Organizacija veikė kiek ir kur galėdama: rinko ginklus, leido priešbolševistines proklamacijas, steigė mieste ir kaimuose visų rūšių priešbolševistines partijas ir organizacijas, rengė mitingus, paskaitas ir t. t. A. a. Kazys visur čia buvo nenuilsta-

mas darbininkas. 1918 m. pabaigoj tiek įsitraukė į tą darbą, kad veik nebuvo tos dienos, kad jis nebūtų 2—3 susirinkimuose. Kadangi darbo buvo daug, o darbininkų maža, tai tiems patiems reikėjo visur suspėti. Savo kaimo jaunimą jis taip spėjo suorganizuoti, kad užtekdavo jam žodį tarti — ir jau visas puskapis eina paskui jį ar tai į mitingą ar į susirinkimą. Tuo būdu a. a. Kaziui ne vieną sykį yra pasisekę suardyti bolševikų darbus.

Taip tęsėsi iki 1919 m. sausio 7 d., kada vietiniai bolševikai užėmė Panevėžį. Dabar jau Kazys pamatė, kad toliau mitinguoti nebegalima ir reikia griebtis ginklo, nes bolševikai iš pirmos dienos pradėjo persekioti žymesniuosius veikėjus. Po kelių dienų veik visi vyresnieji ateitininkai jau buvo išvažiavę į kariuomenę. Vieni, atvykę Ramygalon, pristojo prie Panevėžio Srities Apsaugos Būrio (dabartinio 4-to pėst. pulko), kiti nuvažiavo tiesiog Kaunan. Kazys su draugais nutaria susirinkti ginklus ir važiuoti Ramygalon. Nuvykęs į susirinkimo vietą — Stetiškin, radau Kazį besiruošiantį su savo vyrais išvažiavimui. Čia jam dar sykį atsitiko proga panaudoti savo įtakumą. Sušaukęs kaimo susirinkimą, išaiškino padėtį ir kada pasakė, kad kito kelio pasiliuosuoti nuo bolševikų nėra, kaip tik stojant į kariuomenę — tėvai nė valandėlės neabejodami sutiko išleisti savo sūnus Tėvynei ginti. Jo kelių metų triūsas niekais nenuėjo! Nežinau, ar buvo kitas toks kaimas, kaip Stetiškiai, kur visi, kas tik galėjo vaidyti ginklą, būtų išėję savanoriais.

8 sausio a. a. Kazys su savo savanoriais atvyko į Ramygalą į Panevėžio būrį, ir čia prasidėjo naujas jo gyvenime periodas — darbas kariuomenėj. Darbas ne žodžiais ir ginčais, bet — ginklu. Ir čia jis visiems buvo pasišventimo ir narsumo pavyzdys. Norėdamas palaikyti savo draugų ūpą ir teikti jiems moralės paspirties jis rinkosi sau sunkiausias ir pavojingiausias pareigas. Mūšiuose visuomet buvo pirmutinis ir savo narsumu palaikydavo kitų dvasią. Už mūšius ties Kedainiais 8—9 vasario buvo apdovanotas I rūšies „Vyties Kryžium“ 3 Nr., t. y. trečias iš eilės pasižymėjo Lietuvos kariuomenėje.

Nuvijus bolševikus iki Ukmergės, Kedainių frontas aprimo. Bet a. a. Kazys nesėdėjo be darbo: kelis syk prisidėjo prie suruoštų užpuolimų bolševikų užfrontėn: Ramygalon, Truskavon, Krekenavon.

Kovo mėnesį pastoja į Karo Mokyklos I mąją laidą, ir ją baigęs grįžta vėl į Panevėžio batalioną baigti vyti priešus iš Lietuvos. Apsidirbus su bolševikais, atvyko su batalionu į bermontininkų frontą, o iš ten — į lenkų, kur ir išbuvo iki galo. Lenkų fronte kovoms sustojus ir Kazys aprimsta. 1922 metais baigia Aukšt. Karininkų Kursus ir, grįžęs į pulką, pradeda rengtis prie brandos kvotimų. Bet štai 1923 metų pradžioj prasidėjo lenkų puolimai neitralėj zonoj. Čia vėl a. a. Kazys griebiasi ginklo ir iki pat mirties vadovauja kovoms Širvintų rajone. Kova buvo sunki ir

reikalavo daug pasišventimo. Bet ir čia jis sugebėjo būti visiems pavyzdžiu. Už narsumą ir nuopelnus kovoj su lenkais buvo apdovanotas I rūšies II-jo laipsnio „Vyties Kryžium“. Tik ačiū jo ir jo padėjėjų. pasišventimui ir nenuilstamam veikimui, pasisekė apginti ramius neitralės zonos gyventojus nuo lenkų plėšimų. Jo nuopelnais buvo išnaikinta ir išvaikyta šimtai veikusių neitralėj zonoj lenkų plėšikų su jųjų vadu Lietuvos išgama Sartonu, kuris buvo užmuštas mūšy ties Širvintais.

Brangus drauge! Tebūnie Tavo nuopelnai ir pasišventimas Tėvynei pavyzdžiu likusiems draugams.

Untė.

Vyr. leit. Aleksandras Urbelis.

Aleksandras gimė 1900 m., iš tėvų ūkininkų Bakainių k. Surviliškio valsč. Kedainių apskr.

Baigęs Surviliškio pradedamąją mokyklą, 1911 m. įstojo į Kedainių miesto 4 klasių mokyklą. Būdamas II klasėje dalyvavo vietos ateitininkų kuopoje. Lankė ateitininkų organizuotas lietuvių kalbos pamokas. Jau rašė gana rimtų referatų. 1916 m., vokiečiams užėjus, persikėlė į Panevėžio gimnaziją. Tuojau pastojo į at-kų kuopą ir uoliai joje veikė. 1919 m., bolševikams užėjus į Panevėžį, dirba kurį laiką slaptai organizuotą at-kų darbą, paskui pabėga į Lietuvos kariuomenę. Baigė I Karo Mokyklos laidą. Tarnavo VI pėst. pulke. Dalyvavo mūšiuose su bolševikais, bermontininkais, lenkais. Buvo gavęs „Vyties“ kryžių. 1923 m. vasario 20 d., kovoje su lenkų partizanais prie Varviškių miestelio buvo nukautas, o jo lavoną priešininkai nusinešė.

Aleksandras buvo karingo būdo. Gimnazijoj būdamas jautėsi turįs pašaukimą į karininkus. Tuo pašaukimo balsu sekdamas, vėliau ir pasitarnavo savo Tėvynei, pasitarnavo kilniai, šventai, padėdamas ant jos aukuro tai, ką turėjo brangiausia.

A. Valavičius.

Leitenantas Serafimas Oželis.

22 m. amž., kilęs iš Mariampolės apskr., Igliaukos kaimo, karo metu buvo išbėgęs Rusijon, tęsė mokslą Voroneže ir priklausė ateitininkų organizacijai.

Sužeistas mūšyje su bermontininkais ties Radviliškiu 1921 m. 22 d. lapkričio., mirė nuo žaizdų tų pačių metų lapkričio 24 d.

Pr. V.

Juozas Šapalas.

Labai dažnai mes minim savo mirusius draugus, minim, žinoma, garsesniuosius ir gražesniuosius jų gyvenimo žiedus imant pavyzdžiais savo klaikioje gyvenimo kelionėje. Tačiau ne visus mes mokam tinkamai įvertinti, iš jų pasinaudoti, o dažnai net užmirštame, juos gyvenus pasaulyje ir žmonėmis buvus. Vienas iš tokių, savo jaunystėje apleidęs šį pasaulį, — tai a. a. Juozas Šapalas. „Ateitis“, mūsų skaidriųjų minčių reiškėja, jo nepaminėjo tarsi jis būtų nieko nenusipelnęs, net mūsų paminėjimo. Tačiau jo asmenybės pažinimas mums aiškiai įrodo, jog apsirinkame. A. a. draugas Juozas nemėgo triukšmingo gyvenimo, nemėgo viešai rodytis, dirbo tyliai ir todel gal daugelis nepastebėjo tos kilnios, tikrai ateitininkų idealams ir artimo meilei atsidavusios, sielos. Jis savo sielos kilnumu, patvarumu ir kuklumu praneša gal ne vieną iš mūsų dažnai minimų draugų. Ryžuos tad, nors trumpai bruožais šiame, tam tikslui paskirtame, numery tarti keletą žodžių apie velionį ir apie tai kuo jis mums buvo.

A. a. Juozas gimė 1901 m. Vartų kaime, Mikališkio val. Mariampolės aps. Pradžios mokslą ėjo Prienuose. Čia trejus metus pasimokęs, 1912 m. stoja į Mariampolės gimnazijos I klasę, kur mokėsi iki 1915 m. Kilus karo audrai, Juozas drauge su kitais moksleiviais apleidžia tėvynę ir iškeliauja į tolimąjį Voronežą. Ten įstoja į Vilniaus M. Yčo gimnazijos III kl. ir apsigyvena lietuvių komiteto globojamame moksleivių bendrabuty. Susitverus čia ateitininkų kuopai, įstojo jon ir a. a. Juozas. Pirmuosius Rusijoj gyvenimo metus visi moksleiviai, drauge su jais ir Juozas, praleido gerai ir buvo visu kuo aprūpinti; antrieji metai tebuvo pakenčiami, o tretieji jau labai sunkūs. Ypač sunkūs buvo jie a. a. Juozui, kuris Rusijoj giminių neturėjo, labai reikalingo anais laikais skatiko iš niekur negaudavo ir todel buvo tarpų, kada kentė alkį. Pirmai progai (1918) pasitaikius, Juozas grįžta tėvynėn. o rudeniop tęsia mokslą vėl Mariampolės gimnazijoje. Bet neilgai ten mokėsi. Mirtis neleido jam tos gimnazijos baigti. Būdamas VI klasėje, apie Velykas susirgo ir, išsirgęs daugiau kai du mėnesiu, dideliuose skausmuose 1919 m. birželio 14 d. apleido šį pasaulį. Palaidotas Prienų kapuose. Ant kapo pastatyta aukštas medinis kryžius su kukliu parašu.

A. a. Juozas, kaip minėjau, ateitininkuose pradėjo dirbti tebebūdamas III klasėje. Nuo pirmų įstojimo dienų iki pat mirčiai jis buvo aktyvus organizacijos narys. Daugiausia veikė jaunesniųjų ateitininkų, vėliau Kankliečių, tarpe. Uoliai lankydamas susirinkimus, skaitydamas įvairaus turinio referatus, jis, dar jaunas tebebūdamas, duodavo tačiau nurodymų ir pastabų kokių tegali duoti išmintingas ir jau subrendęs žmogus. Jis, nežiūrėdavo, ar tai kam patiks, ar ne, keldavo aikštėn moksleivių ydas ir nurodinėdavo priemonių toms ydoms išvengti. Pats savo sielą tobūlino, atlikinėdamas reli-

gines praktikas. Protą lavino nuolat skaitydamas knygas, daugiausia iš religijos ir filosofijos sričių. Grįžęs Lietuvon, dirbo ateitininkų kuopoje, buvo kuopelės pirmininku. Ir čia pasižymėjo savo referatais, kurie būdavo daugiausia apologetinio turinio. Dirbdamas vyresniųjų ateitininkų tarpe, niekad neapleisdavo jaunesniųjų moksleivių—Kankliečių susirinkimų. Juose skaitydavo daug įvairaus, daugiausia praktinio, turinio referatų, spręsdavo įvairius klausimus ir buvo tų jaunuolių, tarsi lyg koks globėjas. Mylėjo jis tuos jaunesniuosius, net jau silpnas būdamas neatsisakydavo jiems padėti. Stoti kitų pryšaky nesistengė, labiau mėgo dirbti tylomis niekam nematant ir nepastebint. Jis tyliai rausė gyvenimo vagą ir jon sėjo meilės ir pasišventimo sėklą. Toji jo sėkla dygo, bujojo ir mariampoliečiams nešė vaisių.

Taręs kelis žodžius bendrai apie jo veikimą, noriu pažymėti kelis charakteringus jo būdo bruožus.

Iš pat mažens buvo tylus, užsidaręs. Retai kada būdavo linksmas ir retai kada juokdavosi. Kas jojo sieloje vyko, nieks nežinojo. Mėgo muziką, ir dažnai skambindamas mandalina (jis skambino gana gerai) išliedavo dalį savo jausmų; tačiau mažai kas jį suprato. Man brolis pasakojo, kad nežinąs tokio atsitikimo, kada jis būtų pasidžiaugęs ar pasiskundęs. Buvo labai kantrus. Kartą tebesant jam dar pirmoje klasėje, kuliamoji mašina sutrynė pirštą. Gydėsi daugiau ne mėnesį, bet dejuojant niekas jo negirdėjo. Nedejavo ir paskutinėje ligoje, nors kentė begaliniai. Toliau galima pažymėti jo draugiškumas. Tiesa, daug draugų neturėjo, buvo užsidaręs savy ir daugiau mėgo vienumą. Bet su kuriais draugavo, giliai juos atjautė ir reikale padėdavo. Buvo nusižeminęs, jautė savo menkumą ir, kur rašydamas, pasirašinėdavo: „Niekšas“.

A. a. Juozo gyvenimo kelias buvo erškėčiuotas ir sunkus, tačiau jis keliavo tyliai, kantriai, pasitikėdamas Dievu. Jo vienatinė paguoda — darbas. Ir jis dirbo, dirbo nuolatos, siekė tobulybės ir savo siekimus stengėsi kitiems įskiepyti. Ir, turi būt, teisingai per visuotinį Mariampolės Kankliečių susirinkimą jį, kaipo nenuilstamą darbininką, minint, vienas draugų pavadino jį „tylia skruzde“.

A. a. Juozas Šapalas liks mums amžinas pavyzdys, kaip reikia suderinti darbą del aukštesnių idėjų su nusižeminimu ir kuklumu. Jis — tai harmonija darbo, nusižeminimo, tylumo ir patvarumo.

A. Kučinskas.

Vincą Dovydaitį atmenant.

Pirmąjį pluoštelį žinių apie a. a. mano brolį Vincą pavyko surinkti tuoj po jo mirties 1920 met. pabaigoj. Kiek tuomet tų įvairių žinelių susirado, visa paskelbiau „Ateities“ 1920 m. 6-me ir 7-me sąsiuviny. Pasiryžęs kuomet nors pagamint pilnesnį ir vieningesnį mano neužmirštamojo brolio gyvenimo ir jo darbų darbelių apibūdinimą, aš paskelbiau renkąs tam reikalui medžiagos ir toliau. Nors kai kurių svarbių žinių ir iki šiol dar nesugavau, bet vis delto į jo žinių ryšelį pas mane iki šiol yra įplaukęs žiupsnis ir visai naujos medžiagos. Tatai šiuo tarpu pirmiau Šiaulių Sąjungos Valdybos, o dabar „Ateities“ Redakcijos prašomas parašyt Vinco paminėjimą, aš nebekartodamas to, kas jau buvo anais metais rašyta, čia tą paminėjimą tariausi sulipdyt tiktai iš daugumoj tos naujosios mano turimosios medžiagos, kuria yra paties dienoraštis bei laiškai, jo draugų ir pažįstamų atsiliepimai ir pagaliau oficialiniai dokumentai. Tarp šių paskutiniųjų tačiau yra tokių, nuo kurių paskelbimo tuo tarpu tenka susilaikyt, kadangi, kaip aš išmanau, tai galėtų kompromituot kai kurių tų įstaigų vadybas, kurių įsakomas Vincas dirbo. Šitokių dokumentų čia teks neliesti.

Kadangi mano aprašymėlis išėjo visai trumpas ir nepilnas, tai skaitytoją būtinai pasiunčiu ir į kalbamąjį 1920 m. „Ateities“ sąsiuvinį. O kad mano ateity rengiamas raštelis apie Vincą išeitų juo pilnesnis, tai ir šioj vietoj primygtinai prašau visų, kurie tik turėtų kokios medžiagos, atsiųsti man ją į Kauną, Ukmergės plentas Nr. 38b. Už tai iš anksto dėkoju.

Prof. Pr. Dovydaitis.

Keli bruožai iš Vinco gyvenimo.

I.

Vincas gimė 1899 m. spalių m. 14 d. Runkių sodžiuje, pirmiau Veiverių, dabar Višakio Rūdos valsčiaus ir parapijos, Mariampolės apskr., smulkaus ūkininko šeimoj. Augo kaipo labai prantus, vikrus ir sumanus berniukas. Dideliai troško mokytis, bet būdamas labai reikalingas prie namų, mokyklos negalėjo lankyt, bent jos išeit sistematingai. Tatai tik pats per save mokėsi nuo namų darbų atpuldamas. Betgi ir šiuo laiku jau pasirodė kaipo nepakeičiamas man padėjėjas, kai aš Vilniuj redagavau „Vilties“ dienraštį, o jį buvau pasikvietęs nuo 1915 m. pradžios dienraščio išnešiotoju Vilniaus miesto prenumeratoriams. 1915 m. vasarą per visas fronto užtvaras sugrįžo į gimtinę ir iškentė vokiečių ištrėmimą (prieš vokiečiams paimsiant Kauną) su visais namiškiais iš girių rajono į laukininkus (tarp Bagotosios ir Pilviškių). Ir tiktai man paėmus vest Kaune 1915 met. pabaigoje įkurtą „Saulės“ draugijos vardu lietuvių gimnaziją, Vincas galėjo pradėt sistemin-

gai eit gimnazijos kursą. Pradėjo nuo II klasės ir be didelio atsidėjimo visada ėjo aukštyn pirmuoju klasės mokiniu, nes tiktai su kai kuriais mokomaisiais dalykais turėjo darbo, nes šiaip buvo labai prasilavinęs. Jausdamas, jog savo amžium eina mokslą per vėlai, vasaros atostogomis vis norėdavo peršokt į aukštesnę klasę, bet jį nuo to sudrausdavau, kadangi buvo ne per stipriausios sveikatos.

Įsitraukęs į moksleivių gyvenimą, jis greitai patapo vienu aktingiausių ateitininkų organizacijos dalyviu dar vokiečių okupacijos metu reikėjus viską slaptai veikti. Ir iki savo gyvenimo galo paliko tos organizacijos viršūnėse, eidamas įvairias svarbias pareigas.

Kai Lietuvai sužibo nepriklausomo gyvenimo viltis, Vincas visa savo karšta energija ir visomis savo jaunomis jėgomis šoko tą gyvenimą kurti. Jis vienas iš pačių pirmųjų leidosi iš Kauno į savo gimtąjį kraštą (aplink Višakio Rūdą) rinkti Lietuvos kariuomenei pirmuosius savanorių būrius ir gabent kitokią kariuomenei reikalingą medžiagą (žiūr. 2-jo pėstininkų pulko vado Glovackio Vincui išduotą atsišaukimą iš 1919 met. sausio m. 3 d. 74 Nr.). Vienas Višakio Rūdos gyventojas, liudininkas Vinco darbų renkant pirmuosius kareivių būrius, rašo tarp kitka: „Gražu buvo žiūrėti, kaip toks jaunas vaikinas su šautuvu ant pečių vedė surinktus savanorių būrius gražiausioje tvarkoje".—Jo dienorašty randu įrašyta, jog šituo atveju jis surinkęs Lietuvos kariuomenei 53 (penkiasdešimtis tris) vyrus. Reikia manyti, jog tai nėra koks perdėjimas, nes šioj trečioj užsilikusio jo dienoraščio daly (1919 m. pabaigos ir 1920 m. pradžios) jis save vertina vietomis jau net perdaug kritiškai.

Iš Vinco užrašų matyt, jog nuo šio laiko, kai jis buvo prisidėjęs kurt Lietuvos kariuomenei, surinkdamas jai savanorių ir suagituodamas savo klasės draugus stot į Karo Mokyklą, jame kilo dviejų krypsnių kova. Viena, baigus kuo greičiausia gimnaziją stot į aukštąjį mokslą, kad taptų kuo labiausiai išsilavinusiu žmogum, kokių Lietuva taip reikalinga, o kita, tai kad mokyklą ir visa pametus, pačiam stoti su ginklu į tėvynės gynėjų eiles, nes jis lyg jautė sąžinės prikaišiojimus, kad kitus suagitavęs, patsai paliko sėdėti mokyklos suole. Užtatai susikūrus Lietuvos Šaulių Sąjungai jis stojo jon vienas iš pirmųjų. 1920 m. pradžioj randu jo užrašuose tvirtą pasiryžimą stot į Karo Mokyklą. Tačiau, nepaaiškinta del kokios svarbiausios priežasties, vis delto nuo to susilaikyta. Viena iš priežaščių žymi ta, jog nesitikėjo būti priimtas sveikatos atžvilgiu. Nes šiuo laiku, del daugybės darbo namie ir organizacijose, matyt jo labai prisivarginta ir dažnai sirguliuota.

Prasidėjus priešrinkimų kompanijai į Steigiamąjį Seimą, jo daug dirbta kaipo Lietuvos Darbo Federacijos ir Lietuvių Krikščionių Demokratų Partijos įgaliotinio. Kai kuomet jo dirbta iki visiško nusilpimo (žiūr. liudininko žodžius „Darbininko" 1921 m. lapkričio 30 d. numery).

Po 1920 m. vasaros atostogų grįžta į Kauną fiziniai pasitaisęs ir dar su didesne kaip kuomet nors energija stoja į darbą, kupinas įvairiausių kilnių siekimų. Jau iš jo pirmesnio susirašinėjimo su klasės draugais karininkais matyt, kaip jis visa siela veržėsi į frontą. Tačiau kovų su bolševikais ir bermontininkais metu jis dar buvo išlaikomas mokyklos suole. Bet lenkams vylingai puolus Lietuvą iš pasalų, jis tame suole nebeišsėdėjo ir palikęs Kauno gimnaziją VII-ją klasę išvyko į frontą. Buvo paskirtas į Valkininkų rajoną.

Jo gyvenimas ir darbas fronte atvaizduojamas jo laiškuose į likusius Kaune klasės draugus, kuriuos jis šaukte šaukia vykt pas jį į tą pat darbą. Greitai buvo paskirtas visó šaulių būrio vadu. Jo nepaprastai drąsių žygių pavyzdžius mini jo fronto draugai: Jasaitis ir Leimonas („Ateitis“ 1920 m. 179, 192, 193 pusl.). Kaip jis buvo tvirtai pasiryžęs nė žingsnio nesitraukt atgal ir su kokia ironinga panieka žiūrėjo į gyvybės pavojų ir kitus gyvenimo dalykus, apibūdina paskutinis jo ranka parašytas pastebėjimas ant jam, kaipo Valkininkų rajono viršininkui, įsakymo Šaulių Sąjungos lauko štabo iš Rudziškių 1920. X. 15. 10 val. Šis pastebėjimas padarytas tą pat dien 12 val., ir skamba šitaip:

„Tai mat, štabas jau kraustosi. Kraustysimės ir mes gal. Bet nežiūrint į tai, vis tiek joju į Rudziškes gauti leidimus. Smulkmenas papasakos L. Nežinau, ar rasiu štabą, nes sakė išvažiavo į kokį tai dvarą. Lauksiu parvažiuojant. Gal šiandien ir negrįšiu. Be manęs nevažiuokit iš Valkininkų, nors ir pats velnias ten ateitų. Jei jau bėgsit, tai bėkit tvarkingai ir paimkit mano batus nuo kurpiaus, kurs turi bute (?) (Viktas žino); jam užmokėk, tau pinigus tuojau grąžinsiu.

12 val. 15. X. 20. Vincas Dovydaitis“.

Betgi tą dieną jis vėl sugrįžo į Valkininkus ir per naktį stropiai budėjo eidamas pats ir tikrindamas sargybas. Jis buvo nutaręs pasitraukt ne ankščiau, kaip rytojaus rytą 8 val. Ant rytojaus (X. 16) prieš 8 val. Valkininkus puolė lenkų raitelių eskadronas. Vincą užklupo miestelio aikštėj. Jis, įbėgęs į akmens siena aptvertą šventorių, pradėjo šaudytis vienas su visu lenkų būriu. Šaudėsi, kol mirtinai sužeistas nekrito ant žemės...

Apiplėšę Valkininkus lenkai išsinešdino. Sugrįžę šauliai rado jį dar gyvą. Nugabenus aplinkiniais keliais į Alytų, Vincas ten, aprūpintas šventais sakramentais, užmigo Viešpatyje, spalių mėn. 19 d. 7 val. vak. Palaidotas Kauno kapuose.

Visi arčiau pažinojusieji kilnią šio jaunikaičio sielą raminanamės Šventosios Išminties žodžiais: Placens Deo factus est dilectus... raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius... Consummatus in brevi explevit tempora multa. Placida enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. (Sap. 4).

Prof. Pranas Dovydaitis.

II.

Kad ir yra sakoma: „de mortuo aut bene, aut nihil“, tačiau tas posakis netaikintinas mano rašiniui, kur ketinu duoti trumpą velionies kaipo ateitininko gyvenimo peržvalgą. Šiame str. nemanau liesti visos jo kaipo ateitininko darbuotės, nes apie tai jau plačiau ar siauriau rašyta „Ateities“ 6-7 NN 1920 m. Aš čia norėčiau liesti tą jo kaipo ateitininko gyvenimo laikotarpį, apie kurį dar niekas nėra rašęs.

Kad ir trūksta reikalingų žinių, kurios duotų man galimybės arčiau nustatyti jo darbuotės eigą ir laiką, tačiau, artimai su juo draugavęs nuo pat gimnazijon įstojimo dienų, atsiminimais naudodamasis pasistengsiu bent trumpai charakterizuoti velionies, kaipo ateitininko, asmenybę iki 1918-19 metų pabaigai, kadangi vėlybesnė jo darbuotė jau dalinai buvo bent méginama nušviesti minėtuose „Ateities“ NN. Pirm paliesdamas dalyką smulkmenose, negaliu bent keleta žodžiu nepaminėti ir tos aplinkumos, kurioje velioniui teko gyventi ir darbuotis. Nereik pamiršti, kad tai buvo žiaurus vokiečių okupacijos laikas. Visuomeninis judėjimas griežčiausiais draudimais ir įvairiais persekiojimais buvo okupantų slopinamas. Nei žodžio, nei spaudos, nei susirinkimų nė mažiausios laisvės. Jei toji laisvė buvo varžoma grynai ekonominio ar profesinio pobūdžio susirinkimams, tai juo labiau tautinio pobūdžio koki nors pasitarimai griežčiausiai būdavo ginami ir persekiojami. Turėdami tai galvoje, galim įsivaizduoti ateitininkų darbuotės sunkumą, kaipo slaptos organizacijos mūsų ateitininkams, kurių skaičiuje tuomet buvo ir velionis. Buvo tai katakombų gadynė. Susirinkimus darant užrakintomis durimis, uždangstytais langais ir apsaugai stovint gatvėse ir prieangyj, ir kalbos negalėjo būti apie sistematingą protokolų vedimą, juo labiau juose tikrų pavardžių žymėjimą. Nors tie protokolai būdavo rašomi nedaug kam suprantamu stilium, pavardės žymimos anonimais, vistik, jei jie dabar būtų, daug rastumėm medžiagos velionies charakteristikai.

Kaune ateitininkų judėjimas, kiek atsimenu, prasidėjo 1917 m. sausio gale ar vasario pradžioj „Saulės“ gimnazijos moksleivių tarpe. (Čia kalbu apie pirmąją tos organizacijos užuomazgą. Jei sukaktuvių sąsiuvinyj 1920 m. pats velionis „Visas“ Kauno ateitininkų darbuotės pradžią nustato 1917 m. pabaigą, tai jis čia turi mintyje ateitininkus aiškesnėje jų darbuotės plotmėje, kada buvo išdirbti šioki toki įstatai ir kada darbas pradėta jau tikrai sistematingai varyti. Aut.) Pirmasai toks susirinkimas įvyko Karmelituose, klebonijoj. Tan susirinkiman buvo pakviesta apie 12 patikimiausių moksleivių, jų tarpe ir velionis. Tame susirinkime velionis, kaip ir kiti dalyviai, jautėsi dar nedrąsiai. Kiekvieno širdis tada ir nuo baimės nebuvo liuosa. Bet vėliau jo drąsa pradėjo reikštis (iš prigimties buvo nepaprastai drąsaus būdo), ėmė rodytis nepasitenkinimas esamąja padėtimi ir noras surasti sekmingesniam darbui naujus kelius. Tarp kitko viename sus-me

Vincentas ar tik ne pirmas davė lekciją vienam draugui: „Čia ne vieta Puškiną sklaidyti, o reik dėmėtis tuom, kas skaitoma.“ (Visas mūsų to meto veikimas reiškėsi daugiausia deklamacijomis ir Foerster'io „Jaunuomenės auklėjimo“ skaitymu, neturėjom įstatų, jokio darbuotės plano, vadų,—visi buvom jauni ir nepritytę. Kiekviename sus-me, (o gal, tikriau sakant, kiekvienoj naujai susitvėrusioj kuopoj, nes jos labai dažnai del tam tikrų priežaščių iširdavo), a. a. Vincentas visuomet įstengdavo patiekti ką nors nauja; ypatingai rūpinosi įstatais. Jis visuomet būdavo optimistas, tačiau sugebėdavo kartais aštriai, bet teisingai mūsų darbuotę pakritikuoti, ypatingai atskirų narių nedovanotino sustingimo. Užtat jo punktualumui, uolumui ir atsidavimui niekas nieko negalėjo prikišti. Jis ne tik gaivino apmirusią sus-mų atmosferą, bet, būdamas iš eilės nariu keliose valdybose, ir ten reikšdavo drąsiai savo nuomonę, ypač pabrėždavo reikalą kiek galint greičiau ir tiksliau nustatyti ateitininkų darbuotės planą. Įvairiausiais būdais steigėsi kuo daugiausia narių įtraukti į darbą. „Visi turi dirbti“ — sakydavo velionis ir sus-muose ir valdybos posėdžiuose.

Jau 1917 m. gale ir 1918 m. pradžioj pradėta rūpintis darbininkų reikalais ir čion velionis eina į slaptus Šančių darbininkų sus-mus. Ten kelia tautystės ir religijos klausimus kaipo pagrindinius darbininkų būvio pagerinimui. Tiesa. Jis čion dar neturėjo praktikos, trūko reikalingų žinių, bet vis tik dirbo kiek galėjo.

Nuo 1918 m. pradžios velionis ima kelti viešumon pasaulėžvalgos svarbą. O reik pasakyti, kad bent iki 1918 m. gegužės mėnesiui tas dalykas buvo antraeilis. Tiktai 1918 m. gegužės m. pasireiškė velionies kelto klausimo svarbumas. Tuo metu, nesenai iširus mūsų kuopelei, vienas V kl. draugas sumanė mus panaudoti savo tikslams. Buvo sušaukta bespalvis, „tautinio“ pobūdžio susirinkimas, kuriame dalyvavo ir Vincentas. Per antrąjį tos kuopos sus-mą vienas draugas (dabar studijuoja Vokietijoj) skaitė referatą, kuriame priėjo išvadų, kad religija esanti laisvo žmogaus apsisprendimo dalykas, kad ji trukdanti mokslui plėtotis, varžanti laisvą žmogaus iniciatyvą, kad inteligentas ir be jos galįs dar geriau gyventi ir normuoti santykius su visuomene. Paskaitai pasibaigus, kilo smarkių kalbų. Ir jau tuomet pasirodė, kad kartu darbuotis toliau negalima. A. a. Vincentas, padaręs referentui keletą rimtų pastabų ir negavęs patenkinamo atsakymo, dar labiau įsikarščiavo. Ir nuostabu. Iš 15 dalyvavusių, rodos, beveik pusiau pasidalinta į priešingas sroves: religinę ir antireliginę. Dar kiek pasiginčijus, velionis pasakė: „katalikas negali priklausyti liberalų srovei“ ir su kitais draugais demonstratyviai apleido sus-mą.s Tik tuomet mes supratom, kad pasaulėžvalgos klausimas mum yra svarbiausiu ir pradėjome ieškoti tinkamų kelių jam išspręsti. Čia a.a. Vincentas visuomet reikšdavo savo labai dažnai diktatorišką iniciatyvą. Nors toje srityje jam trūko teorinių žinių, bet savo praktikos darbu ir energija daug daugiau nuveikė negu koks nors gilus bet nieko nedirbąs „teoretikas“.

Vėliau, grįžus iš Rusijos ateitininkų vadui a. a. Vytautui Endziulaičiui, mūsų gyvenimas pradeda labiau tvarkytis, ir 1918-19 mokslo metais Kauno ateitininkams prasideda nauja era. Velioniui atsiranda tinkama dirva savo sumanumui, energijai, pasišventimui parodyti. Jis uoliai dalyvauja kiekviename kuopos susirinkime, dažniausia kaipo referentas kokiuo nors klausimu, įeina beveik į kiekvieną komisiją, dirba sekcijose (ypatingai uoliai buvo atsidavęs politinei—organizacinei), rašo referatų, organizuoja Liaudies Namuose Vokiečių įsteigtuose mokytojams ruošti kursuose ateitininkų kuopelę. Jis niekuomet daug neišsikalbinėdavo nuo kurių nors pareigų; jei tik jautėsi galįs tą darbą dirbti, jei matė, kad del to nenukentės kitos jo pareigos — visada noromis sutikdavo ir dirbdavo dažniausia už penkis. Nors velionis mėgo labai ir mokslą, tačiau ačiū savo gabumams ir energijai, visuomeninį darbą su moksleivio pareigomis mokėdavo taip suderinti, jog moksleivio pareigas visuomet atlikdavo geriau už tuos, kurie nė kokiai organizacijai nepriklausė.

Nors Kaune tuomet (1918-19 m. m.) ateitininkų skaičius siekė iki 90 narių, bet dirbančių, kiek atsimenu, buvo tik 4-5 žmonės, tame skaičiuje, beabejo, ir velionis. O darbo dirva kaskart plėtėsi: darbininkai, jaunimas, moksleiviai ect. buvo tai sritys į kurias gyvenimas būtinai šaukė. Ir delto nenuostabu, kad a. a. Vincentą labai dažnai būdavo galima rasti Endziulaičio kambaryj, besikalbant kuriuo nors klausimu, ypatingai darbininkų. Labai dažnai, ir valgį pamiršus, tekdavo bėgioti reikalais tai į Šančius, tai į Marvenką (ties Aleksotu). Ir tai visuomet su paskuba. Dar uoliau ir didesniu pasišventimu dirbo, kai 1919 m. pradžioje tampa išrinktas Ateit. Centro Valdybon. Be to, dar 1919 m. pradžioj besisteigiant skautams, velionis ir čion piklauso ir gan aktyviai ten dirba.

Jis man dažnai sakydavo: „Žinai, Andriau, sunkus ir nebsuprantamas darosi man gyvenimas, jei kuriuo nors momentu pavyksta baigti darbą. Tik darbas daro mane laimingu tose skurdo valandose.“ Ir tikrai. Jis dirba moksleiviuose, darbininkų tarpe; miesto ir sodžiaus jaunuomenės tarpe; jis giliai jaučia reikalą, pasigirdus Tėvynės Trimitui, apleisti ir mokyklos suolą.

Tai taip, trumpai paėmus, atrodo velionis kaipo praktikas. Negalima dar neprisiminti jo kaipo teorininko. 1918 metų pradžioj draugų būrelio iniciatyva buvo leidžiamas kuopos laikraštėlis „Ateities Atbalsiai.“ Ir aš, stovėjęs arčiau prie jo leidimo, turiu pasakyti, kad velionis bene daugiausia bus tą laikraštėlį palaikęs. Jo straipsneliai būdavo turiningi (daugiausia vertimai) ir nedaug taisytini. Nors nuo Redakc. Komisijos atsikalbinėdavo, teisindamasis, neturįs gabumų, tačiau gyvenimas įrodė, kad velionis laisvai galėjo ir plunksną naudoti.

Bet štai 1920 m. smarkiai bėsiveržiąs mūsų tėvynėn priešas pašaukė a. a. Vincą į frontą, kame ir žūsta kovoje su lenkais.

Garbė tau, jaunas didvyri, kurs del Tėvynės meilės nesigailėjai paaukoti ir brangiausio savo turto — gyvybės. Tu ją vieną teturėjai ir tą pačią aukavai ant skausmuose dejuojančios Tėvynės aukuro. Trumpas, bet taip garbingai pasibaigęs tavo gyvenimas ilgai ilgai puoš ateitininkų padangę. Tu, Vincentai, taip daug žadėjęs Tėvynei ir Bažnyčiai, ramiai dabar ilsiesi kapuose, kada tave šaukia ateitininkai į savo eiles prie sunkaus darbo. Negailestingas priešo kardas pakirto tavo gyvybės siūlą toj valandoj, kai tu teisėtai gynei Tėvynę. Nors tu ir miręs, tavo darbai ilgai ilgai gyvens; jie rodys kelią daugeliui idealo ieškančių jaunuolių, gaivins bestingstančią mūsų dvasią, ūgdys tuos kilnius troškimus, kuriais persiėmę kūnysime tavo siekimus.

2. II. 1924 m. Stud. A. Kizevičius.

Tėvynė.

(Skiriu Vincui Dovydaičiui atminti).

Tėvyne, tu teiki tyrojo džiaugsmo, tyrosios laimės ir daug daug gilaus skausmo...

Kur yra gražesnis kraštas, kaip mano Tėvynė? Kaip jaukūs rudenį jos platieji laukai nukloti pilnomis lysvėmis ir padabinti gyvybės kupinomis, žaliomis rugių dirvomis. Kiekviena plačiųjų laukų lysvė man savaip artima. Ją arė dienų dienas jaunas brolelis pajungęs bėrus žirgus. Arė ir dainavo savo jaunystės dainą — apie žalių rugių lysveles, apie rūtų daržėlį, jaunąją mergelę. Jaukiai, saviškai skamba jaunojo brolelio dainos, sparčiai žingsniuoja bėrieji žirgeliai, glusniai spaudžiasi vagelės pilkosios žemelės...

Dažnai Tėvynės rudens švelnios miglos glosto mano veidą, paslaptingai savy slepia plačiąsias erdves, aukštuosius klevus, artimą mišką. Visa tai slėpininga. Rods tokį rytą visi gamtos gaivalai susikaupė bendran būrin ir tariasi savąja kalba jiems vieniems žinomus ir artimus įvykius. Tokį rytą statusis miškas visai pasineria slaptingose miglose, jis savo viršūne pasiekia aukštybių erdves ir seka vėjams savo buities pasaką, kurios jie, lengvai rymodami pušų viršūnėse, klauso. Mažieji paukšteliai nurimę laibose beržų šakelėse tyliai stebisi miško buities pasakos rimčia. Miškas šį rytą laisviems ir galingiems vėjams seka pasaką apie stebuklingą silpnos gyvybės galią, jos drąsą ir viltį. Jis pasakoja vėjams, kodel lieknieji berželiai, ištroškę laisvės, neboja audrų galės, tiesia laibas viršūnes į erdvųjį aukštį — vėjų galybės sritis. Jie nori, jie ryžtas savo jaunąja galia milžinams vėjams kelią trukdyti ir laisvės džiaugsmu džiaugtis. Tokia Tėvynės miglotų

rytų pasaka. Ji sielai yra artima ir suprantama. Ji sielos atjausta jos miglų valandose, kuomet nežinojimas ir neviltis ją baugina. Tuo kart siela sau randa rimties ir paguodos Tėvynės miglose.

Gražioji mano Tėvyne, kaip puikios tavo lankos ankstybos vasaros rytą. Gėlių gėlės, žiedų žiedai nupynė tau vainikus — ne tokius, kaip pina vergai, papuošt angos vartus, aukštiems valdovams iškilmingai žengiant į garbingą pilį. Tieji vainikai nuvysta dar valdovams neperžengus vartų slenksčio. Tavo gyvieji vainikai kiekvieną rytą iš naujo puošias brangių akmenų virtynėmis, kurie spindi, žėri, kibirkščiuoja deimantų, rubinų, saphirų spinduliuotais spalvų audiniais. Jie neša mano sielai spinduliuoto džiaugsmo pluoštus, to džiaugsmo, kurio gali tiekti tik tėvynės gyvieji vainikai...

Tevyne, koks galės virpėjimas plakas mano širdy, kuomet girdžiu jaunuosius tavo Laisvės gynėjus Tau skirtą dainą dainuojant. Jie rimtais žingsniais keliauja savo žygiu, kiekvienam jų judesy jaunoji galė plakas? Jų jaunuose veiduose glūdi laisvas galingas ryžimasis savąjį žygį nuveikti. Tuomet ir mano siela ryžtasi pamilti laisvę, laisvės teikiamą džiaugsmą ir nenuilstamai dainuot laisvės himną, nenuilstamai šaukti savo brolius didingą laisvę pamilti, jos galės pilį atlankyti...

Gražus Tėvynės vasaros giedrus vidūdienis. Skaisčioji saulė spindulių pluokštais bučiuoja pilkąją žemę. Tyrųjų vaiskumų žydriuose plotuose mėlynieji spinduliai viens kitą bučiuoja, džiaugias, mirga, nyksta. Viršuj žaliojo miško, prie jūros kranto laisvieji sakalai į saulę kyla, laimės džiaugsmu džiaugias, krykščia, beribėse nardos. Didinga jūra tyliai banguoja. Jos vilnys lėtai slenka į krantą, apkabina mano kojas savo šviesiomis putomis — laisvės šypsena pabučiuoja mano veidą, ir tyliai seka galingąją laisvės pasaką. — Džiaugės sena močiutė, augindama savo jauniausį sūnelį. Augo sūnelis močiutės bučiuojamas, glamonėjamas. Jam buvo gera prie močiutės. Jis džiaugės švelniais motutės glamonėjimais, šiltais saulės spinduliais, tyliu žaliojo miško šlamėjimu, mažųjų paukštelių čiulbėjimu, skambiomis jaunųjų bernelių dainelėmis...

Paaugo sūnelis pats matulę dažnai apkabindavo, pats dainas apie lakų žirgą, šiauraus vėjo galią, dainuoti pamėgo. Pamėgo, užaugęs jaunasis sūnelis, senus tėvelius, savus brolelius, savo tėvynės pilkus laukelius, tamsiuosius miškus, jaunąsias sesutes... Jis džiaugės sulaukęs pavasarėlio, sveikindamas pirmuosiuos vyturėlius, skindamas anksčiausia pražydusią jaunųjų žibuoklę...

Bet vieną ankstybo rudens dieną vylingieji priešai apnyko pavergti jaunolio bernelio Tėvynės Laisvę ir išnaikinti joj tyrąjį džiaugsmą. Skausmo raudomis šaukė Tėvynė savo jaunuosius sūnelius nuo žiauriųjų priešų jos Laisvės ginti. Ėmė močiutės jaunasis sūnelis tvyskią šaudyklėlę, spaudė tampriai prie krūtinės ir išėjo Tėvynėlės Laisvės ginti. Buvo baisioji lemties kova, galingas priešas siuntė mirties kulipkų lietų, bet jaunieji Tėvynės sūneliai

nieko neatbojo ir kovą laimėjo, Tėvynės Laisvę apgynė, tik daug savo jaunųjų brolelių aukštajam kalnely palaidojo.

Aukštajam smėlio kalnely, po aukšta, šimtamete puše palaidojo ir jaunąjį močiutės sūnelį, kurs Tėvynę mylėjo...

Münstery. *V. Jasaitis.*

Ignas Urbšys.

Jau treti metai baigia prabėgt, kaip netekom taip brangaus mums draugo Igno...

A. a. Ignas brangus Dotnavos ateitininkams, nes daug jų kuopoj padėjo darbu ir sumaniu patarimu.

Velionis buvo linksmo būdo ir šviesiai žiūrėjo į pasaulį. Būdavo, kartais labai nusiminęs, sutinki jį, tai tuoj palinksmėji, užmiršti visa kas ūpą buvo sudrumstęs.

Neišdildoma draugo Igno atmintis Dotnavos at-kų tarpe verčia pažymėti keletą jo gyvenimo bruožų.

Pažinau Igną jau 1918 met. Mokėsi jis tada Panevėžio gimnazijoje. Pradžioje 1919 metų, kai raudonosios bolševikų gaujos užplūdo Lietuvą, Ignas matydamas sunkias Tėvynės dienas, meta mokytis ir sausio mėnesyj 1919 metuos, su būreliu draugų perėjęs frontą, pastoja į I-jį raitelių pulką.

Kariuomenėje ištarnavo beveik metus. Per tą laiką velionis dalyvavo mūšiuos su bolševikais ir bermontininkais, kame nesykį parodė savo drąsą; baimė jo neįveikdavo, nes del Tėvynės buvo pasiryžęs mirti.

1920 m. pasiliuosavęs iš kariuomenės gryžo vėl į Panevėžio gimnaziją, kame penktoj klasėj mokėsi visą pusmetį.

1920 metų rudenį pastojo į Matininkų kursus Dotnavoj, kame mokėsi visus mokslo metus. Mokslo metams pasibaigus, kaip ir visi šių kursų moksleiviai, a. a. Ignas išvažiavo praktikai. Toji praktika buvo jam pirma ir paskutinė. Susirgęs smagenų uždegimu, birželio mėn. 1921 metuos atsisveikina su šiuo vargo pasauliu turėdamas vos 20 metų.

Tėveliai parsivežė jau mirusį sūnelį palaidojo Vadaktelių kapuos Panevėžio apskrityje.

Organizacijos darbą velionis mėgo; būdamas dar antroj gimnazijos klasėj, aktyviai dalyvavo Panevėžio ateitininkų kuopoj. Būdamas 1920 met. Dotnavoj, kur at-kai buvo dar nesusiorganizavę Ignas buvo pirmas ateitininkų kuopos steigėjų skaičiuje. Įsisteigus at-kų kuopai a. a. Ignas buvo išrinktas valdybon. Ateitininko pareigas visuomet atlikdavo su geru noru ir pasiryžimu.

Priešingų pažiūrų žmones mokėjo gerbt, bet nesibijojo viešai pasirodyti esąs ateitininkas.

Ilsėkis, Ignai, juodos žemelės prislėgtas, o mes tavo norus steigsimės vykinti.

Dotnava. 14. II. 1924 m. Br. Gurskis.

Antanas Laucius.

(Atsiminimai).

Nežinau aš jo nė gimimo nė mirimo dienos, žinau tiek, kad jis gimęs Šiaulių apskrities Stačiūnų parapijoj, mokėsi prieš karą ir karo laike prie vokiečių Šiaulių gimnazijoj ir buvo tikras ateitininkas. Nebuvo jis garsus, kaip daugelis mūsų mirusiųjų draugų, o rodos ir nemėgo ar nenorėjo garsybių siekti. Jis buvo eilinis, kasdieninis ateitininkų darbininkas. Jis linksmas entuziastingas skiepijo draugų moksleivių (ateitininkų ir neateitininkų) tarpe tai, ką ateitininkų vadai buvo sumanę.

Rusijoj gyvendamas V., kame lietuvių moksleivijos buvo labai maža, aš nebuvau nei ateitininkas nei aušrininkas, buvau praktikuojąs katalikas iš visų pusių apsuptas „modernų" idėjų vėjais. Žinoma tos idėjos daugiausia buvo socialinio visuomeninio pobūdžio, o ne kažin kokios religinės ar filosofinės. Toks aš parvažiavau Lietuvon 1918 m. rudenį ir toks susitikau Šiaulių lietuvių gimnazijoj su Antanu Lauciu, karštu ateitininku vedusiu 7 žmonių kuopelę - dalelę visos bendros at-kų kuopos. Laucius iš pirmo susitikimo tapo mano mylimu draugu, o aš tokio draugo tada buvau reikalingas. Mat parvažiavęs iš Rusijos sugriautuose Šiauliuose pastojau į gimnazijos penktąją klasę, o pažįstamų nebuvo, todel aš jaučiaus svetimu, tik Laucius ir pusbrolis T. Preikštas padėjo man stoti į tinkamas vėžes. Laucius tada buvo beveik vienas pažįstamas iš senosios rusų gimnazijos moksleivių; Laucius mane sutiko širdingai, o eidamas iš pamokų paklausė kokį aš moksleivijos sparną palaikau. Aš neatsakiau nieko, tik po kiek laiko bendravimo su Lauciu, aš pajutau, kad mano pažiūros į kai kuriuos dalykus keičiasi. Sužinojau aš tada šį tą ir apie slaptai veikiančios at-kų kuopos darbuotę. Nebuvo tos dienos, kad mudu suėję nekalbėtume apie įvairius reikalus. O kalbėti buvo apie ką: Lietuvos Valstybės kūrimasis, vokiečių traukimasis, bolševikų žygiavimas Lietuvon buvo baisiai opūs klausimai. Kartais gana juokingų kaip man dabar rodosi sumanymų mes sugalvodavome. Bet vienas momentas labai giliai man įstrigo galvon, tas momentas pavergė mane ateitininkų idealams ir darbams, o tai buvo slaptas pasitarimas sausio mėn. 1919 met. prieš Šiaulių užėmimą bolševikų. Čia buvo nutarta vykti į Lietuvos armiją, kurios rodos buvo labai nedaug (tiesa, tada to žygio drauge su kitais nepritariau, nes mano menka figūra tada buvo dar menkesnė). Nenoriu pasakoti kas tame pasitarime buvo tariama, tik pažymėsiu, kad Laucius į jį mane nusivedė, o tai buvo man labai svarbu.

Daug gražių momentų atsimenu iš mano draugavimo su Lauciu, bet jų čia nesurašysi. Bet vienas momentas buvo man labai skaudus. Būtent 30 d. rugsėjo 1919 m. kada vokiečių - rusų

Bermonto kareiviai ir karininkai, mums beginant gimnazijos rūmus, žiauriai mus bejėgius, kaip šunyčius, per langą išmetė iš gimnazijos, kada mes gatvėje sumušti verkėme netekę mokslo šventovės, tada aš gavau žinią, kad draugas Laucius mirė šiltine kariuomenėje, kurioje jis išbuvo, rodos, nuo birželio mėn. 1919 m. Jo mirtis į moksleivius tada didelio įspūdžio nepadarė, nes visi buvo susirūpinę kita skriauda, gimnazijos atėmimu. Tad nors dabar senieji Antano draugai ir pažįstamieji jį prisiminkim ir nusiųskim maldą už jo vėlę prie Aukščiausiojo.

J. Grinius.

Iš atsiminimų.

(Skiriu a. a. draugui Leonui Jackūnui).

Sėdžiu kambaryje. Vartau albumą. Kiekvienas lapas — nauji vaizdai, naujas prisiminimas. Ir štai aptinku mokslo draugų grupės fotografiją, kurioje tarp kitų pastebiu ir a. a. Leoną. Padėjau albumą ant stalo ir žiūriu valandėlę į fotografiją, žiūriu į savo artimiausią draugą. Mintys sukasi ratu. Vieni vaizdai seka kitus. Prisimenu gimnazijos laikus, gimnazijos gyvenimą, jos draugus ir praleistas sykiu su jais gyvenimo dienas. Kaip veidrodyj matau savo geriausiąjį idėjos draugą Leoną. Rodos tik vakar dar Tave mačiau linksmą, pilną energijos ir pasiryžimo!.. Rodos tik vakar su Tavim darbavaus, linksminaus... Ir kaip nejauku pasidarė, kad Tavęs mūsų tarpe jau nebėra, kad Tave nuo mūsų atskyrė mirtis.

Į Biržų gimnaziją velionis įstojo po revoliucijos audrų, kada iš visos Lietuvos bolševikai buvo išstumti. Pasirinkęs sau obalsiu: „Visa atnaujinti Kristuje“, Jis uoliai ir sekmingai į šį tikslą ėjo. Ilgą laiką buvo Biržų moksleivių at-kų kuopos pirmininku, ir į ją įnešė daug gyvumo. Savo rimtumu, tinkamai išauklėtu būdu, Jis buvo visiems pavyzdys. Patys mokytojai apie velionį teigiamai atsiliepdavo. 1922—23 mokslo metų pabaigoje, būdamas 7 klasėje, staiga suserga džiova. Apie 3 mėnesius pasirgęs, vasaros atostogų metu, džiovos pakąstas miršta. Mirtis nutraukia jo gyvenimo stygą, o sykiu — ir jo pradėtą darbą ir pasiryžimus, kuriuos velionis taip karštai norėjo gyveniman vykinti. Jo nenuilstamų darbų akstinu buvo pasistatytasis idealas, į kurio pasiekimą optimistingai žiūrėjo. Velionis džiovos lovon paguldytas, klausiamas apie sveikatą, su dideliausiu pasitikėjimu sakydavo nieko pavojingo nesant, greit atsikelsiąs, lankysiąs gimnaziją ir t. t.; su šia mintimi, velionis nesiskyrė ligi paskutinės gyvenimo valandos. Savo gyvumu, rimtumu ir išsiauklėjimu, jis nemaža įtakos darė ir į mano gyvenimą.

Atsimenu, vasaros metu išeidavova už miesto pasivaikščioti, pakvėpuoti tyru oru. Jis tuomet atverdavo visas savo sielos gelmes, atvirai viską išsipasakodavo, ką jaučiąs, ką manąs, ką ketinąs daryti. Kiek gražių minčių tuomet plaukdavo iš jo sielos gelmių!.. Visą savo mokslą, visus gabumus jis taikė racionaliam ir sąmoningam būsimam gyvenimui. Kaip malonu būdavo!.. Rodos, užmiršdavau šį gyvenimą, pakilia dvasia skrisdavau į tą išsvajotąją laimės džiaugsmo ir grožio šalį, joje gėrėdavausi ir džiaugdavausi.

Velionis visuomet būdavo liksmas giedrus, tartum jo gyvenime nebūtų buvę jokių vargų, nepasisekimų. Bet kaip visų taip ir jo gyvenime būdavo visokių valandų, tik jis sugebėdavo visa tai paslėpti. Štai del ko Jis yra mums brangus. Savo pajėgomis ir energija vos prasimušęs kelią į platesnį gyvenimą, vos pasirinkęs deramą kryptį, žuvo mirties pakirstas.

Mirei, Leonai, nebėra Tavęs mūsų tarpe, tačiau, Tavo žodžiai ir darbai nemirė. Mes einame Tavo praskintu keliu. Veltui Tave šauktume pas save Tu mūsų neišklausysi, neateisi mūsų tarpan. Pasilikdami dėkingi, dedame Tau mūsų širdžių vainiką. Tebūnie Tau lengva žemelė! Ilsėkis, Drauge, Kristuje!

A. Balčiūnas.

Valerijus Užubalis.

(Biržų gimnazijos mokinys).

Buvo ramus 1917 m. rudens prievakaris. Mudu su a. a. Valerijum ėjova kapinių link. Kaip kiekvienas jaunas žmogus, taip ir a. a. Valerijus gal ir nepamanė apie tą amžinos ramybės vietelę, nes jam dar rūpėjo darbas, kurio vaisiais galėtų patarnauti Dievui ir Tėvynei.

Priėjus prie banguojančio prūdo kranto išgirdau iš jo žodžius, kurie ir šią dieną tebesikartoja manyje: „argi nepanašus žmonijos gyvenimas į šio banguojančio prūdo vilnis ir ar ne laimingas tas, kurs pajėgia atsispirti joms ir nesiduoda paskandinti gelmėse?“ Supratau ką norėjo pasakyti d-gas Valerijus, nes žinojau, kad tveriasi ateitininkų kuopelė ir todel padaviau jam ranką ir nuo to vakaro likausi pirmuoju jo draugu. Ir taip, tarsi žūklio sugaudytame draugų-ių būrely, vieną sekmadienio dieną suskambėjo žodžiai: „Kas gi ten aukso spindulius beria“. Neilgai teko jam girdėti tie kilnūs žodžiai. Antrų mokslo metų pradžioje, sirgdamas ir gulėdamas lovoj, užgirdau varpų skambėjimą, kurie sukėlė šviesesnių ir tamsesnių minčių ir po valandėlės žodžius: „mirė Valerijus!“ Tarsi kieno trenktas gulėjau lovoj ir apsipylęs ašaromis ištariau: amžiną atilsį.

Nors mirei Valerijau, neparodęs tai ką žadėjai, bet Tavo pasėtoji sėkla nežuvo!... Ilsėkis Valerijau, palikęs darbo ir rimtumo pavyzdį!

R. Klasčius.

Mirtis.

Nors ir ne vienam dažnai prisimena mirtis, bet ji nedaro įspūdžio, jeigu neatrodo arti esant. Visi žinome, kad mirsime, bet tas žinojimas nė kiek mums nekliudo ramiai ilsėtis. Kada tenka su mirtimi susidurti akis į akį, pačiam atsidurti jos pavojuje, arba laidoti brangius mums asmenis, tada tik pajuntame visą jos baisumą, nes tik tada sukrunta mumyse gyvybės instinktas. Net degeneratai, kurie apskritai žaidžia mirtimi, kurie nei savo, nei kitų gyvybės nebrangina, — mirtin pasmerkti, pradeda jos bijotis ir pasiduoda prigimties instinktui.

Pasaulėžiūra, kurios žmogus begyvendamas laikėsi, gali mirties valandą palengvinti, bet gali ir labai apsunkinti. Visas pasaulis tiki į pomirtinį gyvenimą. Tas tikėjimas yra taip senas ir platus, kaip ir pati žmonija; yra tai prigimties instinktas, kuris žmogui praneša, kas jį laukia ateityje, kad šis tinkamai pasiruoštų ją sutikti. Šiandien mokslui yra jau neabejotinas faktas, kad visais amžiais, visose vietose, visose kultūrose tikėta pomirtiniu gyvenimu. Geriems jis buvo skelbiamas būsiąs malonus ir lengvas, piktiems — skaudus ir sunkus. Jeigu dabar žmogus, per visą savo gyvenimą į šią tiesą dėmesio nekreipęs ir savo darbų sulig ja netvarkęs, pasijunta mirties valandą tos tiesos akivaizdoje, — sunku įsivaizduoti, kaip sunki gali pasidaryti ta valanda. Daugelis mirštančiųjų pameta gyvenimo klaidas ir sugrįžta prie tikybos tiesų. Kiti, kurie nesugeba to padaryti, priversti būna pergyventi baisiausią kovą, kuri žmoguje kyla tarp klaidingos pasaulėžiūros ir prigimties instinkto. Tokia mirtimi mirė Volteris, kurią mačiusieji pasakoja, kad miręs baisiau, negu patsai šėtonas kad galėtų mirti.

Jokia kita pasaulėžiūra neteikia tiek paguodos ir ramybės mirties valandoje, kiek krikščionių tikyba. Tie, kuriems teko arčiau pažinti pasmerktųjų mirti paskutines valandas, yra pastebėję didelį skirtumą tarp tikinčiųjų ir netikinčiųjų. Vieni einą pilni ramybės rezignacijos, viduje visai atsimainę, priimdami mirtį kaipo pabaudą už padarytas gyvenime kaltes, nereikšdami niekam neapykantos. Antrieji — nervingi, neramūs, pilni cinizmo ir neapykantos. Nors iš viršaus bandą rodyti drąsą ir šaltumą, bet viduje pargyveną visą pragarą, kuris privedąs prie pamišimo, jeigu egzekucijos laikas būnąs pratęstas. Sveikam žmogui mirštant geriau pasireiškia pasaulėžiūros įtakingumas, negu ligotam, nes liga nuvargintas kūnas stabdo ir pasaulėžiūros veikimą. Pravartu tad arčiau pažinti krikščionybės pažiūras į mirtį.

1. Mirtis yra gyvybės užgesimas. Šv. Raštas kalba apie trijų rūšių gyvybę, būtent: kūno, dvasios ir amžinąją. Kūno gyvybę sudaro kūno ir sielos bendras gyvavimas; dvasios arba moralę gyvybę sukuria pašvenčiamoji Dievo malonė; amžinąją — suteikia dangaus laimėjimas. Taigi ir mirtis, kuri atima gyvybę,

pasidaro trejopa. Fizinė, kuri skiria sielą nuo kūno; moralė, kuri atima pašvenčiamąją malonę, sunkią nuodėmę papildžius; amžinoji, kuri paliečia pragare paskendusius. Ši pastaroji yra vadinama antrąja mirtimi, kad būtų atskirta nuo fizinės, pirmosios mirties. „Kas nugalės, nebus antrosios mirties pažeistas". Apr. 2. 11.

Nuodėmė ir amžinoji pražūtis vadinamos mirtimi, ne tiesiogine tik tolimesne prasme; nes jos, iš tikrųjų, jokios gyvybės žmogui neatima, tik sustabdo tobulinimąsi tos, kurią turi, būtent fizinės. Tikra ir tiesiogine prasme mirtis yra išsiskyrimas sielos su kūnu ir šia prasme dažniausia vartojama ir šv. Rašte ir žmonių kalboje. Iš to, kas atsitinka su kūnu ir siela jiems persiskyrus, ir mirtis gauna pavadinimą. Kūnas tampa žemėje palaidotas ir supūsta, siela toliau gyvena; dėliai to mirtis vadinama „sugrįžimas į žemę", „pavirtimas dulkėmis" (Gen. 3, 19), užmigimas su tėvais" (Mat. 9, 24), „poilsis nuo vargų" (Apr. 14, 13), „sugrįžimas", „ėjimas pas Tėvą" (Jono 16, 28).

2. Mirties visuotinumas. Nors pirmieji tėvai ir buvo nuo Dievo gavę nemarumo dovaną, bet tai buvo tik dovana, kuri ėjo iš pašvenčiamosios malonės ir kurios jie nustojo drauge su visomis viršprigimtomis dovanomis, ne tik sau, bet ir visai savo ainijai. Nuo to laiko mirtis žmogui pasidarė natūralus jo gyvenimo pasibaigimas. Kūnas natūraliai linksta prie iširimo, ir jis savo gyvavimo ir vystymosi eigoje pailsta ir suskyla į tuos gaivalus, iš kurių buvo susidaręs. Kartais, kad ir pasisektų kūną nuo ligos apsaugoti — nuo mirties išgelbėti negalima, mirtis yra „visos žemės kelias" (3 Kar. 2.2). Net mūsų Išganytojas ir Šv. Motina tuo pačiu keliu keliavo ir mirties veikimui pasidavė.

Nors mirtis yra visuotina, tačiau šv. Rašte randame išimčių. Patriarchas Henochas ir pranašas Elijas mirties neregėję, gyvi su kūnais esą paimti iš šios žemės, saugojami nežinomoje vietoje ir būsią sugrąžinti šiai žemei prieš pat pasaulio pabaigą, kad paliudytų tikėjimo tiesas; pagaliau būsią nužudyti, bet po kelių dienų iš numirusių atgysią. Tiesa, Apreiškimas nepaduoda vardų dviejų liudininkų, kurie būsią siųsti į šią žemę ir Antikristo nužudyti, bet nuo seniausių laikų yra tikima, kad tai būsią kaip tik tuodu asmeniu, kuriuodu tebėra nemirusiu (Apr. 11.3). Nėra tai dogmatinė tiesa. Apie Elijo pranašo nemirimą netenka abejoti, nes 4 Karal. 2,11 jo nuo žemės paėmimas aiškiai yra aprašytas. Daugiau abejonių sukelia Henocho likimas, nes tekstas nėra labai aiškus, pasakyta, kad „paėmė jį Viešpats", bet nežinia kokia prasme.

Kita išimtis, kurią rodos šv. Raštas iš visuotinos mirties daro, tai išlikusieji gyvi liki paskutinio teismo dienai. Šiuo klausimu šv. Povilo žodžiai, rodos, yra neabejotini: „Nes tai mes sakome jums Viešpaties žodžiu: Mes, kurie esame gyvi, paliekamieji iki Kristaus atėjimui, nepranoksime užmigusiųjų. Nes pats Viešpats, kuomet bus duotas paliepimas, ir atsilieps arkangelo balsas ir Dievo trimitas, nužengs iš dangaus; tuomet mirusieji, kurie yra

Kristuje, atsikels pirmi. Paskui mes, kurie esame gyvi, paliktieji, būsime pagauti draug su jais debesyse, Kristui priešais į orą, ir taip mes būsime visuomet su Viešpačiu". 1 Tess. 4,15—17. Kitoje vietoje 1. Kor. 15,51, šv. Povilas panašią mintį išreiškia, bet tekstas neaiškus.

Iš šių šv. Povilo žodžių reiktų padaryti išvadą, kad ne visi žmonės mirties ragaus, kad išlikusieji iki Teismo dienos susijungs su prisikėlusiais ir visi kartu kils aukštyn Kristaus pasitikti. Iš kitų vėl šv. Povilo žodžių reiktų padaryti priešingą išvadą, būtent, kad mirtis yra visiems privalomas dalykas, nes mirtis yra nuodėmės pasekmė, o nuodėmę yra visi užsitraukę, taigi su nuodėme — ir mirtį (Rom. 5,12). Bandoma aiškinti taip, kad visi būsime mirties paliesti, bet, kad laikas tarp paskutinio žmogaus mirties ir Teismo bus trumpas, kad kelsis supuvimo neregėję, tarsi būtų visai nemirę. Oficialaus Bažnyčios išsprendimo nėra, taigi liuosa yra kiekvienam laikytis nuomonės, kuri jam geriau patinka.

3. **Mirtis yra bausmė už nuodėmę.** Pirmieji tėvai buvo sutverti Dievo malonėje, kuri jiems suteikė tarp kitų dovanų ir nemarumo dovaną. Yra tai dogmatinė tiesa. Po tam tikro gyvenimo laikotarpio be mirties būtų atsimainę ir persikėlę į amžiną gyvenimą, kuris yra paremtas Dievo regėjimu. Dievas iš anksto buvo žmogui pranešęs, kad, jeigu nusidės, paliesdamas vaisių nuo užginto medžio, mirtimi, turės numirti. Pirmasai žmogus neišpildė duotojo įsakymo, taigi ir mirtį užsitraukė sau ir visiems savo ainiams. Tiesa, esame atpirkti, bet Atpirkimas sugrąžino tik pašvenčiamąją malonę, visos kitos dovanos liko negrąžintos; ligos kentėjimai ir mirtis pasiliko ir toliaus. Yra tai taip pat dogmatinė tiesa.

4. **Mirtis yra laiko pabaiga.** Laikas yra tai kelionė į amžiną gyvenimą. Gali toje kelionėje žmogus suklupti, gali nusidėti ir vėl atsikelti, gali daug gero padaryti ir tokiu būdu sau didesnę laimę aname pasauly nusipelnyti. Laikas tuomet, nors jis mums būtų labai sunkus ir daug skausmo neštų, visgi yra didelė Dievo dovana ir niekados neprivalome sunkumo ir vargams piktžodžiauti juo labiau sau gyvenimą trumpinti. Kūdikis, mirdamas po krikšto, laimi dangų, bet nustoja tos visos laimės, kurią būtų pelnęs, jeigu ilgiau pagyvenęs gerus darbus pildymas. To dėliai reikia gailėtis žmogaus jaunystoje mirštančio, nes jo mirtis ne tik visuomenei daro skriaudą, bet ir jam pačiam amžinos laimės žvilgsniu. Tik čion apreiškimas mus vėl suramina, nes Išminties knygos sako, kad žmogus galįs trumpai gyvendamas ilgus laikus padaryti (Išm. 4, 13). Reiškia trumpai, bet uoliai ir dorai gyvenąs, gali pasiekti tą pačią tobūlybę, kurią pasiekiąs kitas per ilgus laikus. Mirtis, atimdama žmogui laiką, atima kartu galimybę gera daryti ir tobūlintis. Tą pačią mintį yra Kristus išreiškęs sakydamas, kad ateinanti naktis, kuomet nieks nebegalėsiąs nieko daryt. (Jono 9, 4).

5. **Mirties valanda išsprendžia mūsų galutiną likimą.** Yra tikėjimo tiesa, kad žmogus, miręs pašvenčiamosios malonės stovyje, negali prapulti ir kad miręs be tos malonės, negali būti išganytas, tat mirties valanda išsprendžia galutinį likimą. Mirties valandą įvyksta tas pats dalykas, kuris įvyko angelų gyvenime. Angelai iš karto taip pat Dievo neregėjo, tikėjimo, vilties ir meilės aktais turėjo prie Dievo kreiptis ir tik tuomet jį paregėjo. Bet ne visi: tie, kuriems Dievas nerūpėjo, kurie nekreipė prie Dievo savo troškimų ir pasiliko savo tikslo nepasiekę, amžinai nuo Dievo atkritę. Angelams nereikėjo mirti, nes dvasinės būtybės nemiršta ir negali mirti. Momentas, kuriame tapo išspręstas angelų galutinis likimas yra lygus žmogaus mirties valandai, nuo jos priklauso laiminga ar nelaiminga amžinatvė.

6. **Mirties valandą dar galima laimėti amžiną gyvenimą.** Viena iš labiausiai raminančių minčių apie mirtį yra ta, kad žmogus dar paskutinę valandą gali prie Dievo sugrįžti. Pavyzdį turime gerojo latro mirtyje, kuris paskutiniu momentu pakėlęs širdį prie Dievo, išgirsta suraminantį ir džiaugsmingą žodį: „Šiandien būsi su manim Rojuje“. Šis įvykis, skambėdamas per amžius, nevienam latrui padėjo pakilti aukštyn, su Dievu susitaikinti ir pražūties išvengti.

Nors ir galima paskutinę valandą prie Dievo sugrįžti, bet ne visi mirštantieji sugeba tai padaryti. Jeigu žmogus begyvendamas yra daug malonių sugaišinęs, daug kartų priešinęsis Dievo įkvėpimams paskutinę valandą jis pasidaro dažniausia kurčias, arba pasiduoda nebvilčiai ir nebejaučia Dievo malonės veikimo. Ši tiesa verčia mus nuolatai budėti ir neatidėlioti gyvenimo pataisymo iki mirčiai, nes nežinome nei dienos, nei valandos, nei tai, ar mums pasiseks gerai ir dievobaimingai mirti. Mintis tad apie mirtį tikinčiojo gyvenime nesukelia apsileidimo, apatijos, nebvilties, kaip tai atsitikdavo su stabmeldžiais, bet skatina prie gerų darbų ir saugojimosi blogų.

Krikščioniškosios mirties mintį geriausiai išreiškia gedulingųjų mišių priefacija, nesenai į visuotinos Bažnyčios liturgiją įvesta. „Kuriame (Kristuje) mums laimingo iš numirusių prisikėlimo viltis nušvito, kad tie, kurie del neišvengiamos mirties nuliūdę yra, būsimojo nemarumo pažadėjimu suraminti taptų. Nes Tavo tikintiesiems, Viešpatie, nėra atimama gyvybė, o tik pamainoma, ir, suirus šio gyvenimo būstynei, amžinoji danguje yra ruošiama.“ Šios žemės gyvenimas yra nuolatinis atsiskyrimas. Ašaros mums į akis veržiasi, kada, atsisveikinę su artimaisiais, tolimą kelionę pradedame. Tokios pat ašaros veržiasi tikinčiųjų laidotuvėse, kada reikia skirtis su tais, su kuriais daugeliu ryšių buvome surišti. Bet nėra tai ašaros nebvilties ir kerštо, tik meilės ir vilties ašaros. Ateis laikas — visi tuo „visos žemės keliu“ nueisime ir kaip džiaugsmingai tada susitiksime!

J. Vaitkevičius.

Mirties filosofija.

(Palaidi aforizmai).

„Tavo akys ant manęs ir tuojau nebus manęs. Kaip debesys nyksta ir praeina, taip, kas nužengs į kapą, nebeišeis nei besugrįš į savo namus... Štai dabar pelenuose užmigsiu, o jei manęs rytą ieškosi, nebebus manęs. Tariau puvėsiams: tėvas mano esi, mano motina ir sesuo; kirminams: kapas yra mano namai ir tamsybėse pasiklojau savo lovą...

Tiek amžių nuriedėjo amžinybėn nuo to laiko, kaip tie žodžiai liko ištarti, tiek dideliausių atmainų įvyko gyvenime, o jie ir šiandien dar tebėra gyvas, skaudžiausis širdies skausmas. Nes daug kas atsimainė, bet pasiliko tai, kas svarbiausia — mirtis Dažnai mąstau: kad žmonija, žengdama pirmyn, taip ištobūlintų visas gyvenimo sąlygas ir žmonių santykius, kad žemėje rastųs rojus — kas iš to, jei pasiliktų mirtis? Kas iš to rojaus, jei kiekvieną valandėlę galiu nustot mylimųjų asmenų? Kas iš gero, grožio, tiesos, jei viso ko galas — puvėsiai, niekas, nebūvis? Kas iš to rojaus, jei pati ryt poryt ištikšiu, kaip tas muilo burbulas? Jei esu—ir nebūsiu? Kaip gyventi su tokiu tikėjimu? Nes juk tai taip pat tikėjimas, tik atvirkščias. Kadangi mūsų pojūčiai neduoda išrodymų, jog dvasia egzistuoja be kūno, tai tikime ją drauge žūvant su juo. Kas per košmaras toks gyvenimas! Žinoti, kad kiekvienas tavo širdies plakterėjimas — tai žingsnis į tą niekybę ir puvėsius, kuriuose žus tavo intelektas, tavo valia, tavo jausmai. Ir nėra pasaulyje galės tiems žingsniams sustabdyti. Jei taip, tai gerai sako tie be galo man koktūs žodžiai, kad geriau būti gyvu šunimi, negu padvėsusiu liutu.

Kaip man gaila, kaip gaila taip tikinčių žmonių! Nėra pasaulyje nelaimingesnių už juos. Nes nors ir nelaimių kalnai prislėgtų žmogų, jei jis tiki, kad visas jas atsvers kažin kame kaž kokia svarstyklių lėkštė, ir kad tas jo žemės gyvenimas tėra vien jo būvio vienas momentas — tai juk jis negali būti galutinai be vilties, nelaimingas. Viena žinau: kad aš netikėčiau, jog tai tiktai momentas, niekados nesutikčiau taip merdėti kas valanda per ilgus metus, taip tekina bėgti į niekybę, bet tuojau nutraukčiau to beprasmio gyvenimo siūlą.

Bet aš žinau, žinau, kad „ką tu sėji neatgis, jei pirmiau neapmirs. Mirtis yra praryta apgalėjus. Kame yra tavo apgalė, o mirtie? Kame yra, mirtie, tavo akstinas?“

Kaip mėgstu tuos senus senus, dar, rodos, Euripido ištartus žodžius:

„Kas žino, ar mūsų gyvenimas nėra mirimas,
O mirimas ar ne gyvenimas?“

Tikrai, tikrai taip yra. Aš tai jaučiu visomis savo sielos galėmis.

Niekas manęs taip negraudina, taip nedžiugina ir tokios laimės neįkvepia į širdį, kaip tie kuklūs parašai ant kapų katakombose: „Stephane, vivis!“ „Vivis Priscilla!“ Ar gali būti didesnė laimė už galėjimą tarti tuos linksmus žodžius!

. . . . . .

Mėgstu vaikščioti po kapines. Niekur kita tokia gili ramybė nevaldo mano sielos, kaip čia, toje ašarų vietoje. Taip įvaizdžiai stovi čia prieš akis nepastovumas visų žemės daiktų, tas amžinasis faktas, kad viskas tik irios formos ir nykstami šešėliai. Kaip gi kvaila ir juokinga visomis jėgomis kibtis į irias formas ir nykstamus šešėlius! Kaip kvaila ir juokinga dėti savo širdį į tai, kas turi savyje mirties grūdą, gaudyti nykstamus šešėlius!

Sukultos vilnys, sugriauti sumanymai, neištarti žodžiai, neišgertos taurės, neišdainuotos dainos... Puvėsiai, dulkės, pelenai... Ir kiekviena tų dulkių sauja po kiekvienu kauburėliu — visas pasaulis pats savyje, vienintėlis, kokio nebuvo ir nebus. O viršum jų žydi ir kvepia gėlės, paukšteliai čirena ir siaučia, senos pušys, lyg rūpestingos auklės sergėdamos tuos, kurie miega jų ūksmėje, ošia jiems lopšio dainą. Gėlės, paukščiai, pušys, kurie šiandien yra, o rytoj nebebus. Ir aš, čia vaikščiojanti ir apie visa tai mąstanti, taip pat rytoj nebebūsiu.

Ir štai aš, pelenas ir dulkė, tarp pelenų ir dulkių vaikščiojanti, jaučiu savyje amžinybę ir begalę; jaučiu savyje galę nebepabaigiamąją ir nepraeinamąją, kuri visus tuos išbarstytus po pasaulį atomus kada nors vėl surinks į tą patį pavidalą, amžiną, vienintėlį, kokio nebuvo ir nebus.

Iš kur manyje, pelene ir dulkėje tarp pelenų ir dulkių, tas amžinybės jausmas?

„Jei kviečių grūdas neapmirs, neduos vaisiaus...“

Ir ateina didžioji Sėjėja mistingomis armingomis akimis, blankiu veidu ir slaptinga šypsena ant raudonų, lyg granatų žiedas, lūpų, ir savo baltomis, permatomomis, ilgapirštėmis rankomis tyliai paėmus mūsų ranką, veda užu stebuklingos uždangos, kur sėdi paslaptis. Kaip kartais ima noras greičiau pasiekti paslaptį!

Ak ne! mirtis nėra baisi. Tai juokas pasislėpęs už ašarų, džiaugsmas už sopulių, tai balžiedžio žiedas po sudžiuvusiais lapais...

Iš M. Pečkauskaitės).*

. . . . . .

* * *

„Iš tikrųjų, iš tikrųjų sakau jums, jei kviečių grūdas nekris į žemę ir nebus apmiręs, jis pasilieka vienas, o jei jis bus apmiręs, jis neša daug vaisiaus. Kas myli savo gyvybę, tas praras ją, ir kas nekenčia savo gyvybės šiame pasaulyje, išlaikys ją amži-

---

*) Skaitymai, XIX knygos, 5—8 pusl.

najam gyvenimui. Jei kas nori man tarnauti, tas tesekie mane, kame aš esu, ten bus ir mano tarnas“ (Jono XII, 24—26).

Tai mirties filosofijai motto, netgi jos alfa ir omega. Ar žmogaus išmintis gali ką bent iš tolo panašu taip aiškiai ir net kūdikiui suprantamai išsireikšt del šios didžiausios ir sunkiausios problemos? Ne. Tai tik Dievo išmintis tegali šitaip kalbėti. Šitaip yra pasakęs ne Platonas arba Aristotelis, ne Kantas ir kuris kitas modernas vargšės žmonijos galvos sukėjas, bet tasai tikrasis „vienas mūsų mokytojas“, amžinasis Dievo Logos, patsai Dievas — Jėzus Kristus.

Tik šis vienas žmonijos istorijoj Mokytojas tebuvo ir tebėra kompetentingas suteikt mums tikrąjį šios baisiosios, neišvengiamos problemos—mirties problemos—išsprendimą. Nes jis vienas teįvaliojo apimt ją ne tiktai sąvokiškai, bet ir esmiškai: Jis mirtį buvo leidęs, Jis ją ir panaikino. Jis ją leido nepaklusnų ir išdidusį žmogų bausdamas, Jis ją panaikino suvargusį ir prisikentusį žmogų priglausdamas. „O laimingas nusikaltime, kuris davei mums tokį Atitaisytoją!“

Kristus nepanaikino išorinį mirties reiškinį, bet atėmė mirčiai patį skaudžiausiąjį geluonį. Todel Kristuje įsigyvenęs Jo didžiausias darbininkas ir galėjo dabar su panieka tart mirčiai į akis: „Mirtie, kame tavo geluonis? kame tavo pergalė?“

Taip! Mirties problemą Kalvarijos kalnas išsprendė, galutinai išsprendė, objektingai išsprendė. Aišku, kaip ji išsprendžiama ir iš žmogaus požvilgio. Nagi gyvenimo kelionės žingsnius taikant Kalvarijos kalno kryptimi: mažam būti, kad didžiu patapti; mirti, kad gyventi; aukoti, kad praturtėti; sunkenybes nugalėti, kad didžių dalykų atsiekti, per aspera ad astra, per tenebras ad lucem.

. . . . . .

Tik mirties šviesoj gyvenimas teapturi prasmę. Kaip tai? Nejaugi gyvenimas ir mirtis nėra du didžiausi priešingumai? Taip! Betgi tik iš tezės ir antitezės tesudaroma sintezė. Taigi, tik abu šiuodu reiškiniu tesudaro aukštesnę sintezę. Tik mirtis tepamoko nors ir dideliai skaudžiai betgi trumpai drūtai pamoko apie tikrąją gyvenimo prasmę. Kasdienio gyvenimo miglos ir dulkės nuolatos laiko aptemdę plačiuosius dvasios horizontus, tiktai mirties angelo švystelėjimas juos vienu akymirkiu išsklaido, parodydamas kasdienio gyvenimo mažmožiuose susmulkėjusiam žmogui tikrąją kryptį į žadėtąją amžiną tėvynę, sugretina šio laikinojo pasaulio nykstančias vertybes su amžinojo pasaulio nepraeinamais dalykais, ir abu pasauliai pasirodo tikroj savo šviesoj: vienas nykstamas, praeinamas, antras — amžinas.

. . . . . .

Mirtis žmogui buvo Dievo bausmė, bet ne kokia neprotinga ar kerštinga bausmė. Žmogus patsai ją užsitraukė, o Dievas tiktai tą žmogų mylėdamas ir neprileisdamas, kad jis dar giliau įklimptų į piktenybes, pastatė jį naujon padėtin — žemėje. Nes

argi suderinami dalykai būtų buvę nuodėmėn įpuolusį žmogų palikt jo pirminėse apystovose — paradyse? Juk jis tuomet jį ką bežiūrint būtų pragaru pavertęs. Arba kokia padėtis šiandien būtų žemėje, jei žmonės būtų egzistavę nemirdami nuo pat savo pradžios. Jeigu šiandien tik pamažu daugindamosi žemėje žmonija [1]) jau joje senai nebeišsitenka ir skerdžiasi kruviniausiuose karuose, tai, esant anaip, net negalima įsivaizdint kas būtų. Tatai ir mirtį pasiųsdamas Dievas tik meilingai elgėsi. O jau aukščiausio laipsnio meilės Dievas parodė žmogui siųsdamas žemėn Jėzų Kristų, mirties žalingiems padariniams panaikinti. Jis tai ir padarė patsai numirdamas pačia labiausiai pažeminančia mirtimi, numirdamas, bet ir iš numirėlių prisikeldamas. Štai ir yra mums didžiausias mirties nebaisingumo laidas.

. . . . . .

Šių dienų gamtos gyvybės tyrinėtojai taria pačius paprasčiausius mūsų žemės gyvunėlius — vadinamus venacelius — esant nemirtingus potenciniu atžvilgiu kaip kad ir žmogaus kūno sėklinę plazmą. O žmogaus kūnui mirtis esanti skola, duoklė, kurią jis turi sumokėt gamtai už savo aukštą daugecelio organizmo organizaciją [2]). Dar daugiau žmogus yra skolingas savo Leidėjui už savy dieviško pavidalo turėjimą, už savo aukštą psichinę organizaciją, būdamas laisvas Dievo bendradarbis žemėj. Mirtis tatai ir yra pakvietimas atsiskaityt iš savo kūrybinių pajėgų naudojimo, atsimokėt skolą. Štas atsiskaitymas vėl tetur prasmės tik žmogaus sielos nemirštamumo šviesoj, kad energijos laikymosi dėsnis — viso šių dienų gamtos pažinimo pagrindas — gali būt perkeltas ir į dvasinės energijos sritį, taip galvoja ir patys šių dienų gamtininkai [3]). Niekas — nei gamta nei protas — neprieštarauja ir asmeningos sielos nemirtingumo sąvokai.

. . . . . .

Vienas šių dienų gamtininkas materialistas — jis šiandien jau ir pats daug kitaip šneka apie gamtos mokslo santykius su Dievo sąvoka — šaipėsi iš mūsiškio mirties pasauly atsiradimo supratimo, būtent, kad žmogui mirtis einanti iš nuodėmės; mirtis gamtoj esąs labai paprastas dėsnis, — kas gimsta turį ir mirti.

Į tai tenka pasakyti, jog turi, tai turi mirti, bet įdomiausiai čia yra tai, kad nė viena gyvybė n e n o r i mirti. Ir juo gyvijos pasauly galima kalbėt apie aukštesnius norėjimo laipsnius, tuo ir mirties nenoras bus stipresnis. Zmoguje viena ir kita reiškiasi aukščiausiu laipsniu.

Iš tikrųjų. Žmogus tejaučia savy tikra prasme įgimtą dalyką eit tiktai pirmuoju Dievo įsakymu, kuris jį paragina augti, dau-

---

[1]) Kiti sako, jog žmonijos skaičius žemėje paskutiniu laiku net visai sustojo daugintesis (žiūr. Kosmos I—II, 465).

[2]) Kosmos I—II, 395, 396, 403.

[3]) Ten pat 403.

gintis ir žemę pripildyti. Mirties ištarmės čia nėra, ji padaryta žmogui tik įpuolus nuodėmėn. Ir todel žmogus iš kūno gyvenimo atžvilgio mirtį visada jaučia esant kaip jo gyvatos disharmoniją, kaipo dalyką, kuris nėra pagrįstas jo pirminėj prigimty, kaip kad yra augimas ir dauginimosi; o mirtį žmogus visada nusimano turįs kaip tokį dalyką, kuris yra jam tik paskiau iš šalies antmestas. Taigi, žmogaus nusijautimu, mirtis jam nėra tokios pat rūšies gamtos dėsnis, kaip kai kurie kiti dėsniai.

O didžiausias mirties ir su ja surištų kitų problemų išsprendimo autoritetas del aukščiau paminėtų priežasčių mums bus kaip buvęs Kristus. Jisai yra mūsų „solutio omnium difficultatum“, jis mums yra mokytojas, pavyzdys, ramintojas. Jo Žmogiška prigimtis, kurią jis mūsų gerovei buvo priėmęs, ir iš Jo išreikalavo savo duoklės — mirties, ir ne tokios mirties, kuri šiaip paprastai pabaigia doro, teisingo gyvenimą: ramiai, tyliai užgesti savo motinos, ar mylimų draugų rankose. Ne. Tai buvo paskučiausio niekšo ir piktadario mirtis, neišpasakytai išniekinanti ir sukankinanti. Nė vienai žmogystai žemėje nebuvo tekusi išgert tokia taurė: Kristaus ir kentėjimas buvo didesnis nekaip koks gali būti žmogaus kentėjimas. Ir jo šis nuramintas atsidavimas piktai mirčiai, užuot visą žmoniją sunaikinus del tokios piktadarybės, ir buvo mirties parbloškimas, jos visiškas nugalėjimas. Mums paliko tik jo pavyzdžiui eiti. „Aš daviau jums pavyzdį, idant, kaip aš padariau, ir jūs galėtumėt padaryt“. „Kame aš esu, ten bus ir mano tarnas“.

. . . . . .

Minėdami mūsų mirusius draugus ir dar ypatingai šiuo gavėnios metu pagalvokime dažniau apie žemėje kentėjimo ir mirties problemas Kristaus kentėjimo ir mirties šviesoj, o pamatysime, jog prieškrikščioniškajam pasauliui šios problemos galėjo būt neišsprendžiamos, bet šiandien, po tos didžiausios žmonijos istorijoj tragedijos Kalvarijos kalne, kentėjimo ir mirties reiškiniai žemėje yra apturėję savo gilios prasmės ir Dieviško Apreiškimo šviesoj visos šios srities problemos yra galutinai išspręstos. Tik išmokime tą išsprendimą ne tiktai galva suprast, bet ir visomis sielos galiomis įsigyvenkime į jį. Nes tik tuomet paaiškės mums visas to išsprendimo antžmogiškas didingumas.

1924. III. 16. *Pr. Dovydaitis.*

Mūsų avangardas.

Aukštai aukštai mūsų kelio galas, ten kur žvaigždės žybčioja žydriojoje berybių erdvėje.

Dideliu būriu, tirštomis eilėmis žengiame prie savo žvaigždės.

O kelias aukštumosna kalnuotas, status, skardingas; dažnai jis eina pro stačias daubas, per ankštus sąsiaurius, per ledynų plotus.

Nevisi pajėgia juo iki galo žengti.

Vieni, pailsę, sustoja ir pasilieka pakelėse, susivilioja pakelių miražais, pamėgsta žaliuosius miškus, plačiąsias pievas, srauniuosius kalnų upelius.

Kiti visai išsižada mūsų žvaigždės ir pasileidžia vėlei pakalnėn; jie pasilgsta namų, iš kur buvo išėję, pasilgsta paliktųjų juose daiktų, pasilgsta ramaus žemumų gyvenimo.

Mums gaila jų, gaila jų padėtojo vargo, gaila, kad jie mūsų žvaigždės nebematys.

Bet kartu mums ir lengva pasidaro. Jie juk sunkindavo mūsų žingsnius mums aukštyn kopiant, jie laikydavosi visada užpakalinėse eilėse, jie buvo tas rambusis arijergardas, kurį pryšakinės eilės gaudavo vilkti.

Ir spartesniu žingsniu, lengvesne žengsena mes vėl žygiuojame pirmyn, pirmyn ir aukštyn, ten kur žvaigždės mirga.

Bet štai mes netenkame tų, kurie visą laiką žengė mūsų pryšakyje, kurie mus tuo sunkiuoju keliu vedė, — netenkame savo avangardo.

Ir vėl liūstame, vėl gailimės, vėl dejuojame.

Ar širdingai elgiamės, ar nusimanome ka bedarą? ar kilniais jausmais vaduojamės?

Ar visada kilnus nesavingas esti tas mūsų liūdesys?

Ar ne del to jų gailimės, kad mums buvo miela, gera su jais keliauti, ar ne del to liūstame, kad netekome tų, kurie kelius mums mynė, kad dabar patys gausime savo kelio daboti, — žodžiu, del to, kad mums bloga be jų pasidarė?

Ar ne kilnesnis esti mūsų jausmas tada. kada mes gailimės tų, kurie pasilieka pakelėse arba — kurie sugrįžta į pakalnes? Juk del to tada liūstame, kad matome juos mūsų žvaigždės, mūsų kelio galo nebepasieksiant, del to, kad norime jiems gera.

Katras tat iš tų dviejų liūdesių kilnesnis?

Ten mums liūdna, kad pasilikusieji pakalnėje mūsų draugai liks mūsų žvaigždės nepamatę, čia liūstame del to, kad mūsų Vytautai, Jurgiai, Vincai, Antanai ir kiti žvaigždę pasiekė pirmiau už mus; ten gailimės, nes mylime savo silpnesniuosius draugus, čia liūdime, nes mylime save.

Ar privalome jų gailėtis, jų liūdėti?

„Moteriškės, verkit tik del savęs ir del savo vaikų“ — pasakė Kristus besigailinčioms Jo moterims.

Kodel jų čia nėra? Kame jie dabar? Kaip mums į juos nueit, juos surasti?

Klausė kitąsyk erelis Viešpaties: „Viešpatie, kodel aš gyvenu tik trisdešimtis trejus metų, tuo tarpu kad juodvarnis gyvena devynis šimtus devynias dešimtis devynerius? Padaryk Viešpatie, kad ir aš tiek gyvenčiau!“ — Tai todel, atsakė Viešpats, kad juodvarnis maitinas dvėselėna, o tu maitiniesi karštu gyvulių krauju; maitinkis dvėselėna — gyvensi tiek, ktek juodvarnis kad gyvena. — Bet arelis pasipurtė ir atsakė „vely tegyvensių tris dešimts trejus metus, bet maitinsiuos gyvu krauju, negu kad maitinėčiausi dvėselėna kad ir devinis šimtus devynias dešimtis devynerius metus begyvendamas“.

Ar ne ereliai jie buvo? ar ne jie pirmieji kopė aukštyn? ar ne jie buvo mūsų žygio žvalgai? ar ne jie pirmieji pasiekdavo aukščiausius, stačiausius kauburius ir iš ten mums kelią rodydavo?

Sakoma: ką Dievas myli, tam ir kryželi duoda; pridėt galima: ką Dievas pamilsta. tą pas Save vadina.

Ar turime liūsti, kad Dievas juos pirmuosius pavadino. Visi juk einame ten, kur jie nuėjo, visi siekiame tos žvaigždės, kurią jie dabar yra pasiekę.

Bet prieš žvaigždę pasieksiant reikia kalnuotasis kelias pereiti, reikia savo pasiuntinybę atlikti, reikia gyvenimo myslę atspėti, reikia — kaip nebepamenu kas gražiai yra pasakęs — įminti savo pėdas į gyvenimo smiltyną.

Ir štai jie savo pasiuntinybę atliko, gyvenimo sfinkso myslę atminė, savo pėdus gyvenimo smiltynan įmynė.

Ereliais skrajojo, aukštybes pamėgo, žvaigždė juos sužavėjo — ir jie į ją nuskrido.

Ilgu mums be jų, bet jie iš ten, iš aukštumų mus mato; mato sulinkusius, pavargusius, ištroškusius, mato mūsų pastangas pakilti aukštyn, mato akmenis, kurie mums kojas raižo. Ar tad jie, kurie čia jau del kito save pamiršdavo, kurie del kito save aukodavo, kurių širdys buvo draugų meilės kupinos — ar jie neištiestų mums savo rankos, ar jie nepadėtų į aukščiausią kalno viršūnę mums kopiant?!

Tat aukštyn prie žvaigždės! Kilkim ten, kur mūsų žvalgai mums moja, kur mūsų avangardus jau sustojęs, kur mūsų Idealas mums šviečia.

1924. III. 19. *M. Pučkoriškis.*

— Sąryšyje su 600 m. sukaktuvėmis nuo Šv. Tomo Akviniečio kanonizacijos ir 200 m. nuo Em. Kanto gimimo, Mariampolės at-kų kuopos filosofų sekcija visiems kuopos nariams suruošė visą eilę paskaitų.

Paskaitas laikė atvažiavę iš Kauno univ. profesoriai: kun. d-ras P. Kuraitis. „Filosofija ir jos srovės", „Em. Kanto filosofijos pagrindai" ir „Šv. Tomo Akv. filos. pagr." Pr. Dovydaitis — Evoliucijos teorija" ir „Žmonijos evoliucija" ir kun. d-ras M. Reinys — „Žmogaus asmuo ir dora". Taip pat tuo laiku laikė paskaitą ir stud. A. Juška: „Žvaigždžių pasaulio praeitis, dabartis ir ateitis."

— Kovo mėn. 12 d. įvyko gausingas Alytaus kuopos s-mas. Išrinkta nauja kuopos valdyba, padalinta kuopa į tris kuopeles, nutarta po Velykų surengti viešą vakarą „Ateities" naudai.

— Kovo 11 d. mes, Švėkšnos ateitininkai, minėjome dviejų metų sukaktuves nuo mirties mūsų brangaus auklėtojo kun. Šarkos. 7 val. iškląusėme šv. mišių, mūs užpirktų, ir po pamokų atlankėme nabašninko kapą, kame buvo dvi prakalbos: mokyt. Rugio ir kuopos pirmininko.

— Gavę laisvės viešai veikti Šiaulių at-kai 17-II-24 m. Gimnazijos rūmuose padarė pirmą viešą kuopos susirinkimą.

— 9-III-24 m. Šiaulių at-kai šventė šv. Tomo Akviniečio 600 metų sukaktuvių paminėjimą. 8 1/2 val. atlaikytos at-kams mišios ir atlikta išpažintis, 11 val. Gimnazijoj iškilmingas susirinkimas, kuriame kapelionas Mažonavičius laikė paskaitą tema „Šv. Tomas Akvinietis".

— Vasario mėn. 24 d. Šakių ateitininkai surengė savybės vakarą. Vaidino J. Strazdo 4 veiksmų ir 1 paveikslo scenos vaizdelį „Sugrįžo."

— Kovo mėn. 16 d. prof. J. Eretas Šakių at-kams skaitė dvi paskaitas: „Laikas" ir „Spauda."

— L. K. M. At-kų Centro Valdyba savo posėdy vasario 26 d., be kitų klausimų nutarė dalyvauti „Dainos Dienos" šventėje. Tuo reikalu jau išsiųstas į kuopas aplinkraštis, renkama žinių kur ir kokie yra chorai, ar norima dalyvauti. Gauti iš kai kurių kuopų atsakymai rodo, jog tam dalykui pritariama. Greitu laiku „Dainos Dienai rengti Komitetas" išdirbs atskiriems chorams programą; tuomet ji bus išsiųsta visiems norintiems dalyvauti ir chorai galės imtis darbo.

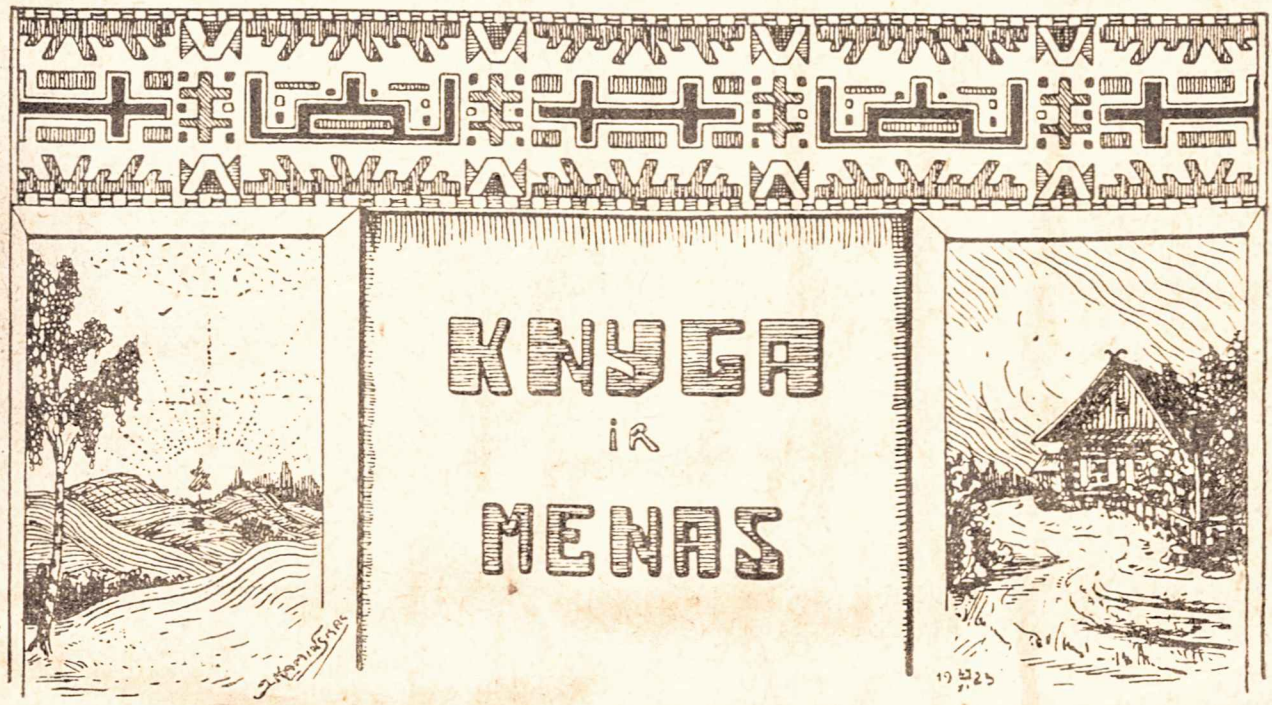

Naujoji Vaidilutė. Mergaičių moksleivių laikraštis. 1-sis sąsiuvinis. 1924. Dėka nenuilstančiam darbininkui jaunimo tarpe prof. Pr. Dovydaičiui, prieš tris metus pradėjo eiti „N. Vaidilutė“ skiriama mergaitėms moksleiviems. Nėra tai jokios organizacijos laikraštis, kas pas mus labai retai atšitinka.

Šiemet „N. V.“ pradeda ketvirtus savo gyvavimo metus. Išėjo tik vienas num. Žymiausi bendradarbiai — pats redaktorius prof. Dovydaitis ir M. Pečkauskaitė. Jų raštai kiekvieną „N. V.“ numerį puošia. Šiame num. M. Pečk. įdėta: Naujus metus pradedant, Dvi mokytoji (Siluetai), Iš Jono Papinio „Kristaus istorijos“, Palaiminti beturčiai ir Pr. D.: Šv. Pranciškaus Salezo draugystė su šv. Joana Šantalienė ir šių dienų panseksualizmas, Įvairių Tautų moters padėtis įvairiais laikais. Šiųdvrejų šie straipsniai užima visą num. pusę ir yra svarbūs—tiktų bet kuriam jaunimo laikraščiui.

Toliau eina beletristikos straipsneliai, pačių moksleivių gaminti. Jie lygiai įdomūs — iš jų pučia jaunų sielų pergyvenimų vėjelis, juose ataustas netolimų praeities atsiminimų pluokšteliai.

Visa gadina „agitaciniai“ straipsniai, kurių šiame num. yra nemaža: užima trečdalį viso numerio. Štai jie. Vaidilučių misija sodžiuje, arba Kokio mokslo man reikia? Reikia mokytis svetimų kalbų! Siekime aukštųjų mokslų! Draugėms studentėms, Mergaitės, drąsiai kovokime! Mergaitės, neapsileiskim! Temos gražios, nors kai kurios nevisai moteriškai skamba, tik jų perdaug vienan numerin prigrūsta. Tas jaunų sielų prie laikraščio netrauks, greičiau atbaidys.

Be to yra keleta korespondencijų iš moksleivių gyvenimo Lietuvoje.

Pavasaris Nr. 5. 1924. Vos begyvavęs pereitais metais nuo šių metų pradžios pradėjo eiti reguliariai kas dvi savaiti „Pavasaris“, iliustruotas pavasarininkų, didžiausios Lietuvoje jaunimo

organizacijos, laikraštis. Kaimo jaunimą dabartinis „Pavasaris“, rodos, turėtų patenkinti. Kiekviename num. yra straipsnių gvildenančių praktikos gyvenimo klausimus, yra populiarizuotų mokslo žinių, daug beletristikos bei poezijos, platus skyrius korespondencijoms iš jaunimo gyvenimo, žinių iš Lietuvos politikos bei visuomenės gyvenimo ir iš visa kas dedas pasauly. Jaunimą gal patraukti taip pat galvosukiai ir „Juokų krepšelis“.

Juozas.

III lietuvių katalikų kongreso darbai. 1924. 92 psl.

Kiekviena mūsų organizacija ar partija kasmet daro savo susivažiavimus. Smulkesnė tų susivažiavimų eiga ir darbai visuomenei, išskiriant susivažiavimo dalyvius, lieka nežinomi. Rodos, tik krikšč. dem. partija išleido vienos kitos konferencijos darbus. Kat. Veik. Centro Valdyba pasiėmė išleisti III liet. kat. kongreso (visų katalikiškųjų organizacijų atstovų) darbus. Išleidimas pavykęs — ir nebuvęs kongrese gali gauti vaizdą kaip ėjo visas darbas. Net ir dalyvavusiems kongrese nebuvo galima visų jo darbų žinoti, nes kongreso darbai daugumoj ėjo sekcijose — posėdžiavo vienu laiku atskirose salėse 6 sekcijos.

Šioje knygelėje aprašoma kaip kongreso plenumo posėdžių, taip ir atskirų sekcijų darbų eiga. Kai kurie referatai, ypač svarbesnieji, atspausdinti ištisai, kaip prof. Dr. Kuraičio „Katalikybė ir visuomenės pažanga“, prof. Dr. Reinio „Katalikybė ir politika“, P. Būčio „Lietuvos įžengimas į tarptautinę aukštojo mokslo organizaciją“, Dr. J. Ereto „Jaunimo organizacija ir uždaviniai“ ir k. Kitų skaitytų referatų paduotos tik svarbesnės mintys. O tų referatų būta daug, ypač jaunimo, blaivybės ir organizacijos sekcijose. Jie visi svarbūs.

Jei jau platesnė visuomenė gali daug pasinaudoti, beskaitydama šiuos darbus, tai juo labiau moksleivija gali pasimokyti iš jų rasti daug medžiagos savo kuopelėse gvildenti.

Juozas.

„Hanelė“.

6 d. vasario Valstybinis Teatras Kaune statė G. Hauptmano 2 dalių 4 paveikslų svajos dramą poėmą „Hanelė“ ir M. Meterlinko dramos etiudą „Nekviestoji Viešnia“. Hauptmanas ir Meterlinkas — du autoriu ne tik mūsų scenoj nepasirodę, bet ir šiaip jau mes apie juos nedaugiausia žinome, nors vakarų Europoj jie turi nemaža pasekėjų ir gerbėjų. Ši premjera dar ir tuo įdomi, kad joje pirmą kartą parodė savo galią naujas Valstybinės Dramos režisierius B. Dauguvietis, ir be to turėjo progos pasireikšti jau iš dailės parodų žinomas dailininkas J. Janulis. Šioje premjeroje matėme ir naujų vaidilų.

Kadangi šiam spektakliui pagrindinį toną ir paskutinį įspūdį davė G. Hauptmano drama „Hanelė“, tad apie ją ir tenka bent kiek pakalbėti. Hauptmanas žinomas kaip rašytojas realistas, tačiau šioje dramoje, jau gryno realizmo nematyti — čia realizmas maišosi

su misticizmu, simbolizmu. Šis veikalas dramos technikos žvilgsniu nėra geriausias arba, teisingiau, tikrojo dramatingumo beveik nėra — čia nematyti nė užuomazgos, nė dramos veiksmo plėtojimosi, nė gilesnių vispusiškesnių charakterių, pasitaiko ir perilgų deklamacijų. Veikalas skaityti yra nuobodus kokia, man rodos, turi būti ir „Nekviestoji Viešnia". Bet užtat vaidinant, kaip pirmą taip antrą, nuotaika pilniausiai jaučiama. „Hanelėje" įdomiausios ir gražiausios vietos yra tos, kurios daugiausia lyrinės fantastinės svajinės; jos padengia visus dramos technikos trukumus ir teikia gražiausio įspūdžio. Čia realus tamsus gyvenimas uždengiamas prastos sodžiaus 8 metų mergaitės Hanelės kliedėjimas, ankštai surištas su liaudies religingumu ir fantazija. Vargšė mūrininko Materno mergaitė Hanelė sirgdama nuo peršalimo (mat ji tėvo įbauginta ir primušta buvo įkritusi eketėn, nes girdėjusi mirusios motinos šaukimą) mato savo girtuoklį tėvą, mirusią motiną, mokytoją, mato dangaus angelus, mato mirties angelą, įsivaizdina kaip ji miršta, kaip ją aprengia šilkine suknele, stiklinėmis kurpaitėmis, įsivaizdina, kaip žiūri į jos mirtį kiti žmonės ir tėvas pagaliau ji įsivaizdina, kaip keleivis — Kristus ją ateina pasiimti iš šio pasaulio veda į dangų. Hanelė miršta. Tai visa gražu, malonu nors ir nedramatinga. Kam pagaliau ir reikalingas priprastas dramatingumas! Svarbu, kad estetinis įspūdis yra tikrai gražus. Visa tai tėra galima prie gero artistų vaidinimo, kas šį spektaklį tikrai sekės — visi buvo savo vietoje. Šiam veikalui pastatyti nemaža darbo teko padėti mūsų Dramos naujam režiseriui Dauguviečiui. Jis nesigailėjo triuso, ir komplikuotas scenas puikiai sutvarkė. Tik viena, mano nuomone, klaida buvo padaryta; būtent antroj daly, kai Hanelė pradeda kliedyti ir mato įvairius žmonės, tai scenoje šviesa visai nepakitėja — iš pradžios nežinai ar tai tikrai realybėje tai yra, ar tai įsivaizdavimas. Tik kaip pasirodo sesuo Morta su angelo sparnais, tai supranti kame dalykas. Tuo tarpu, jei pakeisti šviesą, gal ir seseriai Mortai nereikėtų nė sparnų. Šiaip viskas puiku — reikia tik stebėtis, kaip taip greitai išnyksta prieglaudos mūrai ir kiti baldai, ir kaip jų vietoj pamatai svajingą dangų ir atbulai, kaip tie vaidilos moka taip greit persirengti ir visai kitaip atrodyti! O visam tam reikėjo mitrumo ir darbo.

Šiam veikalui reikia gražių dekoracijų, ką šį kartą dailininkas J. Janulis tikrai gražiai atliko. Svarbiausia tai dangus, o jis puikiai svajingai stilingai atrodė — vargiai gražesnį begalėtų sugalvoti liaudies fantazija ir šiaip žmogus. Net angelų sparnai tikrai savotiškai ir gražiai buvo stilizuoti. Be tokių gražių dekoracijų veikalas ir vaidinimas pusės vertės nustotų.

Iš viso reikia daryti išvadą, kad mūsų drama gavusi dar vieną gabų režisierių, dar sparčiau žengdama pirmyn, ne vieną tokį įdomų spektaklį mums suteiks. *J. Grinius.*

Fribourg'as (Šveicarijoje). Šiemet vasario mėnesio 16 dieną lietuvių moksleivių draugija „Lithuania" paminėti Lietuvos Nepriklausomybės šventei surengė koplitėlėje mot. vienuolyno „Cénacle" iškilmingas pamaldas, kuriose dalyvavo moksleiviai studentai-tės: J-tė Adomaitytė, p. Orvidaitė, M. Smetonaitė, K. Ruginis, kun. M. Pakalka, Jon. Remeika, P. Radzevičius, Dr. Usaris, P. Lagis, K. Ambrozaitis ir keleta svečių. Pamaldos prasidėjo paraboliškų kun. Usario pamokslu, kuriame sakytojas smulkiai išdėstė šios šventės prasmę ir ragino būsimus Lietuvos darbininkus pasišvęsti atgaivintos Tėvynės labui. Gale pridūrė tų žmonių nuopelnus, kurie yra pasidarbavę Lietuvos gerovės atradimui ir už ją yra savo galvas padėję.

Toliau tęsėsi šv. Mišios. Po Mišių buvo įstatytas Sanctissimum, buvo pagriežta su vargonais ir pagiedota garb. giesmelę. Greitai užsibaigus adoracijai, kai kuris studentų tarpe, taip svarbiai šventei pažymėti, buvo prisirengę prie Kumunijos. Tai yra pavyzdys maldingų šveicariečių.

Po pamaldų buvo padarytas susirinkimas, kur draugiškai pasikalbėta apie paprastus moksleivių įspūdžius, reikalus ir vargus, trumpai doriškai pažeista ir 6 $^1/_2$ val. vak. tykiai išsiskirstyta į savo buveines.

Taip puikiai praslinko garbingai laukiama Lietuvos Nepriklausomybės šventė, palikdama skaisčiose jaunuolių sielose gilių ir prakilnių minčių.

Mažeikiai. Daugely vietų bruzda, kruta nuo senų laikų moksleiviai susispietę į vienminčių būrelius. Visur pilna žinių apie jų kilnius darbus, gražius sumanymus. Kas jie tokie per vieni? paklausi savęs. Bet į tas ilgai neteks gilintis, nes kur vienybė, ten ir galybė. Tuoj tas brangus ryšys jaunų sielų, išreikštas obalsiu „Visa atnaujinti Kristuje" iššoksta atsakymo vietoje.

Tasai pats brangusis ryšys „Visa atnaujinti Kristuje“ pasiekė ir Mažeikių gimnazijoj moksleivių užžėlusias sielas. Ir savo švelnia ranka pavergė mūsų jaunas širdis.

Pirm gyvavusios Mažeikiuose vidurinės mokyklos kai kurių moksleivių pasišventimu čia buvo suorganizuota ateitininkų kuopelė. Slegiant gi nepaprastoms sąlygoms, atžalos buvo naikinamos ir tuo pasišventusiųjų narių norai liko slopinami. Atsidarius šiemet penktajai gimnazijos klasei ir pasikeitus sąlygoms, pirm įžiebtoji idėjos kibirkštėlė užliepsnavo. Spalių 1 d. buvo sušauktas pirmas ateitininkų susirinkimas, kuriame iš svečių dalyvavo Telšių gimnazijos ateitininkas dr. St. Gabaliauskas. Nupiešus plačiau gerb. dr. Gabaliauskui mūsų išsirinktąjį takelį, kuriuo turėsime eiti, išsirinkome naują valdybą. Nepaprastu pasišventimu ir energija prisipildė mūsų sielos, kuomet pajutome galėsią laistyti nuvytusias atžalas, visų apleistas pražuvimui. Po to dar padaryta keletas bendrų susirinkimų, kuriuose narių skaičius vis augo ir augo. Bet gi nelengvas smūgis buvo, kuomet išgirdome uždraudimą veikti organizacijoms gimnazijos sienose. Ir tik neužgęstanti viltis su laiku pergalėti varžančias kliūtis ir vėl išeiti į aikštę kiekvieną dar narsiau pastumėjo prie darbo. Dieve pastiprink mūsų jėgas. *At—ė.*

Telšiai. Nuo 1922 mokslo metų pradėjo veikti Telšių Mokytojų Seminarija. Šiemet mokinių yra apie 100. Direktorius ir dauguma mokytojų yra kairiosios pakraipos. Šiemet tėvų komitetan pateko dvi katalikės ir du kairiuoju.

Klasės nuo Kristaus paveikslų yra „švarios“. Beje, salėje yra mažutis paveikslėlis, bet ir tas užkištas už herbo, taip, kad vos pastebimas. Religijos jausmai tankiausiai yra užgaunami: mokinių ar mokytojų.

Nuo 1924 met. pradžios, norėjo įsikurti ateitininkų kuopelė. Buvo paduotas prašymas Mokytojų Tarybai, bet ji jį atmetė (11 b. prieš, 2 už). Todel katalikams mokiniams tapo užkirstas kelias jungtis krūvon.

Tiesa, veikia neskaitlingas eucharistininkų būrelis. Mokytojai ir eucharistininkų neleido, bet tik pasisakė nieko prieš tai neturėsią ir kapelionui leido organizuoti.

Tokia tai, mūsų, katalikų mokinių, padėtis Telšių Mokytojų Seminarijoje. Žemaičiai nelaukite gerų katalikų mokytojų iš minėtos Seminarijos.

Pagalvokite apie tai žemaičiai!

Žūnąs Dvasioje.

Kražiai. Kražiuose įsikūrė 1919 m. ateitininkų kuopa. Iš pradžių veikimas ėjo gan gerai. Laikui bėgant, pablogėjus apystovoms, kiek nusilpo veikimas. Kuopai gyviau pradėjus veikti, įkurta šiais metais keletas sekcijų; būtent: eucharistininkų ir abstinentų

Knygynas naujai sutvarkytas ir žymiai (150 knygomis) padidintas, iš viso randasi virš 600 knygų. Nariai uoliai jas skaito.

Visuotini kuopos susirinkimai daromi kas trečia savaitė. Susirinkimuose rengiamos paskaitos, skaitomi referatai, deklemuojama eilės ir t.t.

Dieve padėk jums, kražiečiai, žengti pirmyn darbuose, tegu liepsnoja jūsų jaunose širdyse užžiebta kilnios idėjos liepsnelė.

Putino Lapas.

Švėkšna. Malonu yra skaityti „Ateityje" esančias korespondencijas iš kuopų gyvenimo, nes iš čia galima daug pasimokyti veikimo darbe ir gauti daug žinių iš ateitininkų veikimo Lietuvoje. Aš draugams-ėms noriu pasakyti apie mūsų veikimą Švėkšnoje.

Pradžioje mokslo metų aplankė mus std. Sūdžius paragindamas stoti į veikimo darbą ir paaiškino organizacijos tikslą. Nuo to laiko mes ir pradėjome veikti. Kuopa pas mus yra gana skaitlinga apie 70 narių, bet iki Kalėdų nebuvo kuopa pasiskirsčiusi į kuopeles. Padaryta per pusmetį septyni susirinkimai, kuriuose vis tartasi kuopos reikalais ir perskaityta du narių referatai. I. Spauda, II Pašaukimas. Prie organizacijos yra įsikūrusios kelios sekcijos; iš kurių dramatinė veikia, surengė vieną vakarėlį kuopos reikalams. Pelno gauta 70 litų. Kitų vakarėlių pelnas buvo skiriamas neturtingųjų mokinių naudai. Abstinentų, sporto ir eucharistininkų sekcijų veikimas iki šiol dar nepasireiškė, bet visgi manoma pradėti veikti. „Ateities" išplatinama normaliai — 30 egzempliorių ir skaitoma tik mokinių. Santykiai su pedagogų tatyba yra kuo geriausi. Po Naujų Metų mus aplankė Centro atstovas Mantvydas: suskirstė kuopą į kuopeles — vyresniąją ir jaunesniąją, nurodė organizacijos reikalingumą moksleivių tarpe. Susirinkime perskaitė referatą „Tikėjimas ir protas". Po jo apsilankymo visi nariai esame apsidžiaugę ir manome dabar aktingai pradėti veikti pačioje organizacijos dirvoje. Tik draugai-ės sukruskime dabar į prakilnų darbą. *Jakūbas.*

Kėdainiai. Kėdainių gimnazijoje veikia VI klasės. Pereitais 1923 m. įsistengė L. K. M. At-kų Kėdainių kuopa. Pradžioje kuopa veikė slaptai, todel darbo ir iniciatyvos negalėjo daug pareikšti; bet visgi buvo surengtos kelios paskaitos ir keli šeimyniniai vakarėliai. Šiemet 1924 m. kuopa pradeda veikti gyviau, nes jau leista viešai gimnazijoje veikti. Narių yra apie 40. Visi pasiskirstę į kuopeles, būtent I kuopelė (VI kl. mok.); II — (V kl. mok.); III — (IV ir III kl. mok.); mergaitės sudaro taip pat atskirą kuopelę. Be to yra įsisteigusi abstinentų sekcija. Taigi draugai-ės, dirbkim, krutėkim atnaujindami viską Kristuje!..

E. S-kas, A. K-ys.

Pranešimai.

I.

Mariampolės ateitininkai 1923 met. spalių m. 25 d., švęsdami metines a. a. J. Krasnicko sukaktuves ir kitų mirusiųjų ateitininkų paminėjimą, nutarė mirusiems ateitininkų vadams: Krasnickui, Endziulaičiui, Matulaičiu ir bendrai visiems mirusiems savo draugams statyti paminklą, ir šiam reikalui išrinko komitetą.

Tasai paminklas norima pastatyti tokis, kad jisai visa savo forma tiktų mirusiems mūsų idėjos darbininkams pagerbti, o toliau jų darbą varančiuose keltų dvasią ir ragintų pasišvęsti tai kilniai idėjai. Paminklui vieta numatoma Mariampolė, nes dauguma tų darbininkų iš šio krašto kilę ir čia mokslus ėję.

Tad išrinktasis komitetas, imdamasis šio prakilnaus darbo, kreipiasi į Gerb. mūsų visuomenę ir dr. ateitininkus, prašydamas aukomis patarimais bei nurodymais padėti įvykinti šį sumanymą, kuris tikrai turės didelės reikšmės ne tik Mariampolės, bet ir visų at-kų tolimesniam darbui. Gerb. visuomenė, ištiesk savo pagalbos ranką!

Paminklui statyti komitetas:

kun. V. Borisevičius, kun. A. Dailidė, K. Jonkaitytė, Pr. Dielininkaitis, stud. K. Šapalas.

P. S. Aukas prašoma siųsti šiuo adr.: kun. A. Dailidė, Mariampolė, Valstybinė gimnazija.

II.

Ligi šiam laikui už išplatintas a. a. Jurgio Krasnicko fotografijas gauta gryno pelno 336 litai 90 cent., kurie Kuopos Valdybos nutarimu paskirti Mūsų Mirusiųjų paminklo statymui Mariampolėje. Pinigai ir likusios fotografijos jau įteikti paminklo komitetui.

Kuopos norinčios dar gauti minėtųjų fotografijų tesikreipia į Paminklo statymo komitetą.

Mariampolės At-kų Kuopos Valdyba.

III.

Ateitininkų emblemos-ženklelio piešiniui pagaminti konkursas.

1) Liet. Kat. Moksleivių Ateitininkų Organizacijos Centro Valdyba ir Stud. Ateitininkų Sąjungos Centro Taryba skelbia konkursą emblemos-ženklelio piešiniui pagaminti.

2) Konkurse dalyvauja Lietuvos dailininkai ir dailės megėjai.

3) Konkursui pristatomi originalūs ženklelio-emblemos piešiniai, ir kartu didesni už natūralų dydį.

4) Piešinio tema priklauso nuo konkursanto. Piešinys turi būti visai išbaigtas varsomis. Piešinyje turi būti atvaizduotas ženklelis „en face“, ir jo pluvis nurodomas reliefu.

5) Darant piešinį reikia turėti omenyje, kad tas ženklas bus naudojamas ir kaipo siuvinėtoji arba tapytoji emblema vėliavoje,

ir kad darant ją iš metalo, joje galės būti panaudoti iš vienos kurios nors spalvos emalė.

6) Vienas autorius gali patiekti kelis projektus, bet kiekvienas turi būti paženklintas atskiru devizu.

7) Už palyginti geresnius piešinius skiriama dvi premijos: I — 150 lt. ir II — 50 lt.

8) Konkursui skiriami piešiniai turi būti pristatyti ne vėliau 2 val. gegužės mėn. 1 d. 1924 m. Konkurso galutiniai daviniai bus paskelbti ne vėliau gegužės m. 15 d. 1924 m.

9) Piešinius reikia siųsti šiuo adresu: Kaunas, Laisvės Alėja Nr. 3 V. Juodeikai.

Ant kiekvieno piešinio turi būti tiktai devizas. Kartu su piešiniu turi būti patiektas užlipintas su tokiu pat devizu vokas kuriame įdėtas konkursanto laiškas, pažymint vardą, pavardę ir adresą.

10) Laimėję premijas piešiniai lieka At-kų organizacijos nuosavybėje. Visi kiti grąžinimi jų autoriams. Moksl. At-kų Org. C-tro V-ba palieka sau teisę pirkti kiekvieną nepremijuotą piešinį mokėdama už jį nemažiau 25 litų.

11) Konkursui patiektųjų piešinių vertę sprendžia ir premijas skiria „jury“ sekančioje sudėty: p. Vyt. Bičiūnas, docentas Putinas-Mykolaitis, stud. A. Petrauskaitė (nuo At-kų Moksleivių Org. Centro Valdybos), stud. Vl. Juodeika, ir stud. Matulionis (nuo Stud. At. S-gos).

12) „Jury“ vaduojasi tam tikromis taisyklėmis, kurios pranešamos kiekvienam norinčiam jų turinį žinoti.

L. K. M. At-kų Centro Valdyba ir
Stud. At-kų Sąjungos Centro Taryba.

Redakcijos atsakymai.

J. B-tui „Šventadienį“ ir „Nemirtinga rožė“ sunaudoti negalėsime.

J. Vainiui. Rašinėlis tikrai gražus, bet jau pasenęs, nedėsim. Laukiame daugiau, nes dr. sugebi neblogai rašyti.

Gintalui. Eilės gavome, kai kurias jų įdėsim į sekančius numerius.

E. Šėkštui. Atsiųsto eileraščio nedėsime.

Pr. Geniui. Raštus gavome, ačiū. Gerai dar nespėjom įsiskaityti, bet rodos dr. neblogai rašai. Prašom atsiųst daugiau.

Jg. Lesčiui. Uždavinys „Dvylika“ duodasi lengvai išsprendžiamas. Prašom prisiųsti gudresnių uždavinių ar galvosukių.

K. B-liui. Dr. per vėlybas žinias kronikon siunti. Taip vienas atsitikimas įvykęs 3 d. vas., o siunti redakcijon 22 d. vas.; del to ir pavėlavo į Nr. 2. Nedėsime. Kronikon prašom siųsti kuo naujausias žinias.

Gr. Vl. Korespondencija išėjus labai ilga. Del stokos vietos tuo tarpu nebegalime sunaudoti.

P. Venclovai Veiveriuose. Mes tikime, kad jūsų kuopos įstatuos kitaip tikslas išreikštas, negu Kl. Žiedas tai išreiškė „Ateities“ N 2. (psl. 127), Klevo Žiedas išreiškė, kaip jūsų tikslas atrodo gyvenime, veikime, ir tam savo pasakymui turėjo pagrindo; tą dalinai rodo ir jūsų laiškas. Kad ateitininkai šioj „Bešalių kuopoj“ dalyvauja, tai ne įrodymas, jei ateitininkai joje dalyvauja tai ir jie neša atsakomybę už šios kuopos darbus. Laiško del stokos vietos nespausdinsime.

Redaktorius-leidėjas stud. J. Mičiulis. Spaustuvė „RAIDĖ“ Kaune

Aukos ir narių mokesčiai Stud. Jurgio Krasnicko Fondui.

Nario mokesnį Fondan 1924 met. užsimokėjo po 30 litų Vysk. J. Skvireckas, Prof. kun. K. Paltarokas, kun. S. Kaunas (S. Kalv.), kun. Baltrušaitis (Alytuje), p. V. Runta (Alytuje), p. J. Zackus (Seštokuose), Mariampolės Marijonų vianuolynas nario mokesn. sumokėjo 60 litų. ir kun K. Zdanavikius už praeitus metus primokėjo nar. m. 5 litus.

Fondui suteikė per stud. Br. Valterytę aukų: prof. kun. K. Paltarokas ir kun. J. Stasevičius abu po 15 litų, N. N — 25 l.; frof. kun. Česnys, E. Draugelis, kun. Mileška, J. E., P. Josiukas, Kardišauskas — visi po 10 lt.; prof. M. Morkelis 8 lit.; kun. M. Vaitkus, V. Kasakaitis, Aleliūnas, Šukys, Kosarskis, xy², Riauka — visi po 5 lit. Be to Fondui paukojo kun. A. Astrauskas 15 l. ir kun. K. Zdanavičius 10 lit.

Fondo Komitetas maloniai prašo visų Fondo narių sumokėti nario mokesnį 1924 m. Už į mokėtus nario mokesnius ir aukas tariama širdingą dėku. *Fondo Komitetas.*

Padėkos.

I.

Reiškiame gilios padėkos gerbiamiesiems L. U. profesoriams: Pr. Dovydaičiui, Pr. Kuraičiui, M. Reiniui ir Göttingen'o univ. stud. A. Juškai, skaičiusiems mūsų kuopai užgavėnių atostogų metu visą eilę paskaitų ir tuo davusiems mums progos susipažinti su opiais mokslo klausimais.

Mariampolės Ateitininkų Kuopos Valdyba.

II.

L. K. M. At-kų Centro Valdyba širdingai dėkoja prof. J. Totoraičiui už paaukotas knygas: „Mariampolės Kunigų Marijonų Vienuolynas". *L. K. M. At-kų Centro Vuldyba.*

Moksleivių at-kų kuopų surinktos Fondui aukos.

Ukmergės kuopa — 289 l., Utenos — 156 l., Raguvos — 100 l.
Šiaulių — 154 l. 5 cn., Pilviškio — 90 l.,
Linkuvos — 90 l., Vilkaviškio — 89 l. 90 cn.
Plungės — 80 l., Panevėžio — 74 l. 82 cn.
Rietavo — 70 l., Krekenavos — 70 l.,
Telšių — 52 l., Dotnavos — 33 l.,
Skuodo — 32 l. 60 cn. Prienų — 41 l. 60 cn.
Ežerėnų — 15 l. 20 cn. Kretingos — 10 l. 50 cn.
Panevėžio mokyt. semin. — 5 l.

Aukas priėmė ir širdingai dėkuoja
At-kų Susišelpimo Fondo Valdyba.

P. S. Primename, kad dar ne visos kuopos yra grąžinusios Fondui aukų lakštus ir surintus pinigus. Prašoma kuo greičiausia tai atlikti, nes šiuo momentu Fondui labai reikalingi pinigai.

Neužmirština taip pat ir narių mokesnius prisiųsti.

A. Tylenis
Fondo Reikalų Vedėjas.

Moksleiviai skaitykite ir platinkite „RYTĄ“ politikos, ekonomijos ir kultūros dienraštį.

Nakties telegramos, rimti užsienio korespondentai, rinkos kainos, pinigų kursai, ūkio žinios, feljetonai.

Kas suranda 10 metinių prenumeratorių gauna „RYTĄ“ dovanai.

Adresas: **Kaunas, Ožeškienės 3.**

Kaina: Lietuvoje mėn. — 5 lt. met. — 50 lt.
Užsieniuose dvigubai.

Moksleiviai! skubėkit užsisakyti sau ir kitiems „MOTERĮ“ Vienintėlį moterų laikraštį.

„MOTERIS“ plačiai gvidena moterų klausimą.
„MOTERIS“ duoda patarimų auklėjimo, sveikatos ir namų ūkio reikalais.
„MOTERIS“ nurodo kelius kaip blaivinti ir dorinti visuomenė.

Moksleiviai už platinimą gauna 25% prenum. kainos.

„MOTERS“ adresas: **Kaunas, Ožeškienės 3.**
„MOTERS“ kaina: 3 mėn.—3 lt., 6 m.—5 lt., 12 m.—10 l.

„Ateities“ kaina:

Lietuvoje metams	15 lt.
Užsieniuose metams	20 lt.
Atskiras num.	150 cnt.
Moksleiviams imant kuopose	1 lt.

„RAIDĖS“ Spaustuvė Kaune, Šiaulių g-vė 14, telef. 354.